

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS
Avaliku õiguse instituut

Kristjan Madisson

**JÄLITUSTEGEVUS
JA
SALAJANE PEALTKUULAMINE KUI JÄLITUSTOIMING**

Magistritöö

Juhendaja: Heino Tõnismägi

Tallinn
2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. Põhiõiguste riive ja regulatsiooni miinimumstandardid	7
2. Salajane pealtkuulamine Eestis ja teistes riikides	10
2.1 Eesmärk ja mõiste	10
2.2 Üldtingimused ja õiguslikud alused	11
2.2.1 Taotlus	11
2.2.2 Kuriteod, mille tõendamisel võib rakendada salajast pealtkuulamist	14
2.2.3 Isikute ring.....	18
2.3 Luba	21
2.3.1 Loa jälitustegevusaegne kontroll	24
2.3.2 Loa andmine edasilükkamatul juhul.....	26
2.4 Tähtaeg	28
2.5 Salajase pealtkuulamisega saadud tõend ning tõendina kasutamise keeld	29
2.6 Salajasest pealtkuulamisest teavitamine ja saadud andmete tutvustamine	33
2.6.1 Õiguslikud alused	33
2.6.2 Teavitamata jätmise luba ning tähtaeg	38
3. Salajase pealtkuulamisega seotud Eesti Vabariigi kohtulahendite analüüs	40
3.1 Üldised märkused ja analüüsi eesmärk	40
3.2 Kohtulahendite võrdlev analüüs	42
KOKKUVÕTE	56
SUMMARY	61
KASUTATUD KIRJANDUS	68
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	69
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	69
MUUD KASUTATUD ALLIKAD	73
LISAD	76
Lisa nr 1: võrdlusriikide regulatsioonide eesti keelsed tõlked	76
Lisa nr 2: pealtkuulamist puudutavate Eesti Vabariigi kohtulahendite koondtabel	94

SISSEJUHATUS

Jälitustegevus on valdkond, kus tuleb leida nõ kuldne kesktee. Nimelt on riigi kohustus efektiivselt ja mõistliku ajaga avastada, hoida ära ja tõendada kuritegusid seejuures arvestades isikute põhiõigustega. Paljusid kurjategijaid oleks võimatu kohtu ette tuua ja karistada, kui riigil puuduksid võimalused nende kohta varjatult teavet koguda. On selge, et jälitustegevuse vajalikkust ei saa tänapäeval võitluses kuritegeliku maailmaga, mis areneb sama kiiresti kui iga teine valdkond, kahtluse alla seada.¹ Eriti käib see nn peitkuritegude ja organiseeritud kuritegevuse kohta.

Salajane pealtkuulamine on enim kasutatav jälitustoiming Eestis. Eelnimetatud väidet kinnitab 2014 aastal koostatud riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile.² Võttes arvesse, et salajast pealtkuulamist on tehniliselt võrdlemisi lihtne läbi viia ja isikutel ei ole võimalik sellest iseseisvalt mitte mingil viisil teada saada, riivab see jälitustoiming oluliselt nende isikute põhiõigusi.

Tulles tagasi nõ kuldse kesktee juurde, on riigid loonud salajase teabe kogumise osas vastavad õigusaktid, millest riigi esindajad peavad teabe kogumisel lähtuma. Eriti arvestades seda, et tänapäeva infotehnoloogilisel ajastul on ülimalt lihtne isikuid varjatult jälgida, pealt kuulata ja jälitada.³ Seega õigusaktides sisalduv regulatsioon peab olema üheselt arusaadav, piisavalt määratletud ja viima põhiõiguste riive miinimumini. Seda kõike põhjusel, et mõni raske kuritegu ei jääks karistuseeta, kuna näiteks jälitustoiminguga saadud tõend on saadud regulatsiooni ebamäärasuse tõttu menetluseeskirja rikkudes. Samuti selleks, et politsei jt jälitusasutused ei saaks kasutada salajast tegevust liialt kergekäeliselt. Nii on ka Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi EIK) öelnud, et jälitustegevus on lubatav üksnes ulatuses, mis on hädavajalik demokraatlike institutsioonide kaitseks.⁴

Demokraatlikule õigusriigile on kohane, et riigi sisemise ja välise rahu kaitseks üritatakse pidevalt leida uut tasakaalupunkti isikute põhiõiguste ja avalike huvide vahel.⁵ Tuntud

---

¹ S. Laos. Riigi sisejulgeolekut tagava jälitustegevuse eesmärgid ja kontroll – Akadeemis 2008/11, lk 2403.

² Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile seadusega prokuratuurile pandud ülesannete täitmise kohta 2013. aastal. Tallinn 2014, lk-d 21-22. Ülevaate kohaselt on kohtud väljastanud telefonide pealtkuulamiseks 1047 määrust (võrdluseks: kuriteo matkimiseks on väljastatud 102 määrust). Arvutivõrgus: http://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/article_files/riigi_peaprokurori_ettekannepohiseaduskomisjonile_16_06_2014.pdf (edaspidi peaprokuröri ülevaade 2013) (02.05.2015).

³ T. Moonen. Special investigation techniques, data processing and privacy protection in the jurisprudence of the European Court of Human Rights – Pace International Law Review Online 2010/9, Vol 1, p 97.

⁴ EIK 06.09.1978, 5029/71, *Klass ja teised vs. Saksamaa*, p 42.

⁵ Peaprokuröri ülevaade 2013, lk 1.

vandeadvokaat Leon Glikman on Riigikogu istungil toonud välja kriteeriumid, millele peab kaasaegne jälitustegevust reguleeriv seadus vastama: seadus peaks lahti kirjutama kohtu poolt diskretsiooniõiguse teostamise alused, milliseid põhiõigusi riivatakse, millise isiku osas, kas jälitustegevus on isikule üldse piisavalt ettenähtav ja kas isik on ennast pannud vastavasse olukorda, et teda oleks vaja jälitada. Lisades, et nende koosseisude arvu, millal on võimalik jälitustegevust läbi viia, tuleks vähendada.⁶ Riigikohus on avaldanud arvamust, et uue regulatsiooniga⁷ on antud täitevõimule tavatult lai kaalutusõigus, seda nii jälitustegevusele allutatud isikute piiritlemisel kui ka jälitustegevusest puudutatud isikute tagantjärele teavitamisel.⁸

Sealhulgas eeltoodud arvamustest, tähelepanekutest ja seisukohtadest tulenevalt soovib autor uurida kehtivat kriminaalmenetlusliku jälitustegevuse regulatsiooni ning tuvastada, kas seda tuleks täiendada või mitte. Teema kitsendamiseks on valitud salajane pealtkuulamine kui enim kasutatav jälitustoiming Eestis, mida uuritakse 01.01.2013 jõustunud kriminaalmenetluse seadustiku muudatuste valguses. Ennekõike tunneb autor huvi, kuidas on jälitustegevuse ja salajase pealtkuulamise regulatsioon määratletud Eesti ja teiste riikide seadusandluses. Seejärel on võimalik erinevaid regulatsioone kõrvutades leida Eesti regulatsioonile õiguslikult paremaid lahendusi (esimene eesmärk ja magistritöö II peatükk). Esimese eesmärgi saavutamiseks autor üldistab ning võrdleb Eesti ja teiste riikide salajase pealtkuulamise regulatsioone üldise jälitustegevuse regulatsiooni valguses (kasutatud on inglise keelde tõlgitud kriminaalmenetluse regulatsioone, mille asjassepuutuvate sätete tõlked asuvad magistritöö lisas nr 1). Võrdlusriikideks on valitud nii Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriike (Horvaatia, Poola, Prantsusmaa, Saksamaa, Serbia), EL kandidaatriike (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina), EL väliseid riike (Kõrgõzstan, Norra), kui ka lähinaaber Läti. Samuti tutvub autor olulise EIK ja Eesti kohtute praktikaga, teoreetilise kirjandusega, erinevate analüüsidega, ettepanekutega, seletuskirjadega jms. Arvestades magistritöö mahtu vajab mainimist, et uurimus ei puuduta konfiskeerimismenetluses läbi viidavat salajast pealtkuulamist. Magistritöös ei käsitleta järgmisi jälitustegevust puudutavaid valdkondi, mida kriminaalmenetluse seadustik reguleerib: jälitustoimingute infosüsteemi ning jälitustoimiku ja seal olevate materjalide kasutamist, hävitamist ja talletamist. Magistritöö teravik on suunatud kriminaalmenetluslikule salajasele pealtkuulamisele ning kriminaalmenetluse välist pealtkuulamist puudutakse vaid osas, mis on sätestatud kriminaalmenetluse seadustiku § 126³

---

⁶ Riigikogu toimetatud stenogramm 25.09.2012, lk 35-36. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee> (22.01.2015).

⁷ 01.01.2013 jõustunud kriminaalmenetluse seadustiku muudatused.

⁸ M. Rask. Ettekanne Riigikogu 2013. aasta kevadistungijärgul. Ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. 06.06.2013, lk 7. Arvutivõrgus: <http://www.riigikohus.ee/?id=667> (02.05.2015).

lg-s 2. Magistritööst jääb välja ka julgeoleku asutuste seadusega reguleeritud salajane pealtkuulamine ja jälitustegevus.

Magistritöö kõrvaleesmärgi (I peatükk) saavutamiseks ja jälitustegevuse ning salajase pealtkuulamise regulatsiooni kvaliteedi hindamiseks, kaardistab autor salajase pealtkuulamisega riivatavate põhiliste põhiõiguste ringi. Mis puudutab põhiõiguste ringi avamise vajadust, mida erinevate jälitustoimingutega riivatakse, siis sellele on viidanud ka Eerik Kergandberg.⁹ Samuti annab autor ülevaate jälitustegevust puudutava regulatsiooni miinimumstandarditest. Kõrvaleesmärgi saavutamiseks tutvub magistritöö autor asjassepuutuva teoreetilise kirjandusega, EIK ja Eesti kohtute praktikaga jms.

Endine siseminister Ken-Marti Vaher on viidanud jälitustegevuse väga suurele tulemuslikkusele ja sellele, et siseministerium ei ole teadlik ühestki järelevalveaktist, auditist, teadustööst või muust uurimisest, mis tõdeks, et Eesti uurimisasutused kasutavad jälitustoiminguid põhjendamatult.¹⁰ Riigikohtu poolt mais 2013 valminud analüüsis on viidatud, et ei ole teada kui paljud menetlused, olenemata jälitustegevuse kasutamisest, ei ole kohtuni jõudnud ning kui olulised (kas on tegemist põhitõenditega või toetavate tõenditega) on jälitustegevusega saadud tõendid kohtumenetluses olnud. Riigikohus mõonab, et infot on küll jälitustoiminguga saadud, kuid see on pigem juba kogutud tõendeid kinnitav lisainfo ning kohtukõlblik oleks asi olnud ka teiste tõendite pinnalt.¹¹ Magistritöö kolmandaks eesmärgiks (III peatükk) on üldistada viimaste aastate kohtupraktikat kohtuasjades, milles on tõenduslikku infot saadud lisaks muudele tõendi kogumise viisidele salajase pealtkuulamisega (kohtulahendite valimit puuudutavad tabelid asuvad magistritöö lisa nr 2). Autor tunneb põhiliselt huvi, kas salajase pealtkuulamisega saadud tõendid on põhitõendid, kas salajane pealtkuulamine on olnud taktikaliselt vajalik ja kas jälitustoiming on olnud seaduslik. Lisaks on III peatüki eesmärgiks aidata kaasa magistritöö esimese eesmärgi saavutamisele, uurides kohtulahendite pinnalt millistele salajast pealtkuulamist ja jälitustegevust puudutavatele kitsaskohtadele viitavad näiteks kaitsjad ja kohtud ning mis on põhilised vaidluskohad. Vaatamata sellele, et kohtud tõlgendavad seadust seadusandja poolt etteantud piirides, võib siiski ka kohtu seisukohtadest lugeda välja regulatsiooni vajakajäämisi.

---

⁹ E. Kergandberg. Per aspera ad fair trail. Juridica I - 2011, lk 74.

¹⁰ K-M. Vaher. Seadus, mille tegeliku eesmärgi kohta hämatatakse. Postimees, 24.04.2013.

Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/1213360/ken-marti-vaher-seadus-mille-tegeliku-eesmargi-kohta-hamatakse> (02.05.2015).

¹¹ M. Kruusamäe, T. Reinthal. Riigikohus, jälitustegevuse kohtulik eelkontroll Eestis, kohtupraktika analüüs. Mai 2013, Tartu, lk 28 (edaspidi jälitustegevuse kohtuliku eelkontrolli analüüs).

Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1503/6_Lisa_5_Jalitustegevuse_analuus.pdf (02.05.2015).

Antud töö näol on tegemist nii teoreetilise (I ja II peatükk) kui ka empiirilise uurimusega (III peatükk).

Tulenevalt eeltoodust püstitab magistr töö autor järgmise hüpoteesi: kriminaalmenetluse seadustikus reguleeritud jälitustegevuse regulatsioon ei ole piisav isikute põhiõiguste igakülgseks tagamiseks ja vajab täiendamist. Peitkuritegude lahendamisel on salajase pealtkuulamise näol tegemist ülimalt vajaliku vahendiga.

Autor soovib tänada oma juhendajat Heino Tõnismägi igakülgse abi ja kasulike näpunäidete eest.

1. Põhiõiguste riive ja regulatsiooni miinimumstandardid

Põhiõiguste riivamisel tuleb lähtuda põhiseaduse¹² (edaspidi PS) §-st 11, mille kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas PS-ga. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust.¹³ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni¹⁴ artikkel 8 lg 1 sätestab õiguse era- ja perekonnaelu ning kodu ja sõnumite saladuse puutumatusel. Sama artikli teise lõike kohaselt ei sekku ametivõimud nimetatud õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks. Riigikohus on viidanud, et salajane pealtkuulamine (edaspidi s.p) riivab lisaks PS §-s 43 sisalduvale põhiõigusele (õigus üldkasutatavate sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite saladusele), ka PS §-des 19 (õigus vabale eneseteostusele) ja 26 (õigus eraelu puutumatusel) sisalduvaid põhiõigusi.¹⁵ Õiguslases kirjanduses on leitud, et kuigi PS § 26 lg 1 kaitsealasse kuulub kogu eraelu valdkond, sisaldab PS erinorme, mis on pühendatud eraelu mõne kitsama aspekti kaitsele. Eelkõige PS § 33 lg 1 (kodu, eluruumi, valduse ja töökoha puutumatus), PS § 43 lg 1 (sõnumisaladuse kaitse), PS §-d 40-42 ning PS § 19 lg 1 (üldine vabadusõigus).¹⁶ Jälitustegevuse salastatus piirab ka PS §-s 15 sätestatud kohtusse pöördumise õiguse realiseerimist. Jälitustegevuse salajasusest tingituna on õiguskirjanduses diskuteeritud jälitustegevuse kontekstis informatsioonilise enesemääramise õiguse kui põhiõiguse võimaliku riive üle.¹⁷ Kriminaalmenetluse seadustiku¹⁸ (edaspidi KrMS) § 9 lg 4 alusel on kriminaalmenetluses isiku perekonna- või eraellu lubatud sekkuda vaid KrMS-s ettenähtud juhtudel ja korras kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks, kriminaalasjas tõe tuvastamiseks ja kohtuotsuse täitmise tagamiseks.

Põhiliselt viiaksegi s.p-d läbi kriminaalmenetluses, vaid väga üksikute kuritegude puhul, tohib seda teha kriminaalmenetluse väliselt, seega on oluline mõtestada lahti just perekonna- ja eraelu puudutav põhiseaduslik taust.

---

¹² Eesti Vabariigi Põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I 27.04.2011, 2.

¹³ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalve kolleegiumi 26.03.2009 otsus nr 3-4-1-16-08.

¹⁴ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RT II 2000, 11, 57.

¹⁵ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21.03.2003 otsus nr 3-1-1-25-03, p-d 8.1 ja 82.

¹⁶ S. Laos. Jälitustegevuse seaduslikkuse kontroll - *Tractatus terribiles*: artiklite kogumik professor Jaan Sootaki 60. juubeliks. Tallinn, Juura 2009.

¹⁷ U. Lõhmus. Põhiõigustest kriminaalmenetluses. Tallinn, Juura 2012, lk 180.

¹⁸ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I 2003, 27, 166 ... RT I 30.12.2014, 9.

PS § 26 isikuline kaitseala hõlmab füüsilisi isikuid, esemelisse kaitsealasse mahuvad sõnumite edastamise kohta käivad andmed, kuid mitte sõnumi sisu.¹⁹ Eraelu ei tohi tõlgendada kitsendavalt, mistõttu ei ole eraelu defineerimist võimalikuks peetud.²⁰ Eraelu sfääri kuuluvad eelkõige intiimsfääri puutumatus, õigus seksuaalsele enesemääramisele, õigus informatsioonilisele enesemääramisele ning õigus oma sõnale ja pildile. Samuti on eraelu kaitse üheks oluliseks valdkonnaks isikuandmete kaitse.²¹ Seega on selge, et s.p riivab suuremal või vähemal määral eraelu puutumatus ning võib tungida eraelu erinevatesse sfääridesse. S.p puhul aktualiseerub ka õigus informatsioonilisele enesemääramisele, mis tähendab isiku õigust otsustada, millal, kellele ja millist teavet isik enda kohta avaldab. Kuna s.p toimub varjatult ja isiku teadmata, ehk isik avaldab lisaks oma teadlikule suhtluspartnerile infot ka uurimisasutusele, tuleb s.p osas jaatada eelnimetatud õiguse riivet. Magistritöö autor leiab, et s.p ei riiva PS §-st 19 tulenevat õigust vabale eneseteostusele, kuna isiku teadmata pealtkuulamine ei tohiks muuta s.p-le allutatud isiku vabadust otsustada, millist teavet, millal ja kellega ta jagab. Äärmuslikult võiks arutleda selle üle, kas teadmine, et riigil on võimalus teatud tingimustel salaja pealt kuulata, võiks muuta indiviidide suhtluskäitumist.

PS § 43 on igapäevane õigus, mis laieneb ka juriidilistele isikutele. PS § 43 esemelisse kaitsealasse mahub lisaks elektroonilise sidevõrgu kaudu edastatavale teabele ka muul viisil edastatav teave (näiteks näost-näkku vestlus). Esemelisse kaitsealasse mahub veel sõnumi sisu. PS § 43 kaitseala tuleb tõlgendada kitsendavalt. Sõnumite saladuse kaitsealasse kuulub sõnumite edastamine ja vastuvõtmine nii eravaldues, äriühingus kui ka ametiasutuses.²² PS § 33 tulenevat kodu puutumatus riivavad pealtkuulamis- ja jälgimisseadmete abil eluruumis, valdues või töökohas toimuv jälgimine ilma neisse kohtadesse sisenemata.²³

Mitmetes EIK lahendites on toodud välja liikmesriigi kohustus sätestada detailiseeritud seadused, mis kehtestavad üksikasjalikud reeglid, vaidlustamise ja kaitsemehhanismid, sh detailsed normid proportsionaalsuse hindamiseks demokraatlikus riigis lubatavate põhiõiguste piirangute seisukohast.²⁴ Jälitustoimingud peavad olema kehtestatud üksnes detailiseeritud

---

¹⁹ U. Lõhmus. Pealtkuulamine ja Eesti Põhiseaduses sätestatud õigus sõnumite saladusele. *Juridica* VII/2008, lk-d 464-468.

²⁰ EIK 16.02.2000 otsus, 27798/95, *Amann vs. Šveits*, p 65.

²¹ K. Jaanimägi - Ü. Madise jt. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas täiendatud väljaanne, PS § 26, p-d 6.1. ja 9.3. Tallinn, Juura 2012.

²² EIK 25.06.1997, 20605/92, *Halford vs. Inglismaa*, viimane lehekülj, kohtu lõplikud seisukohad.

²³ Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud Interneti väljaanne, 2012. Paragrahv 33, punkt 6. Arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-33/> (02.05.2015).

²⁴ EIK 24.08.1998, 88/1997/872/1084 *Lambert vs. Prantsusmaa*, EIK 09.06.2009, 72094/01, *Kvasnica vs. Slovakkia*, EIK 10.03.2009, 4378/02, *Bykov vs. Venemaa*.

seadustega, kus on nähtud ette protseduuriline kord, garantiid, kontroll ja järelevalve tegevuse vastutus.²⁵ EIK on imperatiivsel seisukohal, et jälitustegevuse puhul peab olema sätestatud kolm kontrollistaadiumi – alustamiseelne, jälitustegevuse aegne ja selle lõpetamise järgne.²⁶

Samuti on EIK korranud nõuet sätestada seaduses minimaalsed kaitsemeetmed ja miinimumstandarid, mis vältimaks võimu kuritarvitusi isikute s.p läbiviimisel, oleksid järgmised:

1. kuritegude olemus, mille puhul on võimalik taotleda luba isiku pealtkuulamiseks;
2. isikute ring, kelle kõnesid on võimalik pealt kuulata;
3. ajaline piirang pealtkuulamiseks;
4. kogutud andmete töötlemine, kasutamine ja hoidmine ja hävitamine;
5. ettevaatlusabinõud, mida tuleb võtta andmete teistele isikutele edastamisel;
6. tingimused, mille korral salvestised võib või tuleb kustutada või hävitada;
7. seadus peab sätestama pealtkuulamiseks või jälgimiseks loa andva ametiisiku või kohtuniku otsustusulatus.²⁷

Isikul peab olema võimalus näha ette, millistel juhtudel võib avaliku võimu organ tõenäoliselt tema kõnesid pealt kuulata ja ta peab aru saama, milliseid tagajärgi võib tema käitumine kaasa tuua.²⁸ See ei tähenda muidugi seda, et isik peab konkreetse juhtumi puhul suutma ette näha, et tema osas hakatakse rakendada s.p-d.²⁹ Sellisel juhul kaotaks antud jälitustoiming oma mõtte ja salajasuse. Ettenähtavus tähendab EIK jaoks seda, et salajast jälgimist reguleeriv normistik peab vastama teatud konkreetsetele nõuetele, et seda lugedes oleks võimalik põhimõtteliselt aru saada, millal riik isikuid jälgida tohib ja millal mitte.³⁰ Samuti nõuab õigusselguse põhimõte, et õigusaktid oleksid sõnastatud selgelt ja arusaadavalt, et isikul oleks võimalik piisava tõenäosusega ette näha, milline õiguslik tagajärg kaasneb teatud tegevuse või tegevusetusega.³¹ Seejuures peavad selgemad ja täpsemad olema normid, mis võimaldavad isiku õigusi piirata.³² Seetõttu, et enne süüdimõistva kohtuotsuse tegemist ei ole s.p-le allutatud isik konkreetsetes kuriteos süüdi mõistetud, peab õigusriigis olema s.p

---

²⁵ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 12.01.1994 otsus nr III-4/A-1/94.

²⁶ EIK 06.09.1978, 5029/71, *Klass ja teised vs. Saksamaa*, p 55.

²⁷ EIK 29.06.2006, 54934/00, *Weber ja Saravia vs. Saksamaa*, p 62.

²⁸ EIK 14.09.2009, 25198/02, *Iordachi jt vs. Moldova*, p 39, EIK 24.04.1990, 11801/85, *Kruslin vs. Prantsusmaa*, p 26.

²⁹ EIK 29.06.2006, 54934/00, *Weber ja Saravia vs. Saksamaa*, p 93.

³⁰ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 11.12.2013 otsus nr 3-1-1-92-13, p 10.1.

³¹ Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud Interneti väljaanne, 2012. Paragrahv 13, punkt 5.2.1. Arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-43/> (02.05.2015).

³² Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 20.03.2006 otsus nr 3-4-1-33-05, p 22.

taotlemine, selleks loa andmine ja läbiviimine erilise tähelepanu all, mille tagab eelkõige piisav seadusandlik regulatsioon.

2. Salajane pealtkuulamine Eestis ja teistes riikides

2.1 Eesmärk ja mõiste

S.p põhiliseks ja kõigile arusaadavaks eesmärgiks on saada salaja teavet. Tegemist on spetsiifilise, tõendite kogumisele suunatud menetlustoiminguga, mida iseloomustab eelkõige selle teostamise varjatus jälitustoimingule allutatud isiku eest.³³ S.p-d saab liigitada jälitustoimingute alla, mille raames uuritakse varjatult isikut ilma suhtlemiseta ja petmiseta.³⁴ Läti kriminaalmenetluse seadustikus on väga tabavalt öeldud, et kui kriminaalmenetlusega tõestatavate asjaolude välja selgitamiseks on tarvis hankida teavet ilma kriminaalmenetlusega seotud isikut ja antud teavet omavaid isikuid teavitamata, siis kasutatakse eriuurimistoiminguid, sh s.p-d.³⁵

Üldkasutatava elektroonilise side võrgu kaudu edastatavate sõnumite või muul viisil edastatava teabe salajasel pealtkuulamisel või -vaatamisel saadud teave salvestatakse (KrMS § 126⁷ lg 1). Sõnum on edastaja ja vastuvõtja vaheline sidevõrgu kaudu liikuv signaalide kogum (elektroonilise side seaduse³⁶ § 2 punkt 53, edaspidi ESS). Kõne on kitsasribaline reaajas toimiv kommuteeritav ühendus kahe lõpp-punkti vahel hääle, telefaksi või andmete edastamiseks (ESS § 2 punkt 17). Ehk ESS seletab lahti nii kõne kui ka sõnumi. Samas KrMS viitab vaid sidevõrgu kaudu edastatavate sõnumite või muul viisil edastatava teabe s.p-le või -vaatamisele. Seega KrMS-s on peetud "sõnumi" all silmas igasugust "sõnumit", mida saab edastada nii kõnes kui kirjas. Näiteks mobiiltelefoni vahendusel edastatud tekstisõnumis sisalduv tekst, kui ka telefoni teel toimuv vestlus kahe inimese vahel. PS kommenteeritud väljaandes on öeldud, et sõnumite saladuse õiguse kaitseala hõlmab sõnumite vahetamist posti teel ja mitmesuguste tehniliste vahendite abil. Sõnum sisaldab teavet inimese mõtete, veendumuste, arvamuste, kavatsuste, sündmuste kirjelduste ja muu kohta, mida inimene sageli soovib jagada vaid valitud suhtluskaaslasega.³⁷

---

³³ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 05.12.2008 otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-63-08, punkt 13.2.

³⁴ P. De Koster. Terrorism: special investigation techniques. Strasburg: Council of Europe Publishing 2005, p 15.

³⁵ Criminal Procedure Code of the Republic of Latvia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

³⁶ Elektroonilise side seadus. - RT I 2004, 87, 593 ... RT I 30.12.2014, 7.

³⁷ Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud Interneti väljaanne, 2012. Paragrahv 43, punkt 2. Arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-43/> (02.05.2015).

Muul viisil edastatavaks teabeks võiks lugeda põhiliselt suulist teavet, mida antakse vahetult isikult-isikule. Samuti ka sellist olukorda, kus isikud vahetavad teavet kirjalikult, näiteks kaks isikut istuvad ühes ruumis ja vahetavad teavet paberitüki vahendusel. Saksamaal ja Norras on eristatud sidevahendi kaudu toimuva vestluse s.p vahetult isikult-isikule toimuva vestluse s.p-st. Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 l alusel on võimalik "muu vestluse" s.p siis, kui on põhjust kedagi kahtlustada seaduse alusel vanglakaristusega karistatava teo täideviimises või täideviimise katses, juhul, kui politsei kas osaleb kõneluses või on saanud vestluse ühe osapoole nõusoleku. Sidevahendi s.p-ks on oluliselt karmimad nõuded.³⁸ Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100 a (sidevahendi s.p), § 100 c (ilma asjaomase isiku teadmata rakendatavad meetmed, mis puudutavad nt eraruumides peetud vestluste s.p-d).³⁹

Kokkuvõtvalt, kui isikud suhtlevad omavahel sidevõrgu kaudu või näost-näkku, siis on võimalik nende suhtlust KrMS-s toodud alustel salaja pealt kuulata ja -vaadata. Teiste võrdlusriikide regulatsioonides ei ole s.p mõistet eraldi defineeritud. Üldjuhul on kasutatud mõistet *telecommunication interception*.

Väärrib märkimist, et enda telefonivestluse kuulamine ja lindistamine ei vasta ühelegi KrMS-s kirjeldatud jälitustoimingule, sest enda telefonikõnet ei saa isik ise salaja ega varjatult pealt kuulata ega sellel eesmärgil lindistada.⁴⁰

2.2 Üldtingimused ja õiguslikud alused

2.2.1 Taotlus

Õigusteoorias on märgitud, et õiguse üks kõige üldisemaid ja kesksemaid probleeme on alaline vastuolu üldise ja üksikjuhtumi vahel. Eriti terav on see tänapäeva kiiresti muutuv keskkonnas, kus puudub võimalus luua piisavalt avatud normikogumeid, mida saaks rakendamise käigus võimalikult paindlikult uute oludega kohandada. Selline olukord on viinud suure hulga kaalutusnormide tekkimiseni, sealhulgas on eri õigusharudes kujunenud

---

³⁸ Criminal Procedure Code of the Kingdom of Norway - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

³⁹ The German Code of Criminal Procedure - Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html - p0678 (02.05.2015).

⁴⁰ Riigikohtu kriminaalkollegiumi 26.03.2009 otsus nr 3-1-1-5-09, p 10.

välja palju üldklausli tüüpi kaalutlusnorme.⁴¹ KrMS-i sätteid, mis annavad jälitusasutustele võimaluse taotleda luba s.p-ks, arvestades piirangute ja alustega (KrMS § 126¹), võib lugeda kaalutlusnormideks. Eriti oluline on arvestada loa taotlemisel *ultima ratio* põhimõttega (KrMS § 126¹ lg 2). Eestis on seadusandja otsustanud jälitustoimingutega tõendite kogumise lubatavuse nn range subsidiaarsusklausli kasuks ehk kui muude menetlustoimingutega tõendite saamine on välistatud või oluliselt raskendatud.⁴² Samas ei ole nõutav, et näiteks enne telefonikõne pealtkuulamist toimetataks varjatud jälgimist või enne varjatud jälgimist positsioneerimist. Kuid mis tahes jälitustegevust valides peab menetleja igal juhul suutma põhjendada, miks on põhiõigusi vähem riivavad meetmed välistatud või nende kasutamine oluliselt raskendatud ning milles need raskused konkreetselt seisneksid.⁴³

KrMS § 126¹ lg 2 lubab jälitustegevust ka juhul, kui tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on oluliselt raskendatud, samas *ultima ratio* põhimõtte järgi saaks jälitustoimingut teostada vaid viimase võimalusena. Sarnaselt Eestile on teiste võrdlusriikide regulatsioonides s.p lubatud siis, kui muude tõendi kogumise viiside rakendamine on oluliselt raskendatud või keerulisem. Näiteks Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 116 lg 1 alusel on võimalik rakendada s.p-d siis, kui tõendeid ei ole võimalik saada muul viisil või tõendite kogumine võib tekitada ebaproportsionaalseid raskuseid. Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 c alusel antakse luba s.p-ks ainult juhul, kui on olemas eeldus, et pealtkuulamine omab olulist mõju kohtuasja selgitamisele ning et selgitamine on ilma selleta oluliselt keerulisem. Seega on tähtis, et uurimisasutuste põhjendused oleksid piisavad ja vastavalt igale üksikjuhtumile kaalutletud ning need oleksid võimalikult selgelt taotluses välja toodud.

Seaduses puuduvad nõuded, milliseid andmeid jms peaks kajastama jälitustoiminguks loa saamise aluseks olev taotlus ja seetõttu saab lõppkokkuvõttes olla vaid asjaomase kohtuniku otsustada, millise kvaliteediga ja millises koguses teavet ning põhjendusi peab ta vajalikuks. Eelnimetatud puudus võib tekitada olukorra, kus erinevate kohtunike poolt antavate lubade kvaliteet erineb. Praeguse regulatsiooni kohaselt otsustab iga kohtunik, millise kvaliteediga ja millises koguses teavet ning põhjendusi peab ta vajalikuks, otsustamaks s.p-ks loa andmise

---

⁴¹ A. Aarnio Õiguse tõlgendamise teooria. Tallinn: Õigusteabe AS Juura 1996, lk 67.

⁴² Tallinna Ringkonnakohtu 20.01.2014 otsus nr 1-12-2761, p 7.3.

⁴³ E. Kergandberg. Per aspera ad fair trail. Juridica I - 2011, lk 75-76.

kasuks.⁴⁴ Siinkirjutaja on seda meelt, et õigusselguse ja praktika ühtlustamise huvides peaks KrMS-s olema välja toodud jälitustoimingu taotluse üldised nõuded.⁴⁵

Näiteks Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalmenetluse seadustiku art 118 lg-s 1 on sätestatud loetelu, mida s.p taotlus peab sisaldama:

1. andmed isiku kohta, kelle osas soovitakse s.p-d rakendada;
2. kahtlustus;
3. põhjendused et tõendeid ei ole võimalik muul viisil saada või nende saamine on seotud ebaproportsionaalsete raskustega;
4. muud olulised asjaolud;
5. viide, et rakendatavaks meetmeks on näiteks s.p, ning selle metoodika, ulatus ja kestus.⁴⁶

Sarnased nõuded leiab ka Horvaatia kriminaalmenetluse seadustikust.⁴⁷ Kõrgõzstani kriminaalmenetluse seadustiku art 188 punktis 2 on taotluse ühe nõudena välja toodud organ, kellele on ülesandeks antud jälgimis- või salvestamistegevus läbi viia.⁴⁸ Samamoodi on Eestis võimalik, et näiteks Maksu- ja Tolliamet taotleb mõnes maksuriteos s.p läbiviimist Politsei- ja Piirivalveametilt või Kaitsepolitsei ametilt, kuna Maksu- ja Tolliametil puudub iseseisev pädevus s.p läbiviimiseks (KrMS §-d 126³ lg 2, 126² lg 7).

Albaania kriminaalmenetluse seadustiku art 222 punkt 1 kohaselt saab taotleda s.p-d muuhulgas siis, kui on olemas esialgse kahtlustuse tõendamiseks piisav hulk tõendeid.⁴⁹ Eelnimetatud nõue on oluline seetõttu, et uurimisastutused ei läheks nõ lihtsamat teed ja peaksid omama enne s.p taotlemist piisavat hulka tõendeid või fakte, et taotlus oleks motiveeritud.

Selleks, et taotluse sisule esitatavad nõuded oleksid nii uurimisasutustele, prokuratuurile kui ka kohtunikele üheselt mõistetavad, tuleks täiendada KrMS-i, lisades sinna jälitustoimingu

---

⁴⁴ Jälitustegevuse kohtulik eelkontroll, lk 24.

⁴⁵ Olenevalt jälitustoimingu tüübist võivad nõuded erineda, kuid põhiosas on nõuded kattuvad (kahtlustus, *ultima ratio*, jälitustoimingu ulatus, kestus, metoodika jms).

⁴⁶ Criminal Procedure Code of the Republic of Bosnia and Herzegovina - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁴⁷ Criminal Procedure Code of the Republic of Horvatia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁴⁸ Criminal Procedure Code of the Republic of Kyrgyzstan - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁴⁹ Criminal Procedure Code of the Republic of Albania - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

taotluses sisalduma pidavad kohustuslikud nõuded. Siinkirjutaja pakub välja nõuded, mida s.p taotlus peaks sisaldama:

1. isiku(te) nime ja aadressi, kelle suhtes s.p-d rakendatakse;
2. väidetavat kuritegu, mille põhjal luba taotletakse;
3. eraruume või telefoninumbreid, mida pealt kuulatakse;
4. meetme tüüpi, metoodikat, ulatust ja kestust;
5. uurimisasutuse nime, kes hakkab s.p-d läbi viima;
6. teabe liiki, mida meetmete abil koguda tahetakse ning nende tähtsust menetluses (eesmärk);
7. fakte ja tõendeid, millel kahtlustus põhineb;
8. *ultima ratio* kaalutlusi;
9. meetme vajalikkust ja proportsionaalsust puudutavaid kaalutlusi;
10. juhul, kui tegemist on edasilükkamatu juhuga, siis ka vastavaid kaalutlusi (täpsemalt peatükk 2.3.1).

Magistritöö autori arvates ühtlustaks eeltoodud nõuete KrMS-i lisamine praktikat ja muudaks selle läbipaistvamaks. Samuti muutuks KrMS selles osas detailsemaks, mis on jälitustegevuse regulatsiooni üheks miinimumstandardiks.

2.2.2 Kuriteod, mille tõendamisel võib rakendada salajast pealtkuulamist

Pealt kuulata võib vaid teatud kuritegudega seoses, lisaks peab olema alustatud kriminaalmenetlust (KrMS § 126² lg 2, erisus on KrMS § 126³ lg 2, mis toob välja kuriteod, mille osas võib pealt kuulata ka üksnes kuriteo tõkestamise või avastamise eesmärgil). EIK on öelnud, et kuriteod, millega seonduvalt võib näiteks pealt kuulata, peavad olema piiritletud ja see valik peab olema põhjendatud. Suur hulk kuriteokoosseise, mis võimaldavad s.p-d, võib anda tunnistust põhiõiguste rikkumisest. Näiteks Moldaavias võimaldas jälitustegevuse seadus pealt kuulata umbes 60% ulatuses kriminaalkoodeksi koosseisudest.⁵⁰ Seega regulatsiooni kvaliteedi huvides tuleks jälgida, milliste ja kui paljude kuriteokoosseisude osas on jälitustegevus lubatud. Nii on välja toodud ka Euroopa Nõukogu 2005. aasta soovitus, et eriuurimismeetodid tähendavad selliseid meetodeid, mida kohaldavad pädevad asutused kriminaaluurimiste raames raskete kuritegude ja kahtlustatavate väljaselgitamise ning

---

⁵⁰ EIK 14.09.2009, 25198/02, *Iordachi jt vs. Moldova*, p 40.

uurimise eesmärgil.⁵¹ Varasemalt kehtinud KrMS lubas s.p-d rakendada ca 70% kuriteo koosseisudest. Kehtiv regulatsioon lubab seda teha ca 49% osas⁵².

Autori arvates tuleks üle vaadata s.p rakendamist lubavad kuriteokoosseisud, kuna kõiki koosseise ei saa autori hinnangul lugeda rasketeks. Ühe näitena võib tuua karistusseadustiku⁵³ (edaspidi KarS) § 120 (ähvardamine), mille karistusmäär on rahaline karistus või kuni üheaastane vanglakaristus. Ähvardamise korral võiks tulla s.p rakendamine kõne alla siis, kui ähvardamisel kasutatakse sidevahendit, ja kui selline nõue on toodud otsesõnu KrMS-i. Täpselt nii nagu Albaania kriminaalmenetluse seadustikus, kus on viidatud, et s.p-d võib rakendada vaid siis, kui on alustatud kriminaalmenetlust tahtlikult toimepandud kuriteo osas, mille karistusmäär on vähemalt seitse aastat vanglakaristust või seoses kuriteoga, mis on seotud sidevahendite kaudu ähvardamisega (artikkel 221 punkt 1). Diskuteerida võiks ka teiste s.p rakendamist võimaldavate koosseisude osas. Näitena võib tuua võltsitud kaubaga kauplemise (KarS § 227). Autori arvates ei ole tegemist raske kuriteoga, arvestades kasvõi karistusmäära.

01.01.2013 jõustunud KrMS-i muutmise seaduse eelnõu menetlemisel koostatud arvamuste tabelis on Eesti Advokatuur viidanud, et kuritegude kataloog on liialt lai ja sisaldab arvukalt kuriteokoosseise, mille puhul tõendite kogumine jälitustegevusega ei ole põhjendatud. Eelnõu menetlemisel jäädigi siiski seisukohale, et lõplik kuritegude kataloog on õigustatud, kuna kataloogi koostamisel võttis töörühm arvesse, et jälitustoimingud peavad ka edaspidi olema võimalikud kuritegude puhul, mis oma olemuselt on sellised, mille puhul tõendite kogumine muude ehk avalike toimingutega on oluliselt raskendatud või võimatu. Samuti leidis töörühm, et kataloogis nimetatud kuritegude puhul võib tekkida vajadus koguda tõendeid lisaks teistele meetmetele ka jälitustoimingutega.⁵⁴ Siinkirjutaja leiab, et pigem peaksid s.p-d ja jälitustegevust võimaldama rasked kuriteod (karistusmäära, õigushüve olulisus jms järgi) ja kuriteod, kus tõendite saamine ilma jälitustegevuseta oleks võimatu või oluliselt raskendatud. Põhjendus, et selliste kuritegude hulka peaksid kuuluma kuriteod, mille puhul võib tekkida vajadus koguda tõendeid jälitustoimingutega, ei ole piisav. Sisuliselt kõikide kuritegude puhul võib mõnes menetluses minna vaja jälitustoiminguid, kuid see ei tähenda seda, et kõikide

---

⁵¹ Recommendation Rec (2005) 10 of the Committee of Ministers to member states on "special investigation techniques" in relation to serious crimes inc Lüding acts of terrorism. Chapter 1. Arvutivõrgus: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=849269&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75> (02.05.2015).

⁵² KarS-s on ca 370 kuriteokoosseisu, KrMS lubab neist 180 osas rakendada s.p-d.

⁵³ Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364 ... RT I 23.12.2014, 16.

⁵⁴ Märkuste tabel seaduse eelnõu nr 286 SE juurde, lk 3-4. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).

kuritegude puhul võiks lubada jälitustoiminguid. A. Ashworth pooldab jälitustegevust lubatavate kuritegude valimi moodustamisel sanktsioonipõhist lähenemist ja on seisukohal, et üheks oluliseks aspektiks on uuritava kuriteo tõsidus.⁵⁵

Selge on see, et raskete kuritegude määratlemine on iga riigi otsustada ja ühtseid nõudeid ei saa riikide üleselt ette kirjutada. Seega kui kataloogis on hinnanguliselt kergemaid kuritegusid (madal karistusmäär, tõendite kogumine üldjuhul võimalik muude meetmetega), mille osas võib s.p-d taotleda, siis jääb vaid loota, et kergemate kuritegude puhul on raskem s.p-ks luba andvale kohtunikule põhjendada, miks on muud menetlustoimingud *ultima ratio* põhmõtttest lähtuvalt välistatud.⁵⁶

Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100a lg-s 2 on välja toodud tõsiste kuritegude kataloog, mille osas võib rakendada s.p-d. Seal viidatakse nii Saksamaa karistusseadustikus sisalduvatele kuritegudele kui ka mitmetele teistele seadustele, mis sisaldavad kuriteokoosseise (näiteks ravimiseadus, maksuseadustik, elukohaseadus jne). Veidi erinev kuritegude kataloog on sellise s.p osas, mida rakendatakse eraruumides peetud erakõnede salvestamiseks (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100 c). Autori hinnangul on Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku kuritegude kataloog võrreldes KrMS-s sisalduva kataloogiga seetõttu parem, et seal on välja toodud autori hinnangul vaid tõesti rasked kuriteod ja kuriteod, kus tõendamine ilma s.p-ta on oluliselt raskendatud, kui mitte võimatu. Veel vajab märkimist, et Saksamaal on eraruumides peetud vestluse s.p tingimused karmimad, kui sidevahendi s.p tingimused. Näiteks eraruumides, kus on suurem oht kuulata pealt eraelulisi vestlusi, saab jälitustoimingut viia läbi vähemate koosseisude ja vaid eriti tõsiste juhtumite osas (kui sidevahendi s.p on lubatud röövimise ja väljapressimise korral, siis eraruumides peetud vestluse s.p on lubatud röövimise korral, mis on toimunud raskendavail asjaoludel ning surmaga lõppenud röövimise korral, või siis rööviga sarnaneva väljapressimise korral). Samuti on eraruumides peetud vestluse s.p kataloogi kuritegude loetelu juurde lisatud sõnad *eriti tõsine*. Eestis on kõikide jälitustoimingute osas universaalne jälitustegevust võimaldav kuritegude kataloog, kuid tuleks mõelda erinevate kataloogide loomisele, mis arvestaksid erinevate jälitustoimingute iseärasusi ja kuritegude iseloomu. Samuti konkreetse jälitustoimingu põhiõiguste riive ulatust ja intensiivsust.

---

⁵⁵ A. Ashworth. Should the police be allowed to use the deceptive practices? Law Quarterly Review 1998/114 (Jan), p 121-123.

⁵⁶ E. Kergandberg. Natuke privaatsust ja mõnevõrra enam selle jälitustegevuslikust riivist isikuandmeid töötleva Eesti avaliku võimu poolt. Juridica VIII, 2005, lk 551.

Kuritegude kataloogi üldiseks põhimõtteliseks puuduseks saab tuua selle, et kui juhtumisi mõni tegu kriminaliseeritakse ja selle kuriteo tõendamiseks võib kasutada s.p-d, siis tuleks muuta ka KrMS-i. Vastupidine näide on KarS § 146, mis on kehtetu, kuid KrMS-s lubab rakendada s.p-d.

Kuritegude kataloogi kasutatakse veel Serbias, Horvaatias ja Saksamaal. Mitmete analüüsitava riikide regulatsioonides on s.p rakendamist lubavad kuriteod selekteeritud välja karistumäära vahemiku järgi (näiteks Bosnia ja Hertsegoviinas, Albaanias, Prantsusmaal). Horvaatias on kasutatud nii kataloogi, kui ka karistumäära. Välja on toodud konkreetset kuriteod, ja lisaks on sätestatud, et s.p-d võib rakendada pikaajalise vanglakaristusega kuritegude osas. Võrreldes teiste riikidega, on Norras ja Serbias s.p rakendamiseks üpris karmid tingimused. Nimelt saab Norras taotleda sidevahendi s.p-d kuritegude osas, mis on karistatavad 10 aasta pikkuse või pikema vanglakaristusega või väga üksikute muude kuritegude osas (Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 a). Serbias on neid kuritegusid kõigest alla kolmekümne (Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 162). Kõige madalama karistumäära vahemikuga on Prantsusmaa, seal on võimalik s.p-d rakendada kahe aasta pikkuse või pikema vanglakaristusega karistatavate kuritegude osas (Prantsusmaa kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 100).⁵⁷

Mis puudutab kuritegude tõkestamist ja avastamist, siis PS § 44 lg 3 lauses 2 sisalduv kuriteo tõkestamise eesmärk õigustab põhiõigusi riivavate meetmete võtmist ühe või mitme konkreetset piiritletava kuriteo ärahoidmiseks või takistamiseks, mitte abstraktse kuriteo või kuritegude või kuritegevuse tõkestamist.⁵⁸

KrMS-s on õigustatult toodud välja konkreetset kuriteod, mille tõkestamise või avastamise eesmärgil, saab s.p-d rakendada. Kui üldjuhul võib s.p-d rakendada vaid siis, kui on alustatud kriminaalmenetlust, võib viie kuriteo (KrMS § 126³ lg 2) puhul viia läbi s.p-d nende kuritegude ettevalmistavas staadiumis. Võrreldes KrMS-ga on Serbias antud kuritegude ettevalmistavas staadiumis s.p-ks laiemad volitused. Nimelt Serbias võib anda erandkorras loa isiku suhtes, kelle osas on põhjendatud kahtlus, et ta valmistab ette ükskõik millist Serbia kriminaalmenetluse seadustikus viidatud kuritegu ning kui süüasja asjaolud näitavad, et kuritegu ei ole võimalik teisiti avastada, tõkestada või tõestada või et sellega kaasneks

---

⁵⁷ Criminal Procedure Code of the Republic of French - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁵⁸ S. Laos. Sisemise rahu tagamiseks teostatava järelevalvelegitiimsed eesmärgid ja seaduslikkuse kontroll. Õiguskantsleri 2007. aasta tegevuse ülevaade, lk 16-17. Arvutivõrgus: http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/6iguskantsleri_2007._aasta_tegevuse_ylevaade.pdf (02.05.2015).

ebaproportsionaalsed raskused või oluline oht (Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 161).⁵⁹ Näiteks Poolas on lubatud telefonikõnede pealtkuulamine ja salvestamine ka siis, kui on olemas põhjendatud oletus, et sooritusel on uus kuritegu, mis puudutab (mõrva, tapmist, inimröövi jne, kokku 16 kuritegu, Poola kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 237 § 3).⁶⁰ Magistritöö autor leiab, et s.p lubamine ettevalmistavate kuritegude osas peaks olema lubatud väga üksikute kuritegude puhul, nii nagu KrMS-s. Seda põhjusel, et on keeruline hinnata, millal saab lugeda mõnda tegevust just kuriteo ettevalmistamiseks, mille tõkestamata jätmisel võiks tekkida reaalne oht ühiskonnale. Eelnimetatud teadmatus võib suurendada uurimisasutuste poolt nõ õngitsemist ja ettevalmistamise kriminaalse staadiumi liigset laiendamist. Samas võiks kaaluda tapmise ja mõrva ettevalmistamisel s.p rakendamise lubamist, kuna isiku elu on väärtus, mida tuleks kindlasti tõhusalt ja igakülgsest kaitsta. Isiku elu parema tagamise eesmärgil on põhiõiguste võimaliku riive suurenemine magistritöö autori arvates õigustatud.

Albaania kriminaalmenetluse seadustiku artiklis 221 punktis 1 on nõue, et s.p-d võib rakendada vaid siis, kui on alustatud kriminaalmenetlust tahtlikult toimepandud kuriteo osas. KrMS lubab s.p-d ka ettevaatamatusest põhjustatud kuritegude osas (näiteks KarS § 416 lg 2).

Kokkuvõttes on 01.01.2013 muutunud KrMS-ga suudetud vähendada s.p rakendamist lubavate kuritegude arvu, kuid kriitilise pilguga tuleks üle vaadata s.p-d võimaldavad üksikud kuriteod ning luua proportsionaalsed ja põhjendatud kataloogi moodustamise kriteeriumid.

2.2.3 Isikute ring

EIK kohaselt ei tohi isikute ringi, keda võib pealt kuulata, määratlus olla liiga üldine.⁶¹ KrMS-s on reguleeritud isikute ring, kelle osas võib rakendada s.p-d: teatud kuritegude ettevalmistamisega seotud isikut, konfiskeerimismenetlusega seotud isikut ning isikut, kes on kriminaalmenetluses kahtlustatav või kelle puhul on põhjendatult alust arvata, et ta pani või paneb toime kuriteo. Ainult teatud kuritegude ettevalmistaja osa saab rakendada s.p-d, ülejäänud juhtudel tuleb alustada kriminaalmenetlust, mis eeldab juba ilmnenuid kuriteotunnuseid. Autor nõustub Riigikohtu seisukohaga, et kui lubataks alustada

---

⁵⁹ Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁶⁰ Criminal Procedure Code of the Republic of Poland - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).

⁶¹ EIK 14.09.2009, 25198/02, *Iordachi jt vs. Moldova*, p 40.

jälitustoimingu vahendusel kriminaalmenetlust ka ilma kuriteotunnusteta, siis see hägustaks kriminaalmenetluse piire, eriti nii intensiivse jälitustoimingu korral nagu seda on s.p. Ainult piiratud juhtudel saaks see olla õigustatud, näiteks mõrv, tapmine, riigi vastu suunatud kuriteod vms).⁶² Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artiklist 163 tuleneb, et s.p-d võib hakata rakendama ka enne kriminaalmenetluse algust, kuid autori arvates ei ole nimetatud võimalus põhiõiguste tagamise seisukohast mõistlik.

Vastavalt KrMS § 126² lg 3 p-le 4 peab s.p rakendamiseks olema täidetud KrMS § 126¹ lg 1 p 4 eeldus, milleks on vajadus koguda teavet kriminaalmenetluses, ehk peab olema alustatud kriminaalmenetlust. "Kriminaalmenetluse alustamiseks peavad olema ilmnunud kuriteotunnused, so mingid objektiivselt avalduvad märgid, mis viitavad KarS-s kuriteona kriminaliseeritud teo toimepanemisele."⁶³ Arvestades eeltoodut on võimalik kuulata pealt isikuid, kes ei ole veel kuritegu toime pannud, vaid selliste kuritegude osas, mille ettevalmistamine on kriminaliseeritud. Lisaks eelnevalt märgitud viis kuriteokoosseisu.

Teine isikute ring, kelle suhtes saab rakendada s.p-d, on nõ kahtlustatavat tahtmatult või tahtlikult abistavad isikud. KrMS § 126² lg 4 kohaselt võib s.p-d rakendada isiku suhtes, kelle puhul on põhjendatult alust arvata, et suhtleb kahtlustatava või kuriteo toimepanijaga, vahendab talle teavet, osutab talle kaasabi või võimaldab tal kasutada oma sidevahendit, ning kui jälitustoimingu tegemine selle isiku suhtes võib anda s.p eesmärgi saavutamiseks vajalikke andmeid. Eelnimetatud isikute pealtkuulamine on ka kõige problemaatilisem. Seaduseelnõu 295 SE seletuskirjas on viidatud, et 01.01.2013 jõustunud KrMS muudatused annavad õiguse disproportsionaalselt jälitada isikuid, keda ei pruugita üldse seondada kuriteo toimepanemisega, vaid kelle suhtes prokuratuur deklareerib, et isik on väidetavalt kokku puutunud kurjategijaga.⁶⁴ Kavandatava seaduse muudatuse kohaselt peaks suhtluskaaslase suhtes kogutud teave olema tõendina kasutatav vaid siis, kui tegemist on esmase jälitustoiminguga ja kui isiku süüd tõendavad lisaks jälitustegevuse teel saadud teabele ka muud tõendid, mis moodustavad koos jälitustegevuse teel saadud tõendiga sama tõendamiseseme asjaolu tõendava tõenditekogumi. Muudatuse mõte seisneb selles, et kui nn „juhuleiu“ teel on saadud kuriteo toimepanemisele viitavat teavet, siis võetakse vestluskaaslase suhtes kohtu kaalutusotsuse alusel jälitusluba.⁶⁵ Magistritöö autor nõustub, et

---

⁶² Riigikohtu arvamus KrMS ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 286 SE nr 10-4-1-2, 09.12.2010, lk 3 (edaspidi Riigikohtu 09.12.2010 arvamus). Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).

⁶³ Riigikohtu 09.12.2010 arvamus, lk 3.

⁶⁴ 295 SE. Kriminaalmenetluseseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 16.10.2012, lk 30 (edaspidi 295 SE). Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).

⁶⁵ 295 SE, lk 35.

seaduses peaks olema kohustuslik nõue taotleda selliste isikute osas eraldi luba s.p-ks, kuna siis on nende isikute õigused paremini tagatud. Praeguse regulatsiooni kohaselt ei pruugi selliste isikute osas eraldi jälitusluba olla, kuid sellises olukorras võib suureneda põhiõiguste riive oht.

KrMS-s on üsnagi lakooniliselt toodud välja, et kui isik suhtleb, vahendab teavet, osutab kaasabi ja s.p tegemine võib anda vajalikke andmeid, siis on jälitustoimingu rakendamine sellise isiku osas lubatud. Magistritöö autor leiab, et regulatsioon peaks olema detailsem, vältimaks näiteks küsimusi, milline suhtlus, teave või kaasabi ikkagi aitab kaasa s.p eesmärgi saavutamisele ja annab nõ vajalikke andmeid. Jälitustegevuse regulatsiooni liiga üldine määratlus võib anda uurimisasutustele ebamõistlikul suure diskretsiooni ja isikud ei pruugi hoomata, milline suhtlus, teave vms kahtlustatavaga võib neid allutada jälitustegevusele. Näiteks Albaania kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 221 punkti 3 kohaselt võib rakendada s.p-d isikute osas, kelle salajane jälgimine võib viia kuriteopaiga avastamiseni või kahtlusaluse tuvastamiseni. Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 332 lg 4 alusel võib rakendada s.p-d isikute osas, kelle puhul on põhjendatud kahtlused, et ta varjab kuriteo toimepanijat või aitab kuriteo toimepanijat mitte avastada, peites kuriteo toimepanemisega seotud vahendeid, jälgi või kuriteo läbi või mõnel muul viisil saadud objekte.

Riigikohus põhimõtteliselt aktsepteeris s.p-ks loa andmist kujul, kus luba antakse isiku konkreetse telefoninumbri ja teiste hiljem menetluse käigus tuvastatavate isikute kasutuses/kasutatavate numbrite pealtkuulamiseks.⁶⁶ Magistritöö autor on sama meelt jälitustegevuse kohtuliku eelkontrolli analüüsiga⁶⁷, kus leiti, et selline lai ja selgelt piiritlemata luba võib anda võimaluse s.p kuritarvitamiseks ja nn õngitsemiseks. Analüüsis tekkis põhjendatud küsimus, kas piisab näiteks sellest, et jälitustoimingule allutatud isik kasutab ühe korra teise isiku telefoni või peab seda tihedamalt juhtuma, et uurija saaks öelda, et menetluse käigus on tuvastatud kolmanda isiku telefoninumbri kasutamine jälitustegevusele allutatud isiku poolt ning nüüd on vajalik selle numbri pealtkuulamine. Nõustun eelviidatud analüüsis toodud seisukohaga, et vältima peab olukordi, kus kolmandate isikute kõned muutuvad iseseisvalt jälitustoimingule allutatuks. Vältimaks olukorda, kus s.p aluseks olevat kohtu luba pole võimalik kriminaaltoimikusse võtta põhjusel, et sellega sanktsioneeriti jälitustoimingu tegemine üheaegselt mitme isiku suhtes, kellest osa pole konkreetsesse kriminaalmenetlusesse kaasatud, tuleks koostada nõuetekohane luba iga s.p-le

---

⁶⁶ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28.04.2011 otsus asjas nr 3-1-1-31-11, p-d 17.3 ja 17.3.

⁶⁷ Jälitustegevuse kohtuliku eelkontroll, lk 24-27.

allutatud isiku suhtes eraldi.⁶⁸ Näiteks Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artiklist 169 tuleneb kohustus, et kui s.p läbiviimise käigus muutub ilmseks, et kahtlustatav kasutab teist telefoninumbrit, laiendatakse s.p-d vastavale telefoninumbriks ja sellest teavitatakse riigiprokuröri viivitamatult. Riigiprokurör taotleb ka eelnimetatud numbri osas loa.

Autori arvates peaks KrMS-s olema nõue, et kui sidevahend, mida kahtlustatav eeldatavasti kasutab, on ligipääsetav suurele hulgale inimestele, võib side kontrollimise loa anda ainult juhul, kui selleks on eriline põhjus (Norra kriminaalmenetluse seadustik § 216c). Nõue on vajalik, kuna sellisel juhul võib s.p-le allutatud isikute ring olla väga lai, ning nii paljude isikute võimaliku põhiõiguste riive aluseks olevad kaalutlused peaksid olema sellevõrra jälgitavamad.

2.3 Luba

S.p-ks annab loa eeluurimiskohtunik määrusega (KrMS § 126⁴ lg 1 ja KrMS § 126⁷ lg 3, erand KrMS § 126⁴ lg 3). Albaanias, Bosnia ja Hertsegoviinas, Horvaatias, Lätis, Norras, Poolas, Prantsusmaal, Serbias ning Saksamaal annab loa kohus⁶⁹. Vaid Kõrgõzstanis annab loa riiklik süüdistaja.

Samamoodi nagu puuduvad s.p taotluse osas üldised nõuded, puudub KrMS-s viide, kui pikalt ja põhjendatult peab kohtu veendumus loa andmise määruks kirjas olema. Samas on EIK poolt sedastatud regulatsiooni detailiseerituse nõudest tulenevalt loogiline, et kohtuloo väljastamise asjaolud, alused ja nõuded peavad olema täpselt reguleeritud. KrMS nimetab ühe jälitustoimingute tegemise üldtingimusena "kriminaalmenetluse huvide" kahjustamist. KrMS pinnalt jääb ebaselgeks, kuidas jälituslube väljaandvad isikud (eelkõige eeluurimiskohtunikud) sisustavad määratlemata õigusmõistet "kriminaalmenetluse huvid". Selline olukord võib tingida isikute põhiõiguste meelevaldset piiramist, mis ei oleks aga kooskõlas EIK-i praktikaga.⁷⁰ Eelnimetatud määratlemata õigusmõiste seadusesse lisamise kahjuks räägib see, et teiste analüüsitud riikide regulatsioonides puudub "kriminaalmenetluse huvidega" sarnane määratlemata õigusmõiste. Magistritöö autor on seisukohal, et "kriminaalmenetluse huvide" mõiste avamine, jääb igat üksikjuhtumit arvestades kohtute lahendada, kuid mõiste avamine võib olla keeruline. Seetõttu tekib küsimus, kas sellise mõiste

---

⁶⁸ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21.05.2012 otsus asjas nr 3-1-1-31-12, p 10.

⁶⁹ Erinevates riikides on luba erinevalt nimetatud, näiteks Norras ja Serbias korraldus.

⁷⁰ Jälitustegevuse kohtulik eelkontroll, lk 14.

seadusesse lisamine oli vajalik. Seda näitab praktika, kas ja kui palju taotlusi ning lubasid selle mõiste abil sisustatakse.

Tulles tagasi s.p loa nõuete juurde, on magistritöö autor seisukohal, et sarnaselt s.p taotluses sisalduma pidavate nõuetega, peavad KrMS-s olema ka s.p loa nõuded. Mitmetes riikides (Saksamaal, Lätis, Serbias jt) on vastavad nõuded kriminaalmenetluse seadustikku lisatud, mis teeb autori hinnangul kohtute tegevuse lihtsamaks ja ühetaolisemaks. Siinkirjutaja nõustub, et s.p-ks antava kohtu loa põhjendamise kohustus on üks põhiõiguste riivet tasakaalustav ja ühtlasi piirav abinõu, mis lisaks hilisema kontrolli hõlbustamisele, omab loa taotlemisel ja andmisel ka menetlejaid „korralekutsuvat“ toimet. Samuti on põhjenduste loas kirjapanek oluline kaitseõiguse tagamisel süüdistatava ja kaitsja vaatepunktist.⁷¹

Siinkohal toob autor välja Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2010 otsuses nr 1-08-7474 sisalduvad kaitsja seisukohad, mis haakuvad autori arvates osaliselt nõuetega, millest tuleks jälitusloa põhjendamisel juhinduda. Kaitsja esitles omapoolset nägemust, mida tuleks kriminaalasja lahendaval kohtul jälitustoimingute õiguspärasuses veendumiseks tuvastada:

1. kas esines *ultima ratio* asjaolu, so kas oli vaja kasutada „viimast meedet“;
2. kas enne jälitustegevusega alustamist üldse üritati mingeid tõendeid muul viisil koguda;
3. millised olid ajendid ja kuidas toodi välja põhjendatud kahtlused kuriteo kohta ja kelle suhtes;
4. millistel faktilistel ja õiguslikel alustel toodi välja kuriteo tunnused;
5. millega põhistati, et tegemist on just sellise kuriteokoosseisuga, mis võimaldab jälitustegevust;
6. milliste konkreetsete poolt- ja vastuargumentide alusel toimus lubade andmise kaalumine ning kuidas põhistati ja hinnati igal üksikul juhtumil proportsionaalsust ja vajalikkust millise isiku suhtes;
7. kas ja kelle suhtes kaaluti põhiõigusi vähem riivavaid meetmeid ja kas oli alust kasutada vähemintensiivsemat riivet;
8. kas teostati konkreetset kaalutusõigust ja milliseid asjaolusid võeti arvesse põhiõiguste riive võimaldamisel.⁷²

---

⁷¹ S. Laos. Eriarvamus Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsusele nr 3-1-1-14-14, p 7. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1724/3-1-1-14-14_eriavamus_S.Laos.pdf (02.05.2015).

⁷² Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2012 otsus nr 1-08-7474, lk 30-31.

Kohus möönas 10.12.2010 otsuses, et eelnimetatud etapid võiksid kuuluda hindamisele jätetusloa andmise otsustamisel. Samas märkis kohus, et kuigi seaduse tasandil puuduvad jätetuslubade andmisel kohtu jaoks väga detailsed diskretsiooniõiguse kasutamise reeglid, ei tähenda nimetatud asjaolu, et tegelikkuses kohtud või muud pädevad asutused jätetuslubade andmisel ei kasutaks diskretsiooniõigust ning lähtuks pelgalt formaalsetest tingimustest.⁷³ Autor on siiski seisukohal, et õigusselguse huvides ja lähtudes EIK praktikast peaksid vastavad nõuded olema lisatud seadusesse.

Autori arvates peaks s.p jätetusluba⁷⁴ sisaldama järgmisi nõudeid:

1. jätustoitingu liiki (näiteks s.p);
2. uurimisasutuse nimetust, kellele s.p läbiviimine on määratud;
3. S.p läbiviimise eesmärki, viisi, ulatust ja tähtaega. Samuti kõiki teisi tingimusi, mis võivad mõjutada jätustoitingu läbiviimist;
4. kõiki üksikasju ja põhjendusi, mis identifitseerivad pealtkuulatava sideühenduse (telefoninumbrid) ja kuriteo, mille osas s.p toimub;
5. kõiki üksikasju ja põhjendusi, mis identifitseerivad s.p-le allutatud isiku, isikute ringi;
6. *ultima ratio* kaalutlused;
7. poolt- ja vastuargumendid s.p rakendamiseks;
8. põhiõiguste riive proportsionaalsus;
9. juhul, kui tegemist on edasilükkamatu juhuga, siis ka vastavat kaalutlused;
10. juhul, kui s.p-d rakendatakse eraruumis, siis eraruumi aadress ja põhjendused, miks on s.p vajalik just selles ruumis.

Lätis on nõue, et kohtunikul tuleb enne vastava loa andmist tutvuda kriminaalasja materjalidega (Läti kriminaalmenetluse seadustik § 213 lg 1). Magistritöö autori arvates ei ole eelnimetatud nõude KrMS-i lisamine vajalik, kuna on endastmõistetav, et kohtunikud olles nii vastutusrikkal ametikohal, seda teevad. Samas uue loa taotlemisel peaks olema kohustus tutvustada kohtunikule tõendeid, mis on esmajälitamisel saadud.⁷⁵

Oluline on märkida ka seda, et kui s.p-ks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks on vaja varjatult siseneda hoonesse, ruumi, sõidukisse jms kohta, tuleb selleks

---

⁷³ Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2012 otsus nr 1-08-7474, lk 58-60.

⁷⁴ Olenevalt jätustoitingu eripärast võivad nõuded erineda, kuid põhisas on need kattuvad.

⁷⁵ 295 SE, lk 33.

prokuratuuril taotleda eraldi eeluurimiskohtuniku luba (KrMS § 126⁴ lg 5). Magistritöö autori arvates võiks nii s.p-ks kui ka selleks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks olla ühtne kohtu luba. Juhul, kui uurimisasutus teab, et näiteks konkreetse s.p läbiviimiseks tuleb paigaldada hoonesse mikrofon, siis oleks võimalik selline luba taotleda ühe taotlusega. Ühtne kohtuluba hoiaks ära liigse halduskoormuse, vastukaaluks ei väheneks taotluste motiveerimise kohustus, kuna igat toimingut tuleks taotluses eraldi motiveerida.

2.3.1 Loa jälitustegevusaegne kontroll

Magistritöö autori arvates on s.p jälitustegevusaegse kontrolli regulatsioon nõrk. Näiteks seaduses võiks olla kohustus, et pärast konkreetse jälitusloa lõppemist teeb uurimisasutus eeluurimiskohtunikule raporti/aruande, mille pinnalt kohtunik tuvastab, kas jälitustegevusega kogutud teave vastab taotluses toodud asjaoludele, kahtlustele ning põhjendustele. Samuti taotluses toodud jälitustoimingu ulatusele, viisile ning tähtajale. Seda oleks vaja selleks, et juba enne kohtumenetlust välistada ebaseaduslik tõend ja jõuda selgusele, kas jälitustegevus on vajalik. Lisaks, enne kohtumenetlust võidakse isikut mitmeid kordi pealt kuulata, taotleda ja saada mitmeid jälituslubasid, kuid tegelikkuses võib uurimisasutus koguda järgmise taotluse põhjenduse aluseks oleva tõendi ebaseadusliku pealtkuulamise kaudu. Pärast iga jälitusloa lõppu tehtav raport/aruanne välistaks sellise situatsiooni. Nii on ka Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 119 lg 1 alusel kohustus koostada pärast s.p lõppu raport, mis antakse uurimisasutuse poolt süüdistajale, kes edastab selle eeluurimiskohtunikule. Seejärel hindab kohtunik raporti alusel, kas meetmed on läbi viidud kooskõlas antud loaga.

Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artikli 170 kohaselt annab uurimisasutus s.p lõppedes eeluurimiskohtunikule üle salvestised ning eriaruande, milles sisaldub:

1. s.p alustamise ja lõpetamise aeg;
2. s.p läbi viinud ametniku andmed;
3. kasutatud tehniliste vahendite kirjeldus;
4. isikute, keda pealtkuulamine puudutas, arv ja nende kohta teada olevad andmed;
5. hinnang pealtkuulamise läbiviimise otstarbekuse ning tulemuste kohta.

Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 337 lõike 1 kohaselt peab politsei s.p läbiviimise protsessi kohta koostama igapäevase raporti ja samuti dokumenteerima tehnilisi kandeid, mis saadetakse riigiprokurörile tema nõudmisel. Serbias koostatakse iga päev

aruanne, mis toimetatakse koos sidesalvestustega jms oluliste materjalidega eeluurimiskohtunikule ja riigiprokurörile (Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 168). Saksamaal hoitakse loa väljastanud kohut kursis s.p käigu ja tulemustega (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100d lg 4). Tegemist on oluliste nõuetega, mis aitavad kaasa s.p ebaõigest rakendamisest tulenevate rikkumiste kiireks tuvastamiseks.

Vaatamata sellele, et KrMS-s puudub kord, kuidas prokurör jälitustoimingu vastavust jälitusloale kontrollib (näiteks nagu Horvaatias vajadusel igapäevaselt koostatava raporti alusel), on prokuratuuri järelvalve (nn administratiivse jälgimise kontrolli) kohustus sätestatud KrMS § 126¹⁵ lg-s 1. Põhimõtteliselt saab eeluurimiskohtunik loa andmisel kontrollida seda, kas loa andmiseks on alust, kuid jälitustoimingu enda seadusele vastavus jääb väljapoole kohtuniku kontrolliulatus. Siinkirjutaja on seisukohal, et eeltoodud järelvalvet peaks tegema eeluurimiskohtunik, kes on konkreetse jälitusloa andnud, ja ka seetõttu, et eeluurimiskohtunikud on olemuslikult neutraalsemad, kui kriminaalmenetlusi juhtivad prokurörid.

Võiks mõelda ka kontrollikomisjoni loomisele. Näiteks Norras moodustatakse kontrollikomisjon, kes teostab kontrolli selles osas, kuidas uurimisasutused s.p-d läbi viivad (Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 h). Iseseisva organi, millel oleks piisav kompetents ja vahendid, loomine tagaks, et komisjon saaks hinnata lisaks jälitustoimingu läbiviimisele ka kohtu põhjenduste ja kaalutluste piisavust, mis oleks välistatud, kui kontrolli viiks prokuratuuri asemel läbi loa andnud eeluurimiskohtunik. Uno Lõhmuse arvates on praeguse regulatsiooni valguses ainukeseks sõltumatuks administratiivse kontrolli organiks Riigikohtu julgeoleku asutuste järelvalve komisjon, kuid on küsitav, kas sellel organil jagub kompetentsi ja vahendeid piisavalt tõhusaks kontrolliks.⁷⁶

Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100a lg-s 4 on oluline erand, nimelt kui leidub faktilisi põhjusi eeldamaks, et sidevahendi s.p alusel on võimalik saada üksnes eraelu põhifunktsioone käsitlevat teavet, ei või neid meetmeid rakendada. S.p läbiviimise käigus saadud eraelu põhifunktsioone käsitlev teave ei kuulu kasutamisele ning sellisest teabest tehtud salvestused kustutatakse viivitamatult. Kui kuulatakse pealt eraruumides peetud vestlust, siis rakendub piirang, et kui faktide, eriti s.p-le allutatavate ruumide tüübi ja isikute vahelise suhte põhjal võib eeldada, et jälitustegevus jäädvustab eraelu põhifunktsioone

---

⁷⁶ U. Lõhmus. Pealtkuulamine ja Eesti Põhiseaduses sätestatud õigus sõnumite saladusele. *Juridica* VII/2008, lk 472.

puudutavaid vestlusi, siis vastavat luba ei tohi anda. Eeltoodud erand on seetõttu oluline, et uurimisasutused ei salvestaks valimatult vestlusi, mis ei pruugi omada kriminaalmenetluses tõenduslikku väärtust. Kuigi ametnikud ei kuula tihtipeale vestlusi vahetult pealt, vaid salvestavad need ja kuulavad hiljem, oleks ametnikel kohustus pärast konkreetse vestluse salvestamist selekteerida välja tõenduslikult oluline (ka süüdistatavat õigustav teave) ja ülejäänud teave (eraelu jms puudutav) hävitada. Talletatakse vaid fakt, et selline pealtkuulamine on toimunud, pealtkuulamise ja hävitamise faktist antakse asjasse puutuvatele isikutele teada. Lisaks, s.p ja salvestamine tuleks viivitamatult katkestada, kui jälitustegevuse läbiviimise käigus tekivad viited sellele, et salvestatakse eraelu põhifunktsioone puudutavaid vestluseid (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100c lg-d 4 ja 5). Eelnimetatud nõuded võiksid vähendada jälitustoimikuga tutvumata jätmisi, kuna toimikust puuduksid ebaolulised erinevate isikute eraelu puudutavad vestlused ja andmed.

2.3.2 Loa andmine edasilükkamatul juhul

Kui tegemist on vahetu ohuga isiku elule, kehalisele puutumatusel, füüsilisele vabadusele või suure väärtusega varalisele hüvele ning loa taotlemine või vormistamine ei ole õigel ajal võimalik, võib kohtu luba nõudva jälitustoimingu teha edasilükkamatul juhul kohtu loal, mis on antud taasesitamist võimaldaval viisil. Kohus peab nõuetekohase loa vormistama hiljemalt 24 tunni jooksul, mis tähendab sisuliselt seda, et kohus peab suulise taotluse alusel kontrollima jälitustoimingu alust, eesmärki ja seda, kas ikka on tegemist edasilükkamatu juhuga. Teiste riikide regulatsioonides loa taasesitamist võimaldava viisi nõuet ei ole, küll aga on võimalus saada luba erandkorras. Näiteks Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 332 lg 2 kohaselt võib sellise loa anda välja riigiprokurör, kuid tal tuleb saada 8 tunni jooksul kohtunikult kooskõlastus. Lätis on vaja riigiprokuröri nõusolekut, kuid järgmisel päeval tuleb saada luba kohtunikult (Läti kriminaalmenetluse seadustiku § 212 lg 4). Kiireloomuliste juhtude korral võib anda loa s.p-ks riigiprokurör, kes aga peab 5 päeva jooksul alates loa väljastamisest saama kohtult heakskiidu (Poola kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 237 § 2). Kiireloomulises olukorras võib loa väljastada ka prokuratuur. Prokuratuuri poolt väljastatud luba kaotab kehtivuse, kui kohus seda kolme tööpäeva jooksul kinnitanud ei ole (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 100b lg 1). Norras piisab olulise ohu korral (viivitus mõjutab uurimist negatiivselt) menetleva ametivõimu loast. Menetleva ametivõimu luba esitatakse niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem kui 24 tundi pärast s.p alustamist, kohtule heakskiidu saamiseks. Kohtule esitatud avalduses toob menetlev ametivõim ära olulisest ohust lähtuva otsuse langetamise põhjuse. Kohtu hinnang sellele, kas

vastavad tingimused (oluline oht ja negatiivne mõju) on täidetud, lisatakse kohtusalvestistesse (Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 d).

Eestis toimub sellise loa andmine kohtuniku poolt üldjuhul telefoni teel, milline kõne salvestatakse.⁷⁷ Arvestades KrMS § 126⁴ lg-s 4 toodud loa andmetega (loa andja, loa andmise kuupäev ja kellaaeg, jälitustoiming millele luba antakse, kui on teada, siis selle isiku nimi, kelle suhtes jälitustoiming tehakse ja jälitustoimingu loa tähtaeg), ei pea loas sisalduma eeluurimiskohtuniku kaalutlused, need selguvad alles määruse andmisel. Samamoodi ei ole KrMS-s nõuet, millised peaksid olema edasilükkamatul juhul antava loa aluseks oleva taotluse üldised nõuded. Eeltoodust järeldub, et näiteks pelga suulise infovahetuse põhjal pole jälitustoimingu lubatavuse kontrollimine õigusriiklikult minimaalselt nõutava põhjalikkusega võimalik. Võib juhtuda, et vähemalt 24 tunni jooksul riivati jälitusasutuste poolt isiku põhiõigust alusetult, kuna täpsemad nõuded on reguleerimata.⁷⁸ Eeltoodud puudusele on viidanud Riigikohus märkides, et ka selline menetluskord, milles nähakse ette edasilükkamatutel juhtudel jälitustoimingu tegemine eeluurimiskohtuniku suulise eelloa alusel, ei pruugi olla õiguslikult probleemitu isegi juhul, kui kohtunikule tagatakse pärast jälitustoimingu teostamist võimalus *ex post* siiski keelduda loa andmisest. Ühelt poolt tähendab suulise eelloa andmine paratamatult seda, et kohus lubab jälitustegevust taotluse aluseks olevate kirjalike materjalidega eelnevalt tutvumata. Viimane aga raskendab kui ei muuda isegi võimatuks kohtul kontrollida jälitustoimingu lubatavuse eelduste täidetust konkreetses asjas, sealhulgas õigusriiklikult olulise jälitustegevuse *ultima ratio* põhimõtte järgimist. Teiselt poolt on otsus toodud välja, et nn eelotsustuse tegemine mõjutab paratamatult kohtuniku siseveendumuse kujunemist ka selles osas, kas lugeda juba läbiviidud jälitustoimingut seaduslikuks või mitte. Olles juba eelnevalt aktsepteerinud taotletavat jälitustoimingut, võib kohtunikul hilisemal asja materjaliga põhjalikumal tutvumisel tekkida tugev motivatsioonisurve läbiviidud toimingu sanktsioneerimiseks näiteks isegi siis, kui ta tagantjärele mõönab, et jälitustegevuse lubatavuse eeldused võisid konkreetsel juhul olla ebapiisavalt täidetud.⁷⁹

Magistritöö autori arvates on edasilükkamatul juhul taasesitamist võimaldaval viisil loa andmise nõude KrMS-i lisamine puhtformaalne, sisuliselt sama nagu suuline luba. Eelnimetatud nõude täitmine tagab loa andmise fakti tõendatuse, kuid see on ka kõik. Seetõttu, et taasesitamist võimaldaval viisil antud loas sisalduma pidavad kohustuslikud

---

⁷⁷ Peaprokuröri ülevaade, lk 14.

⁷⁸ Riigikohtu 09.12.2010 arvamus, lk 4-5.

⁷⁹ Riigikohtu kriminaalkollegiumi 26.05.2010 otsus nr 3-1-1-22-10, p 14.5.

andmed ei kätke endas kohtuniku kaalutlusi ega põhjendusi, tegemist on pelgalt üldiste andmetega. Ehk tegelikkuses oleme põhiõiguste tagamise seisukohast samas kohas, kus teisedki riigid, kus taasesitamist võimaldava loa nõuet ei ole. Autori arvates peaks vastavas loas sisalduma vähemalt põhjendus, kas ja miks on tegemist edasilükkamatu juhuga. Täpselt samasugune nõue peaks olema sellise loa aluseks oleval taotlusel. Näiteks suulises taotluses peaksid sisalduma viited faktidele, tõenditele jms, mille alusel s.p edasilükkamatul juhul taotletakse. Vastasel juhul annab praeguste kohustuslike andmetega taasesitamist võimaldav luba põhiõiguste kaitse seisukohalt väga minimaalse kaitse. Saksamaa konstitutsioonikohus on viidanud, et politsei ja prokuratuur peavad edasilükkamatu juhu olemasolu eriti põhjalikult dokumenteerima ja kohus seda hiljem eriti põhjalikult kontrollima.⁸⁰ Siinkohal peaksidki vastavad kaalutlused nähtuma esialgses taotluses ja loas – see hõlbustaks ka hilisemat kontrolli.

2.4 Tähtaeg

Pealtkuulamise luba antakse kuni kaheks kuud. Selle möödumisel võib eeluurimiskohtunik seda pikendada kuni kahe kuu kaupa (KrMS § 126⁷ lg 3). Maksimaalseks loa pikkuseks on KrMS § 126⁴ lg 6 kohaselt üks aasta. See tähendab, et konkreetse isiku suhtes samas kriminaalasjas ei tohi s.p rakendamine seda tähtaega ületada. Üldtähtaega, kui kaua võib isikut samas asjas üldse kokku (koos tähtaja pikendamistega) jälitada, seaduses fikseeritud ei ole. Samuti ei ole välja toodud seda, kuidas üheaastast tähtaega arvutama hakatakse.⁸¹ KrMS § 126⁴ lg 6 on erand, nimelt kriminaalasja erilise keerukuse või mahukuse korral võib riigipeaprokurör taotleda kohtult luba s.p tegemiseks isiku suhtes pikemaks ajaks kui üks aasta. Viimasest nähtub, et jälitustegevus võib kesta üle ühe aasta vaid asjades, milles on kriminaalmenetlust alustatud. Kriminaalmenetluseelset staadiumi (KrMS § 126³ lg 2) see piirang ei puuduta, mis võib tuua kaasa uurimisasutuste kauakestva jälgimise lootuses, et ettevalmistatav kuritegu pannakse ühel hetkel toime. Õigusriiklikult ei ole selline tegevus õigustatud ja ka sellises staadiumis peaks olema s.p rakendamiseks kindel maksimaalne tähtaeg.

Albaania kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 222 punkt 3 annab esialgse loa kehtivuse tähtajaks 15 päeva, mida saab pikendada 20 päeva või 40 päeva (rasked kuriteod) võrra.

---

⁸⁰ G. Fezer. Effektiver Rechtsschutz bei Verletzung der Anordnungsvoraussetzung Gefahr im Verzug. Festschrift für Peter Riess. Berlin, New-York: Walter de Gruyter 2002, s 93-111.

⁸¹ Jälitustegevuse kohtulik eelkontroll, lk 16-17.

Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalmenetluse seadustiku artikli 118 lg 3 alusel antakse luba üheks kuuks, mida saab pikendada veel ühe kuu võrra, kuid kokku mitte rohkem kui kuus kuud. Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 335 lg 2 kohaselt antakse luba s.p-ks kuueks kuuks, mida on võimalik pikendada veel kuus kuud. Eriti keerulistel juhtumitel võib luba omakorda pikendada veel kuus kuud. Kõrgõzstani kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 188 lg 5 alusel võib s.p-d rakendada maksimaalselt kuus kuud. Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 f kohaselt antakse luba piiratud ajaperioodiks, mis ei või olla pikem kui hädatarvilik. Sellist luba ei või anda kauemaks kui neli nädalat korraga (erijuhtudel kuni kaheksaks nädalaks korraga, kui uurimise iseloom või teised eritingimused viitavad sellele, et loa suhtes uue otsuse langetamine nelja nädala järel oleks mõttetu). Poolas võib s.p-d viia läbi kuni kolm kuud, põhjendatud juhtumite korral on tähtaega võimalik pikendada veel kuni kolme kuu võrra (Poola kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 238 § 1). Prantsusmaal kehtib s.p luba maksimaalselt neli kuud, mida on võimalik pikendada (Prantsusmaa kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 100-2). Serbias antakse luba kuni kolmeks kuuks (Serbia kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 167). Analüüsidest teiste riikide lubade tähtaegu on s.p loa tähtaeg Eestis keskmise pikkusega ja autori hinnangul mõistlik.

Saksamaal on loa maksimaalne võimalik tähtaeg kolm kuud. Tähtaega on võimalik pikendada kuni kolme kuu võrra korraga. Kui loa kehtivust on pikendatud kokku kuue kuu ulatus, otsustab edasiste pikenduste üle kõrgem piirkonnakohus. Ka Eestis tuleks kaaluda, et kui luba SP-ks on pikendatud kokku üle kuue kuu, siis peaks järgmiseks pikenduseks loa andmise õigus minema üle näiteks Ringkonnakohtule.

2.5 Salajase pealtkuulamisega saadud tõend ning tõendina kasutamise keeld

S.p-ga saadud teave on tõend vaid siis, kui jälitustoimingu loa taotlemisel ja andmisel ning jälitustoimingu tegemisel on järgitud seaduse nõudeid. Õiguspäraselt läbiviidud jälitustoiminguga saadud tõendit ei muuda automaatselt õigusvastaseks formaalsed vead. See on ka mõistlik, kuna formaalne viga ei riku isiku põhiõigusi ega vähenda menetlusgarantiisid. Kui tõendamisel kasutatakse isiku salaja salvestatud väljendusi või tegevusi, on isiku küsitlemine seoses nende väljenduste või tegevustega kohustuslik (Läti kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 229 lg 2). Autori arvates oleks eelnimetatud kohustuse seadusesse lisamine tervitatav, kuna sellisel juhul saaksid s.p-le allutatud isikud selgitada pealt kuulatud

vestlusi ja nende sisu. Tihti võib isikul tekkida alles kohtumenetluses võimalus jälitustegevuse käigus salvestatud vestuste sisu avada ja põhjendada.

KrMS § 126⁷ lg 2 alusel ei kasutata tõendina näiteks kaitsja (lisaks KrMS §-s 72 nimetatud isikute) poolt edastatavat teavet või kaitsjale teise isiku poolt edastatavat teavet, mis on saadud s.p-ga, kui teabe sisuks on kutsetegevuses teatavaks saanud asjaolud. Välja arvatud juhul, kui kaitsja on samade asjaolude kohta juba andnud ütlusi või kui need on muul viisil avalikustatud (sellisel juhul on autori hinnangul tegemist juba eraldiseisva tõendiga, mistõttu topelt tõend s.p vahendusel ei ole vajalik), kaitsja suhtes on antud luba s.p-ks, või mõne muu isiku s.p-st nähtub, et kaitsja paneb või on pannud toime kuriteo.

Seega KrMS alusel on võimalik kaitsja ja kliendi vahelist vestlust pealt kuulata ning salvestada, kuid seda ei saa kasutada tõendina (va erandid). Vastavalt vangistuseseaduse⁸² § 27 lg-le 2 on lubatud kinnipeetava kohtumist oma kaitsjaga jälgida, kuid mitte pealt kuulata. Magistritöö autor leiab, et kinnipeetud kliendi ja vabaduses oleva kliendi positsioon peaks olema sarnane, kuid regulatsioon on selles osas erinev. Mõlemas positsioonis olevad kliendid võivad rääkida oma kaitsjaga uute kuritegude toimepanemisest vms. Puudub arusaadav põhjendus, miks kinnipeetud kliendi ja kaitsja vahelist vestlust puudutav regulatsioon on laiem.

Isiku õigus kaitsele ja kaitsja abile on üks nii rahvusvaheliselt kui ka enamikes riikides, sh Eestis, konstitutsiooniliselt kaitstud põhiõigusi. Kui see põhiõigus ei ole adekvaatselt tagatud, kaotab kogu õiguskord oma legitiimsuse. Kõnealuse põhiõigusega on vältimatult seotud advokaadi ja tema kliendi vahelise suhtluse konfidentsiaalsuse nõue. EIK toob välja: üks advokaadi poolt oma kliendi huvides efektiivse tegutsemise võtmeelemente on põhimõtte, et nende vahelise infovahetuse konfidentsiaalsus peab olema kaitstud. See privileeg julgustab avatud ja ausat suhtlemist klientide ja advokaatide vahel. Kui advokaat ei saaks oma kliendiga suhelda ja saada temalt konfidentsiaalseid juhiseid ilma jälgimiseta, siis kaotaks tema abi suure osa oma kasust. EIK on seisukohal, et sekkumine advokaadi-kliendi eesõigusse ja seeläbi isiku kaitseõigusesse ei pea tingimata tähendama tegelikku pealtkuulamist. Mõistlikel alustel kujunenud veendumus, et vestlust võidakse pealt kuulata, on kohtu arvates piisav, et piirata advokaadi poolt osutatava abi efektiivsust. Selline veendumus takistab vältimatult vaba

---

⁸² Vangistuseseadus. - RT I 2000, 58, 376 ... RT I 12.07.2014, 10.

suhtlemist advokaadi ja kliendi vahel ning piirab kinnipeetu õigust oma kinnipidamist efektiivselt vaidlustada.⁸³

01.01.2013 jõustunud KrMS eelnõue menetlemisel oli Eesti Advokatuur seisukohal, et juba ainuüksi s.p lubamine riivab õigust kaitsele ja kaitsjale. Eesti Advokatuuri seisukohalt peaks vastav regulatsioon olema järgmine:

1. advokaadi ja advokaadibüroo telefone ei tohi pealt kuulata ega salvestada;
2. isiku telefonikõnesid advokaadi ja advokaadibüroo telefonidele ei tohi pealt kuulata ega salvestada;
3. advokaadi ja kliendi vahel toimuvat kirjavahetust, e-kirjade vahetust ja muud andmevahetust ei või salaja läbi vaadata ega salvestada;
4. advokaadi ja kliendi kohtumisi ei või pealt kuulata ega salvestada;
5. kui jälitustoiminguga on tahtmatult salvestatud advokaadi ja kliendi vaheline teabevahetus, tuleb salvestatud teave selle fakti ilmnemisel viivitamatult hävitada ning seda ei või kasutada ei tõendina ega muul otstarbel.⁸⁴

On ka arvatud, et jälitustegevuseks loa andmine võib lisaks põhiõiguste riivamisele omada laiemat mõju kogu ühiskonna toimimisele, näiteks siis kui luba antakse advokaadi suhtes. Jälitustegevuseks loa andmine või sellest keeldumine muutub neil juhtudel hoopis laiemaks põhiseaduslikuks küsimuseks, mille otsustamine võiks olla delegeeritud Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalve kolleegiumile.⁸⁵

Horvaatia kriminaalmenetluse seadustikus on viidatud, et kaitsja ja kliendi vahelise suhtluse s.p osas rakendatakse kinnipeetava ja kaitsja vahelise suhtluse regulatsiooni (artiklid 75, 76 ja 114). Artikli 76 kohaselt, kui süüdistatav on eeluurimisvanglas või kohtuistungieelses kinnipidamisasutuses, võib kaitsja temaga suuliselt või kirjalikult ilma järelvalveta suhelda. Eeluurimiskohtunik võib riikliku süüdistaja põhjendatud taotluse alusel otsustada süüdistuse esitamiseni jälgida süüdistatava ja kaitsja vahelisi kirju, sõnumeid ja vestlusi: kriminaalmenetlustes, mis puudutavad teatud kuritegusid ja kus on põhjendatud kahtlus, et kuriteod on toime pandud isikute grupi või kuritegelik organisatsiooni poolt ja on tõenäosus, et vestlus kaitsjaga viib kuritegude varjamiseni või aitab kuriteo täideviijat pärast kuriteo

---

⁸³ EIK 10.05.2007, 14437/05, *Modarca vs. Moldaavia*, p 87-89.

⁸⁴ Eesti Advokatuuri arvamus KrMS ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 286 SE kohta. 1-9/107, 17.11.2008. Arvutivõrgus www.riigikogu.ee (02.05.2015).

⁸⁵ M. Rask. Ettekanne Riigikogu 2013. aasta kevadistungijärgul. Ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. 06.06.2013, lk 9. Arvutivõrgus: <http://www.riigikohus.ee/?id=667> (22.01.2015).

toimepanemist või kui on asjaolusid, mis viitavad sellele, et süüdistatav võib kuritegu korrata, kuriteokatse lõpule viia või paneb toime roima.

Kui telefon, mida kahtlustatav eeldatavasti kasutab, on ligipääsetav suurele hulgale inimestele, võib loa s.p-ks anda ainult juhul, kui selleks on eriline põhjus. Sama kehtib advokaadi, arsti, preestri või teiste isikute osas, kes, nagu praktika näitab, telefoni teel väga konfidentsiaalseid kõnelusi peavad, eeldusel, et vastav isik ei ole ise kahtlustatav (Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 c).

Siinkohal võib tuua paralleeli 22.10.2013 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga nr 2013/48/EL, mille artiklis 4 on öeldud, et liikmesriigid austavad kahtlustatava või süüdistatava isiku ja tema kaitsja vahelise suhtluse konfidentsiaalsust. Selline suhtlus hõlmab kohtumisi, kirjavahetust, telefonivestlusi ja siseriikliku õigusega lubatud mis tahes muid suhtlusvorme. Samuti tuleb tagada privaatsus (artikkel 3 lg 3 p a).⁸⁶ Eelviidatud direktiivi p (33) kohaselt võikski üheks erandiks olla olukord, kus objektiivsete ja faktiliste asjaolude põhjal võib kahtlustada, et kaitsja on osalenud kuriteo toimepanemises koos kahtlustatava või süüdistatava isikuga. Seega kaitsja kuritegelikku tegevust ei tohiks pidada kahtlustatavale või süüdistatavale isikule õiguspärase abi andmiseks.

Eeltoodust tulenevalt peaks olema kaitsja vestluste s.p üldjuhul keelatud. Lubatud vaid näiteks: piiratud kuritegude osas, ja kui kaitsja osas taotletakse eraldiseisev luba, või kui s.p objekti pealtkuulamise selgub, et s.p objekti ja kaitsja vaheline vestlus puudutab kuritegelikku tegevust, siis annab eesluurimiskohtunik sellele konkreetsele vestlusele *ex post* loa.

KrMS sõnastus "ei kasutata tõendina", annab siiski võimaluse kuulata pealt ja koguda konfidentsiaalsust sisaldavaid andmeid, neid ei saa hiljem lihtsalt kohtumenetluses kasutada. Teadmine, et vestlust võidakse pealt kuulata, võib oluliselt vähendada kaitsja ja isiku vahelise vestluse kvaliteeti. Juhul, kui kaitsja osas taotletakse eraldi jälitusluba, ehk temast saab salajase pealtkuulamise objekt, siis peaks vältima klientide ja kaitsja vaheliste vestluste salvestamist, mis ei ole olulised ja ei puuduta kriminaalmenetlust, tagamaks privaatsust ja konfidentsiaalsust.

---

⁸⁶ 22.10.2013 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv nr 2013/48/EL.
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:294:0001:0012:ET:PDF>

2.6 Salajasest pealtkuulamisest teavitamine ja saadud andmete tutvustamine

2.6.1 Õiguslikud alused

E. Kergandberg on toonud välja, et jälitustegevuse kasutamise esimene ründelaine (avangardrünnak) tähendab alati riigi sekkumist inimese privaatsfääri ja kujutab endast seetõttu eraelu puutumatus riivet. Põhiõiguste riive teine laine (arjergardrünnak) seisneb otseselt ja vahetult just nimelt selles riigipoolses salajas, vastava isiku eest varjatavas tegutsemises.⁸⁷ Võimaldamaks isikutel ennast tagantjäreli põhiõiguste rikkumiste eest kaitsta, on paljudes Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni riikides ning USA-s ja Kanadas kehtestatud jälitustoimingust teavitamise nõue.⁸⁸ KrMS kohaselt, tuleb s.p tegemise loa tähtaja lõppemisel teavitada isikut, kelle suhtes s.p-d rakendati, samuti isikut, kelle perekonna- või eraelu puutumatus s.p-ga oluliselt riivati ja kes on menetluse käigus tuvastatud. Isikut teavitatakse, et teda on pealt kuulatud ja mainitakse ära ka aeg, millal seda tehti. KrMS muutmise seaduse eelnõu kohaselt oli eesmärgiks kehtestada teavitamiskohustus üksnes isikute suhtes, kelle suhtes taotleli luba ning kelle õigusi sooviti jälitustoiminguga andmeid kogudes riivata, ehk võrreldes varasema regulatsiooniga kitsendati isikute ringi, keda tuleb jälitustoimingust teavitada. Varasema regulatsiooni puhul tekkis kohati olukord, kus isikute ring, keda tuli teavitada, oli äärmiselt lai. Seaduse eelnõus jäadi seisukohal, et juhul kui isiku suhtes kogutakse jälitustoiminguga andmeid, siis kogutakse paratamatult teavet ka teiste isikute suhtes. Seega ei saa pidada mõistlikuks, et kõiki isikuid, keda kogemata kuulatakse pealt, tuleks tuvastada ning seejärel teavitada.⁸⁹ Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 101 kohaselt on lubatud jätta teavitamata isikut (iseegi süüdistatavat), kellele meede ei olnud suunatud, kui meede mõjutas seda isikut vaid riivamisi ning võib eeldada, et isik ei tunne teavitamise vastu huvi. Isiku isikusamasuse välja selgitamise meetmeid tuleb rakendada ainult juhul, kui see tundub vajalik, arvestades meetme invasiivsuse taset asjaomase isiku suhtes, nende isikusamasuse välja selgitamisega seotud raskuste määra ning teavitamisest tulenevat kahju sellele isikule või teistele isikutele.

EIK on leidnud, et niikaua kui konkreetsel juhul esineb seaduslik alus jälitustoimingute läbiviimiseks, ei ole isikute teavitamata jätmine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga vastuolus, kuna just teavitamata jätmine aitab tagada legitiimse

---

⁸⁷ E. Kergandberg. *Per aspera ad fair trail*. *Juridica I* - 2011, lk 74-75.

⁸⁸ I. Cameron. *National Security and the European Convention on Human Rights*. *Iustus/Kulwer* 2000, lk 162.

⁸⁹ 286 SE II-1 seletuskiri kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule. 18.11.2010, lk 16. Internetist kättesaadav aadressil: www.riigikogu.ee (02.05.2015).

jälitusmenetluse eesmärgi efektiivset saavutamist.⁹⁰ Niipea, kui isiku teavitamine enam ei saa ohustada teostatud toimingute aluseks olevat eesmärgi saavutamist, tuleb puudutatud isikut EIK hinnangul teavitada.⁹¹ S.p-ga kogutud teabe varjamine on ebaseaduslik, kui ei järgita teavitamiskohustust või keeldutakse andmete tutvustamisest ilma seaduses sisalduvate keeldumisaluste esinemiseta.⁹²

Otsustamaks, kas isikut rakendatud s.p-st teavitada ja jälitustegevusega kogutud andmeid tutvustada või mitte, tuleb jälitusasutusel sisuliselt kaaluda erinevaid huvisid ja õigushüvesid (KrMS §-d 126¹³ lg 2 ja 126¹⁴ lg 1). Saab öelda, et jälitusasutuse jaoks on tegemist ennetava meetmega. Ennetava meetme rakendamine toimub tulevikku suunatud prognoosi alusel, milles jälitusasutus annab piiratud teabe pinnalt hinnangu, kas kaitstava õigushüve või puudutatud huvi kahjustus on tõenäoline.⁹³ Näiteks jälitusasutus peab s.p rakendamise lõpetamisel otsustama, kas isiku teavitamine võib kaasa tuua kriminaalmenetluse olulise kahjustamise või mitte.

Teavitamine ja kogutud andmete tutvustamine on oluline kaitseõiguse tagamiseks, kui ka põhiõiguste riive pehmendamiseks. Eristada saab isikuid, kelle õigusi ja vabadusi on s.p-ga riivatud (nt eraelu puutumatus) ja teisalt isikuid, kelle suhtes on lisaks õiguste ja vabaduste riivamisele SP-ga saadud teavet kasutatud muul õigusi riivaval viisil (nt tõend kriminaalmenetluses).⁹⁴

Magistritöö autor toob eraldi välja teavitamata jätmise alused, kuna osaliselt kattuvad need tutvustamata jätmise alustega. Samuti ilma teavitamiseta ei toimu ka s.p-ga kogutud andmete tutvustamist, mistõttu võib öelda, et teavitamata jätmise riivab isikute põhiõigusi rohkem kui tutvustamata jätmise.

---

⁹⁰ EIK 06.09.1978, 5029/71, *Klass ja teised vs. Saksamaa*, p 58.

⁹¹ EIK 28.06.2007, 62540/00, *Ekimdzhev vs. Bulgaaria*, p 90 ja 101.

⁹² J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2004, lk 644-645.

⁹³ Riigikohtu halduskolleegiumi 13.11.2009 otsus asjas nr 3-3-1-63-09, p 16.

⁹⁴ Y. Buruma. Accountability for Human Rights in the World of Intelligence. Some tentative conclusions, p 157-173.

2.6.1.1 Teavitamata jätmise alused

Üldjuhul ei teavitata jälitustoimingust enne kohtueelse menetluse lõppu.⁹⁵ Nimetatud alus langeb ära hiljemalt kriminaalasja toimiku edastamisel kaitsjale (menetluse lõpuleviimisega) või kuriteo aegumistähtaja saabumisel. Nii on ka üheks teavitamata jätmise aluseks asjaolu, et teavitamine võib kahjustada kriminaalmenetlust. On selge, et isiku teavitamine jälitustegevusest vahetult pärast näiteks s.p lõppu, kui kohtueelne menetlus alles käib ja kogutakse tõendeid, võib peaaegu alati kriminaalmenetlust oluliselt kahjustada, sest sellisel juhul on tõenäoline, et jälitustoimingust teadlikuks saanud isik teavitab sellest kahtlustatavat, muudab oma käitumist nii, et edasiste tõendite kogumine osutub keeruliseks või võimatuks vms.⁹⁶ Samas jälitustoimingust teavitamine ei saa üldjuhul enam kahjustada konkreetset jälitustoimingut või -toiminguid siis, kui kriminaalmenetlus on lõpetatud või kriminaalasi kohtusse saadetud. Siinkohal võib küsida, et kui erandjuhtumitel tingib pärast kriminaalasja lõppu või kohtusse saatmist teavitamise edasilükkamise mõni muu eesmärk (nt salajase koostöö saladuses hoidmise vajadus), siis kas ei oleks täpsem seaduses siduda teavitamise edasilükkamine sõnaselgelt kriminaalasja kohtusse saatmise või lõpetamise ajahetkega. Seaduses võiks olla kohustus teavitada pärast kohtueelse menetluse (pigem) või kriminaalmenetluse lõppu. Küll aga peab teavitamise edasilükkamise kontekstis arvestama, et teavitamisega kaasnev info avalikuks saamine võib mõnes olukorras ohustada kolmandate isikute seadusega tagatud õigusi, mistõttu igal konkreetsel juhul tuleb kaaluda erinevate isikute põhiõiguseid omavahel. Juhul, kui teavitamise kohustuse tekkimisel peaksid tõesti esinema KrMS § 126¹³ lg 2 p-des 1 kuni 3 nimetatud alused, siis tuleks taotleda mõistliku aja jooksul eeluurimiskohtunikult teavitamise edasi lükkamist (praeguse regulatsiooni kohaselt anna teavitamise edasilükkamiseks loa prokurör). Samas magistr töö autori hinnangul ei tohiks üldjuhul ainuüksi teavitamine kahjustada KrMS § 126¹³ lg 2 p-des 1 kuni 3 välja toodud huvisid, õigushüvesid jms. Kui isik soovib pärast teavitamist tuvastada läbi viidud s.p õiguspärasust, siis saaks ta esitada sellekohase kaebuse ja kohtul oleks võimalik tutvuda jälitustegevusega kogutud andmetega ja anda s.p õiguspärasuse osas hinnangu.

Siseministerium on avaldanud arvamust, et olukorras, kus andmete tutvustamine on seaduses loetletud alustel välistatud, on ka üldjuhul ebaotstarbekas isiku toimingust teavitamine. Samas ei täpsustanud ministerium, milles seisneb sellisel juhul jälitustoimingule allutatud isiku

---

⁹⁵ Õiguskantsler. Ettepanek nr 12, jälitustoimingust teavitamise ja selle kontrolli kohta. 17.05.2011, lk 3. Arvutivõrgus: www.oiguskantsler.ee (31.01.2015) (edaspidi õiguskantsleri ettepanek nr 12).

⁹⁶ Riigikohtu kriminaalkollegiumi 29.09.2014 otsus asjas nr 3-1-1-37-14, p 15.

õiguste võimalik suurem riive võrreldes teavitamise ja materjalide tutvustamata jätmisega.⁹⁷ Võib oletada, et tihtipeale jäetakse isikud läbi viidud s.p-st teavitamata seetõttu, et sellega kaasneks kogutud tõendite ja s.p aluseks olevate materjalide (luba, taotlus jms) võimalik tutvustamise kohustus. Autor nõustub Leon Glikmani seisukohaga, et üldjuhul on võimalik jälitustoimikust olevat teavet selekteerida ja eraldada see riigisaladust puudutavast teabest. Selline selekteerimine võib ametnikule olla vastutusrikas ja aeganõudev, kuid eelnimetatud argument ei põhjenda absoluutset teavitamata/tutvustamata jätmist.⁹⁸ Selekteerimisel tuleb võtta aluseks seisukoht, et nagu kõigi muude põhiõigustega kaitstud positsioonide puhul on tegemist *prima facie* õigusega, mille riive korral tuleb kontrollida, kas mõne teise isiku põhiõigused või oluline avalik huvi, nagu riigi julgeolek, vajadus kaitsta tunnistajaid kättemaksu eest või hoida saladuses politsei meetodeid kuriteo uurimisel, õigustavad konkreetsel juhul tõendite süüdistavale mitteavaldamise.⁹⁹

Tulles tagasi teavitamise kohustuse juurde pärast kohtueelse menetluse või kriminaalmenetluse lõppu, siis Poola kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 239 kohaselt võib s.p läbiviimise otsuse teatavaks tegemine isikule, kelle suhtes on seda rakendatud, viibida kriminaalasja läbiviimiseks vajaliku perioodi võrra, kuid mitte pärast kriminaalasja lõppu. Albaania kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 223 kohaselt tuleb viie päeva jooksul pärast s.p lõppu lisada jälitusprotokollid/salvestised kriminaaltoimikusse. Kui protokollide ja salvestiste kriminaaltoimikusse lisamine võib uurimist kahjustada, annab kohus loa lükata protokollide ja salvestiste kriminaaltoimikusse lisamine edasi kuni eeluurimise lõppemiseni. Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 119 lõike 3 kohaselt võib s.p-le allutatud isik jälitusloa lõppemisel ja s.p-st teavitamisel nõuda kohtult s.p loa rakendamise seaduslikkuse hindamist. Seega eeltoodu kattub autori seisukohaga, et kui kohtueelne menetlus on lõppenud, või hiljemalt kriminaalmenetluse lõppemisel, on uurimisasutusel kohustus teavitada s.p rakendamisest kõiki KrMS § 126¹³ lg-s 1 nimetatud isikuid.

Erilistel asjaoludel võib teavitamist edasi lükata, kuid selleks tuleb mõistliku aja jooksul (mitte ühe aasta möödumisel nagu KrMS-s) saada eeluurimiskohtuniku luba (mitte prokuröri nagu KrMS-s). Näiteks Norras annab teavitamata jätmise loa just kohus, kui teavitamine kahjustaks uurimist või kui teised asjaolud näitavad, et teavet tuleks nõ kinni pidada või selle avaldamist edasi lükata (Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 j). Kui kogutud materjalide hulgas on informatsiooni jms, mis on tutvustamata jätmise aluseks, siis isikul on

---

⁹⁷ Õiguskantsleri ettepanek nr 12, lk 25.

⁹⁸ L. Glikman. Põhjendamatu sekkumine majandustegevusse ja jälitustegevus. *Juridica* IV/2011, lk 252.

⁹⁹ EIK 06.03.2012, 59577/08, *Leas vs. Eesti*, p 78.

võimalik esitada taotlus loa(d) välja andnud kohtule materjalidega tutvumiseks. Sama põhimõtte nagu kriminaalkohtumenetluses, kus kaitsja võib esitada taotluse jälitustoimikuga tutvumiseks, kohus võib jätta taotluse rahuldamata, kuid peab seejärel tutvuma jälitustoimikus olevate materjalidega ning andma s.p õiguspärasuse osas hinnangu. Magistritöö autori poolt välja pakutud menetluskord tagaks just isikute, kelle õigusi on s.p-ga riivatud, kuid kelle suhtes ei kogutud tõendeid kriminaalmenetluses, ehk nõ kolmandate isikute, menetluslikud garantiid.

Magistritööst nähtub, et autor soovib seoses jälitustegevusega eeluurimiskohtunike ülesandeid suurendada, kuid arvestades jälitustegevuse iseloomu üldiselt ja võimalike põhiõiguste riivete ulatust ning intensiivsust, on see õigustatud. Eeluurimiskohtunikud on jälitustegevuse õiguspärasuse kontrolli mõttes kõige neutraalsemad.

Riigikohus on avaldanud omapoolse nägemuse teavitamisest ja tutvustamisest, mis ei ühti siinkirjutaja eeltoodud menetluskorraga. Nimelt kohus on seisukohal, et KrMS reguleerib jälitustoimingust teavitamist ja jälitustoiminguga kogutud andmete tutvustamist küll eraldi paragrahvides (KrMS §-d 126¹³ ja 126¹⁴), aga nii Vabariigi Valitsus vastavat korda kehtestades kui ka menetlejad õigusakte rakendades, on põhjendatult lähtunud sellest, et teavitamine leiab aset alles siis, kui asjasse puutuvatele isikutele on võimalik andmeid ka tutvustada. Isikul on KrMS § 126¹⁶ kohaselt õigus esitada seoses jälitustoiminguga kaebus. Jälitustoiminguga seonduva rikkumise peale kaebamine eeldab teadmist jälitustoimingust ja võimaliku rikkumise asjaoludest. Ainuüksi jälitustoimingu faktist ei ole võimalik teha järeldust, et jälitamise käigus rikuti isiku õigusi. Nõ mitmeetapiline menetlus ei ole põhjendatud ka menetlusökonomilistel kaalutlustel. Kui iga isikut, kelle privaatsust on riivatud, tuleks teavitada kohe, toimuks teavitamine iga isiku puhul eri ajal, sest jälitustegevust analüüsidest tuvastaks menetleja teavitamist vajavaid isikuid järk-järgult. Piiratud menetlusressursi selline kasutamine ei ole põhjendatud.¹⁰⁰ Praeguse KrMS regulatsiooni valguses on Riigikohtu seisukoht arusaadav, kuid siinkirjutaja viitab uue menetluskorra loomisele. Nimelt isikut teavitatakse jälitustoimingu läbiviimisest igal juhul (kui ei ole täidetud just teavitamata jätmise erandlikud alused), kuid kui mingil põhjusel ei saa materjale osaliselt või tervenisti tutvustada (ja see võib saada ka teavitamata jätmise põhjuseks), siis tutvub materjalidega loa(d) väljaandnud eeluurimiskohtunik isiku taotluse alusel. Seejärel, kui eeluurimiskohtunik tuvastab rikkumise, on isikul võimalik esitada läbiviidud jälitustoimingu osas kaebus kohtule (ehk realiseerib PS § 15 lg 1 tuleneva üldise

---

¹⁰⁰ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 29.09.2014 otsus nr 3-1-1-37-14, p-d 20, 20.1 ja 20.2.

kohtutee õiguse). Alternatiivselt, kui eeluurimiskohtunik otsustaks teavitamata jätmise, siis sellise otsustusprotsessi käigus tuvastaks ta ka võimalikud rikkumised. Juhul, kui vaatamata rikkumise tuvastamisele, ei saa isikut vastavate aluste tõttu jälitustoimingust teavitada, siis teeb eeluurimiskohtunik teavitamata jätmise otsuse, kuid niipea kui vastavad alused on kadunud, teavitatakse isikut jälitustoimingust ja ka võimalikest rikkumistest, seejärel on isikul õigus esitada kaebus kohtule.

Magistritöö autori hinnangul puudub KrMS-i jälitustegevust puudutavas regulatsioonis menetluskord, mis puudutab juhtumeid, kus isik pöördub uurimisasutuse poole ja uurib, kas tema osas on jälitustoiminguid tehtud. Näiteks Norra kriminaalmenetluse seadustiku § 216 j kohaselt tuleb igat isikut nende taotluse alusel informeerida sellest, kas nende suhtes on jälitustoiminguid rakendatud. Selles osas on ka erandid, näiteks teavet ei või anda siis, kui toimingute rakendamise lõpust on möödunud vähem kui aasta.

2.6.2 Teavitamata jätmise luba ning tähtaeg

Juhul, kui otsustatakse isikut s.p-st mitte teavitada, tuleb selleks saada prokuratuuri luba. Prokuratuur kontrollib teavitamata jätmise aluse olemasolu kriminaalasja kohtueelse menetluse lõppemisel, kuid mitte hiljem kui üks aasta jälitustoimingu loa tähtaja lõppemisest (126¹³ lg 3). Kui ühe aasta möödumisel ei ole siiski teavitamata jätmise alus ära langenud, taotleb prokuratuur vastavat luba eeluurimiskohtunikult. Sealjuures märgib eeluurimiskohtunik määrusesse, kas teavitamata jätmise on tähtajaline või tähtajatu (126¹³ lg 4). Ka eelnimetatud tähtaega on võimalik pikendada (126¹³ lg 5). Tutvustamata võib jätta kuni vastava alusel äralangemiseni prokuratuuri loal (126¹⁴ lg 1). Saksamaal määrab kohus prokuratuuri taotlusel tähtaja, mille jooksul tohib mitte teatada.¹⁰¹ Nii nagu Eestis, nii sekkub ka Saksamaal kohus teavitamata jätmise lubatavusse alles siis, kui teavitamist ei ole aset leidnud 12 kuu jooksul alates s.p lõpetamisest ja teavitamist soovitakse endiselt edasi lükata (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 101).

EIK on rõhutanud menetlusgarantiide vajalikkust, mis aitavad ära hoida teatamiskohustuse täitmisest möödahiilimist, ehk puudutatud isiku teavitamata jätmise üle teostab järelevalvet või annab loa teavitamata jätmiseks sõltumatu organ.¹⁰² KrMS-s ei ole sätestatud tähtaega, kui kaua võib isikut jätta jälitustoimingust teavitamata. EIK on asunud seisukohale, et kunagi

---

¹⁰¹ B. Gercke, K-P, Julius, D. Temming. Strafprozessordnung (Heidelberger kommentar) 2008, s 230.

¹⁰² EIK 29.06.2000, 54934/00, *Weber ja Saravia vs. Saksamaa*, p 136.

peab isik saama teada tema suhtes rakendatud jälitustegevusest, ja et riik ei tohi selle „kunagi“ saabumisele seada põhjendamatu takistusi. Kui inimene ei saa oma põhiõiguste riivet kohtus vaidlustada, siis sisuliselt tal sellised õigused puuduksid, kuid see ei ole kooskõlas PS-ga.¹⁰³ Samas äärmuslikel juhtudel võib PS § 44 lg 3 lause 2 tulenevalt jääda isik s.p-st teavitamata. Saksamaal on seadusesse otsesõnu sisse kirjutatud, et kohus võib teavitamise lõpliku ärajätmise suhtes anda nõusoleku, kui on kindel või sama hästi kui kindel, et teavitamise tingimused ei täitu ka tulevikus (Saksamaa kriminaalmenetluse seadustiku § 101).

Magistritöö autori hinnangul väheneb jälitustoimingute salajas pidamise vajadus aastatega ning ka EIK praktika kohaselt ei ole täielik teavitamata jätmise õigustatud. Äärmiselt raske on näha ette sellist kaasust, kus isiku s.p-st teavitamata jätmise võiks jääda tegemata. Põhiõiguste kandjad ei tohiks olla pelgalt neid puudutava teabe ja andmete töötlemise objektideks, vaid neid tuleks informeerida ja nad peaksid saama oma nägemuse esitada.¹⁰⁴ Samuti PS § 15 lg-st 1 tulenevalt peab isikul olema võimalik pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse. Kui isik ei saa tema suhtes läbi viidavast s.p-st teada, siis on eelnimetatud põhiõigus jäetud tagamata. Seega on oluline, et KrMS reguleeriks lõpliku teavitamata jätmise nõuded.

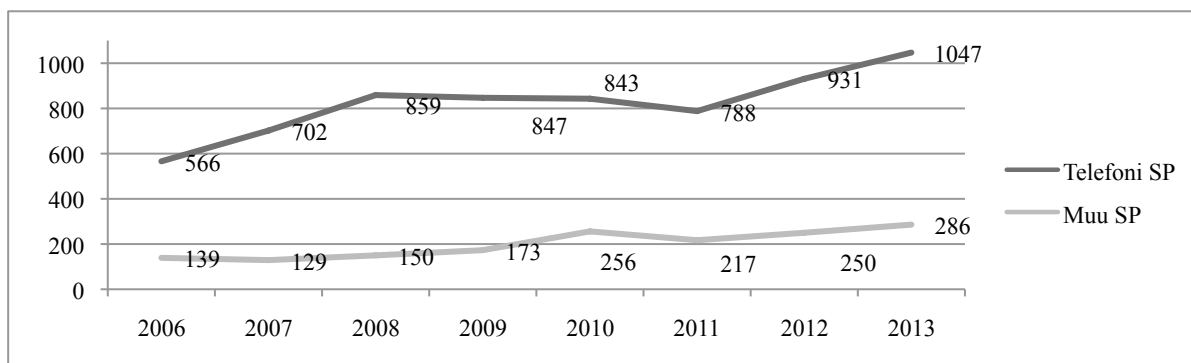
---

¹⁰³ E. Kergandberg. Per aspera ad fair trail. Juridica I - 2011, lk 75-76.

¹⁰⁴ M. Albers. Isikuandmete kaitse põhiõiguslik alus: kas õigus informatsioonilisele enesemääramisele ja/või eraelu austamisele. Juridica VIII/2005, lk 542-543.

3. Salajase pealtkuulamisega seotud Eesti Vabariigi kohtulahendite analüüs

3.1 Üldised märkused ja analüüsi eesmärk

Tabel 1: s.p-ks väljastatud jälituslubade arv aastatel 2006 kuni 2013¹⁰⁵

Tabelist nr 1 nähtub¹⁰⁶, et viimastel aastatel on s.p-ks väljastatud jälituslubade arv kasvanud, võrreldes 2012 aastaga 12,5%. Põhjusel, et kohus võib anda ühe määrusega loa nii sidevahendite s.p-ks, kui ka muul viisil edastatava teabe s.p-ks (näiteks isiku asukohas pealtkuulamine, internetiliikluse jälgimine), siis tabelis nr 1 toodud erinevate lubade arv osaliselt kattub.¹⁰⁷

Avaldatud kriminaalstatistika ei too välja eraldi andmeid milliste kuritegude osas s.p-d kasutati, kas s.p-ks antud luba läks nõ asja ette, kas s.p rakendamine oli kohtu hinnangul õiguspärane jms. Seoses eeltooduga magistr töö autor leiab, et on vajalik uurida ja üldistada kohtulahendite registris avalikustatud kohtulahendeid, kus kohtueelses menetluses kasutati s.p-d. Valimis on 2006 kuni 2014 tehtud 50 esimese astme kohtulahendit. Kui samas kriminaalasjas tehtud lahend on edasi kaevatud ja kaebus puudutab ka s.p-d, siis on lisaks uuritud järgmiste astmete lahendeid (teise astme lahendeid 34 ja kolmanda astme lahendeid 4, ehk kokku 88 lahendit).

¹⁰⁵ A. Ahven jt. Kuritegevus Eestis 2012. Tallinn: Justiitsministeerium 2013, lk 34. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/taitmisaruande_lisa_2012.pdf (02.05.2015); J. Salla. 2013. aasta jälitusstatistika aruanne. – Kriminaalpoliitika analüüs 2014/2, lk 5. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/jalitusstatistika_aruanne_2013_1_4022014.pdf (20.05.2015).

¹⁰⁶ Autor ei leidnud magistr töö koostamise ajal 2014. aasta statistikat.

¹⁰⁷ Peaprokuröri ülevaade 2013, lk 22.

Põhiliseks eesmärgiks on analüüsida, kas s.p-ga saadud tõend on tõenduslikult ja taktikaliselt oluline või mitte. KrMS § 61 lg-te 1 ja 2 kohaselt hindab kohus tõendeid nende kogumis oma siseveendumuse kohaselt. See tähendab, et kohus kujundab uuritud tõendite alusel veendumuse tõendamiseseme asjaolude esinemise või puudumise kohta. Millised asjaolud ja millistele tõenditele tuginedes kohus tõendatuks luges, peab tulenevalt KrMS § 312 p-st 1 kajastuma kohtuotsuse põhiosas. Sellega seondub nõue, et kohtu siseveendumuse kujunemine peab olema kohtuotsuse põhjenduste alusel lugejale jälgitav.¹⁰⁸ Seisukoht, kas ühes või teises lahendis oli s.p-ga kogutud tõend oluline (põhitõend, mitte näiteks toetav tõend), on kujundatud kohtu sellekohase viite alusel või kui lahendis puudus sellekohane viide, siis on autori seisukoht kujundatud lahendis käsitletu pinnalt.

Kuna s.p riivab isikute põhiõigusi, siis oli oluline uurida, mitmes lahendis on s.p seaduslikkusele tähelepanu pööratud (kohus omaalgatuslikult või kaitsjate taotlusel) ja millisele järeldusele on lõpuks kohus selles osas jõudnud. Tegemist on olulise põhiõigusliku garantiiga ja kontrollimata jätmise võib viia kriminaalmenetluseõiguse olulise rikkumiseni. See annab ka aimu sellest, millise kvaliteediga teevad jälitusasutused oma tööd. Lisaks on uuritud, millistele puudustele, nii seadusandlikele, kui ka tõendi usaldusväärsust puudutavatele, viitavad kaitsjad ja kohtud. Kohus ei saa tõendeid hinnates jälitustoiminguga saadud teabe puhul piirduda ainuüksi läbiviidud jälitustegevuse seaduslikkuse kontrolliga, vaid ta peab sel moel kogutud teavet ka sisuliselt analüüsima.¹⁰⁹ Näiteks veenduma, et jälitusprotokollis kajastatud vestlusega on kahtlustatav just seda mõelnud, mida süüdistusega talle ette heidetakse. Sellest tulenevalt ei tohi salvestise kasutamisel tõendina, jätta tähelepanu alt välja pealtkuulataivate vahetatud teabe usaldusväärsust ja vestluse toimumise üldist tausta.

Kokkuvõtvalt oli empiirilise uurimuse eesmärgiks selgitada välja:

1. Millistes kuritegudes ja mil viisil s.p-d kasutati?
2. Kas kohus tutvus s.p-ga seotud jälitustoimikuga ja kontrollis uurimisasutuse poolt *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist (sh teise ja kolmanda astme kohtud)?
3. Mitmel korral oli kohtu hinnangul s.p õiguspärane ja kui ei olnud õiguspärane, siis miks (sh teise ja kolmanda astme kohtu seisukohad)?
4. Kas ja millistele s.p-ga seotud puudustele viitasid kaitsjad (sh teise ja kolmanda astme menetluses)?
5. Kas ja miks oli saadud tõend kriminaalmenetluses oluline?

---

¹⁰⁸ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10.10.2000 otsus nr 3-1-1-85-00, p-d 5.1 ja 5.2.

¹⁰⁹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.07.2001 otsus nr 3-1-1-10-11, p 24.

3.2 Kohtulahendite võrdlev analüüs

1. Alljärgnevalt on toodud välja süüteo liigid, mille uurimisel kasutati s.p-d (tabel 2, algandmed lisas nr 2). Samuti on toodud välja viis, kuidas s.p-d kasutati (telefonikõne s.p, isikute vahelise suulise vestluse s.p, tabel 3). Põhjusel, et mõnes kriminaalasjas lahendati mitmete episoodidega seotud süütegusid, on analüüsist välja jäetud süüteod, mille osas s.p-ga teavet ei kogutud. Kahes kriminaalasjas koguti s.p-ga tõendeid mitme süüteo kohta.

Süüteo liik	Täpsem koosseis	Arv
Rahvatervisealane	KarS §-d 184, 188	19
Ametialane	KarS §-d 293, 294, 295, 296, 297, 298,	10
Varavastane	KarS §-d 199, 201, 202, 203, 209, 212, 214	10
Maksualane	KarS §-d 389 ¹ , 389 ²	3
Ebaseadusliku majandustegevuse alane	KarS § 376	1
Väärtpaberialane	KarS § 398	1
Põhivabaduste rikkumise alane	KarS § 157	1
Isikuvastane	KarS § 114	3
Õigusemõistmise takistamise alane	KarS § 306	1
Konkurentsialane	KarS § 400	1
Avaliku korra vastane	KarS §-d 263, 268 ¹	2

Tabel 2: süüteo liigid, mille uurimisel kasutati s.p-d

Tabelist nr 2 nähtub, et ülekaalukalt koguti s.p-ga teavet narkootikumide käitlemisega seotud süütegudes. Järgnevad ametialased, mille menetlemisel on jälitustoimingutel suur roll ning jälitustoimingute käigus saadud teave on oluline kuna tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on oluliselt raskendatud ja tihti ka välistatud. Kolmandaks varavastased süüteod.

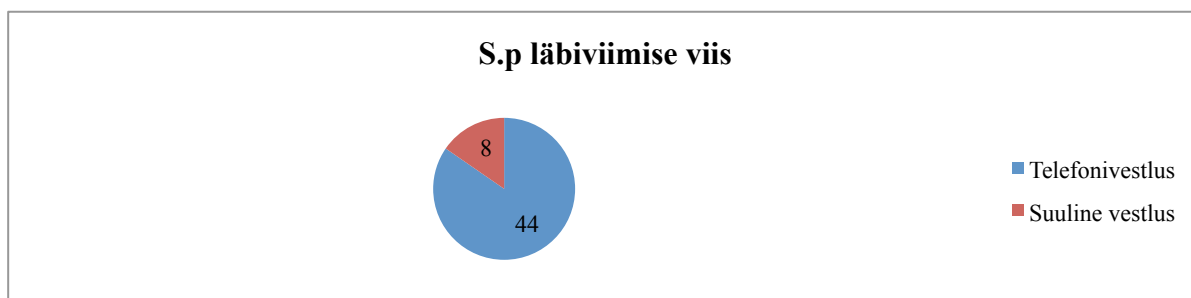
Markantse näite narkootilise aine käitlemise kohta võib tuua kriminaalasjas, kus tõendati s.p abil 43 kilogrammi kokaiini Peruust Eestisse toomine. Kokaiin oli peidetud süüdistatavate organiseerimise all ehitatud hammasratta sisse. Isikuid kuulati pealt juba enne kokaiini Eestisse jõudmist. Kokaiini Eestisse jõudmisel oli s.p-ga kogutud piisavalt tõendeid, samuti oli teada ladu, kuhu narkootiline aine ladustati, mistõttu oli võimalik alustada süüdistatavate vahistamisega ja lao läbiotsimisega.¹¹⁰

¹¹⁰ Harju Maakohtu 24.10.2008 otsus nr 1-06-10564.

Autor toob ametialaste süütegude juures välja KarS § 288 mõistes olevad ametiisikud, kelleks olid: linnapea, eraõigusliku juriidilise isiku juhatuse liikmed, liikluspolitseinikud, Linnaplaneerimise Ameti ametnik, Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori asetäitja, keskkonnaminister, Maa-ameti peadirektor, põllumajandusminister, Valga maavanema kohusetäitja, politseiametnik.

Vaatamata sellele, et varasemalt kehtinud KrMS lubas pealt kuulata paljude süütegude osas (ca 70%), kuulati valimisse võetud kriminaalasjades suures osas pealt süütegudes, mille organiseerituse ja konspireerituse tase on kõrge. Siinkirjutajale tekitas üllatust vaid s.p kasutamise suur osakaal varavastastes ja sellistes süütegudes, kus tõendeid on enamasti võimalik koguda muul viisil (täpsemalt punktis 5).

Olgu mainitud, et alates 01.01.2015 on kehtetud pistise võtmisega, vahendamisega ja andmisega seotud süüteod, KarS §-d 293, 295 ja 297, samuti KarS § 389². Alates 14.04.2012 on kehtetu KarS § 268¹.

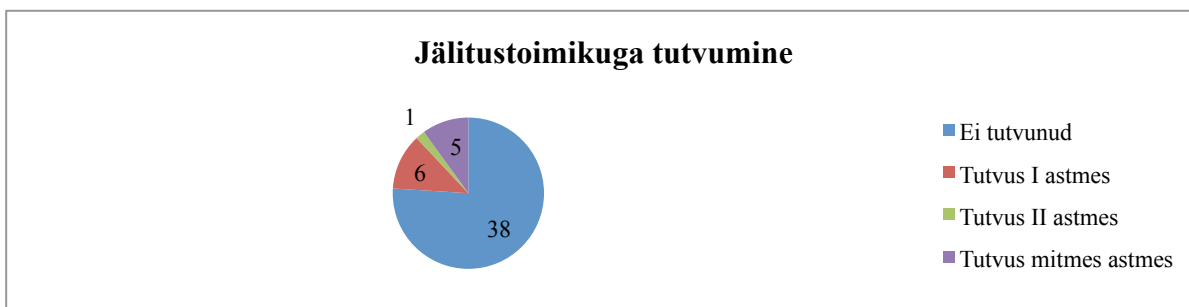

Tabel 3: s.p läbiviimise viis

Tabelist nr 3 ja lisast nr 2 nähtub, et kahes kriminaalasjas kasutati telefonikõnede s.p-d paralleelselt isikute vahelise suulise vestluse s.p-ga, kuid ülekaalus on telefonikõnede s.p. Telefonikõnede s.p-d on kindlasti lihtsam läbi viia ja õnneks menetleja vaatevinklist ei pea kurjategijad vestlusi ainult näost-näku, vaid lähevad lihtsama vastupanu teed ning vestlevad telefoni teel.

Suulise vestluse lindistamiseks kasutati erinevaid mooduseid, näiteks paigaldati uurimisasutuse poolt väljapressimise ohvri külge mikrofon ja saadeti väljapressijatega kohtuma, paigaldati kontorisse mikrofonid või kuulati pealt arestikambris peetud vestlust. Kolmes kriminaalasjas kasutati ka tekstisõnumite (SMS) salajast pealtvaatamist.

2. Alljärgnevalt on toodud välja kriminaalasjad, kus kohus tutvus jälitustoimikuga (tabel 4, algandmed lisas nr 2) ja kontrollis *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist (tabel 5, algandmed lisas nr 2)

Tabel 4: kriminaalasjad, kus kohus tutvus jälitustoimikuga

Autor on lähtunud jälitustoimikuga tutvumise fakti tuvastamisest sellekohasest kohtu poolsest viitest kohtulahendis. Märkimist väärib veel asjaolu, et kui ühes kriminaalasjas on jälitustoimikut kontrollitud mitmes kohtuastmes, siis kajastub tulemus vaid sektoris "tutvus mitmes astmes". Seoses vajadusega kontrollida s.p seaduslikkust kaasneb kohtu kohustus veenduda eeskätt jälitustoimingu lubatavuse eelduseks oleva kohtu loa olemasolus ning selles, et tõendina kasutatav teave on saadud just lubatud s.p käigus ja loas märgitud ajavahemikul. S.p tegemise aluseks oleva kohtu loa võib jätta koos jälitusprotokolliga kriminaaltoimikusse võtmata vaid nendel erandlikel juhtudel, mil kohtu luba sisaldab veel muud jälitusprotokollis kajastamata teavet. Näiteks teabe kogumisel kasutatud meetodeid, taktikat ja vahendeid käsitlevat teavet või kriminaalmenetluse kaasamata kolmandaid isikuid puudutavat teavet ja mille salastatus pole seetõttu kustunud.¹¹¹ Seega ilma konkreetset jälitusluba nägemata on raske hinnata, kas see sisaldab riigisaladusega kaetud teavet või mitte. Praktikas on väljendatud seisukohta, et olukorras, kus kohus kontrollib jälitustegevusega kogutud tõendite saamise seaduslikkust väljaspool kohtuistungit, tuleb kaitsjal lähtuda kohtu korralikkuse ja aususe presumptsioonist.¹¹² Samas enne vastavat EIK ja Riigikohtu praktikat olid jälitusload üldjuhul täies ulatuses kaetud riigisaladusega ning neid kriminaaltoimikusse ei võetud.

Kokkuvõtvalt nähtub, et enamus kriminaalasjades ei tutvunud kohus jälitustoimikuga, vähemalt see ei nähtunud kohtulahendist. Samas on võimalik, et süüdistatavatele on pärast kohtueelse menetluse lõppu s.p-ga kogutud materjale tutvustatud või on jälitusload võetud kriminaaltoimikusse ja eraldi jälitustoimikuga tutvumine ei ole olnud vajalik. Näiteks ühes

¹¹¹ Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 otsus nr 1-09-4486, lk 130.

¹¹² Tallinna Ringkonnakohtu 19.03.2008 otsus asjas nr 1-06-5729, lk 12.

pistisega seotud kriminaalasjas on kohtulahendis toodud välja, et kohus ei tutvunud jälitustoimikuga, kuna süüdistatava kaitsja leidis, et jälitustoimingud on toimunud kohtu loal ning ka kohtul ei tekkinud s.p seaduslikkuse osas kahtlusi.¹¹³ Analüüsitud kohtulahendite pinnalt nähtub, et enamasti tutvus kohus jälitustoimikuga kaitsja taotlusel. Positiivne on see, et üheski kriminaalasjas ei avastanud kohus lõpp-kokkuvõttes, et s.p-d oleks läbi viidud ilma vastava loata või loas sätestatud ajavahemikust väljaspool, ehk et tegemist oleks ebaseadusliku s.p-ga (va ühel korral, täpsemalt punktis 3).

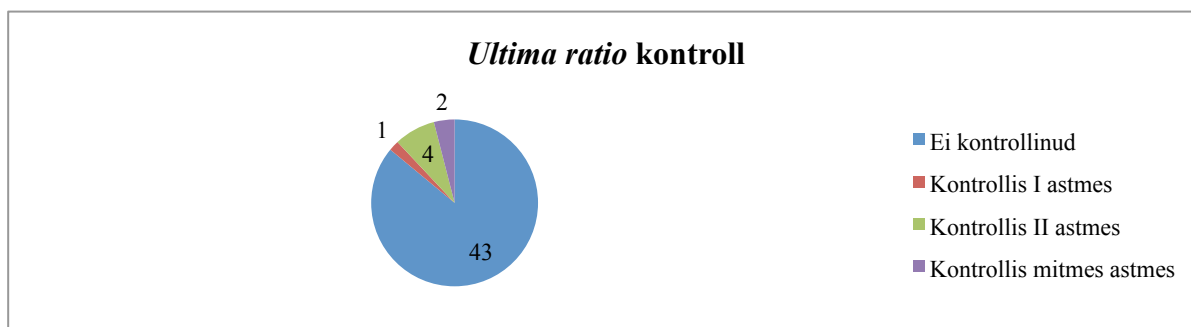
Ultima ratio põhimõttest lähtumist kontrollib eeluurimiskohtunik s.p-ks loa andmisel, kuid ka kriminaalasja lahendaval kohtul tuleb süüdistatava taotlusel või kahtluse korral kontrollida s.p seaduslikkust (tabel nr 4 all on toodud välja asjaolud, mida kriminaalasja lahendav kohus eeskätt kontrollib). Kohtulahendite pinnalt ei selgu, millised on kohtu võimalikud kahtlused ja kaalutlused, otsustamaks, kas kontrollida s.p seaduslikkust või mitte. Siinkirjutaja leiab, et kohus peaks s.p seaduslikkuse hindamisel kontrollima ka *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist (*ex post*), kuna loa olemasolu ja sellest kinnipidamise kontroll on suhteliselt formaalne. Põhilised puudused loa andmisel võivad tulla justnimelt *ultima ratio* põhimõtet rikkudes, ehk nõ kergemat vastupanu teed minnes, kus teiste uurimistoimingute võimalikkus on kaalumata jäänud. Eriti olukorras, kus praegune jälitustegevusaegne kontroll on nõrk.

Antud analüüsi valimis on kriminaalasjad, mille suhtes kehtis KrMS § 111, mitte 01.01.2013 jõustunud KrMS § 126¹ lg 4, mille sisu on laiem, jälitustoimingu loa põhistamatus toob kaasa jälitustoimingu kogutud tõendi lubamatuse. Ehkki s.p lubades nõuetekohaste põhistuste puudumine ei too kuni 31.12.2012 kehtinud KrMS § 111 kohaselt kaasa s.p-ga kogutud tõendite lubamatust, pole see puudus siiski õigusliku tähenduseta. Kui eeluurimiskohtunik pole s.p-ks loa andmisel selgelt ära näidanud, et tõendite kogumine muude menetlustoimingutega oli välistatud või oluliselt raskendatud, siis peab kriminaalasja arutamisel erilise hoolikusega kontrollima *ultima ratio* põhimõtte järgimist.¹¹⁴ Seetõttu soovibki autor uurida, mitmel korral on *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist kontrollitud ja kuidas kohtud on *ultima ratio* põhimõtet vastavalt igale üksikule juhtumile sisustanud.

---

¹¹³ Pärnu Maakohtu 15.10.2012 otsus nr 1-11-5367, lk 4.

¹¹⁴ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30.06.2014 otsus nr 3-1-1-14-14, p 81-82.

Tabel 5: kriminaalasjad, kus kohus kontrollis *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist

Kui ühes kriminaalasjas on *ultima ratio*'st kinnipidamist kontrollitud mitmes kohtuastmes, siis kajastub tulemus vaid sektoris "kontrollis mitmes astmes". Nagu näha, siis kohtumenetluses on *ultima ratio* kontroll väga minimaalne. *Ultima ratio* kontrollimisega seotud kohtulahenditest nähtub, et põhiliseks kriteeriumiks *ultima ratio* tuvastamisel on kuriteo liik, mille osas on kahtlustus esitatud. Näiteks: "kohtunik on arvestanud taoliste kuritegude liigi spetsiifikat selles aspektis, et nimetatud kuritegude objektiivne koosseis võibki väljenduda vaid konkurentsi kahjustavate kokkulepete võimalikkuse, sõlmimise viisi ja sellele järgneva kooskõlastatud tegevuse printsiipide arutamises, mis on sellise võimaliku kokkuleppe poolte arusaamise järgi ebaseaduslik, seega ei leia kunagi kajastamist dokumentides ning piirdub vaid suuliste vestlustega"¹¹⁵, "samuti on täidetud *ultima ratio* nõue, sest samaväärseid tõendeid ametnike võimalike ebaseaduslike tegude kohta, mida püüti toime panna varjatult, poleks muude menetlustoimingutega olnud võimalik saada"¹¹⁶, tegemist on kuriteoga, kus füüsilisest isikust kannatanut ei ole ja tunnistajaid välditakse teadlikult, mõlemad osalised on sellest huvitatud - siis seda liiki kuritegudes ei saa rääkida võimalikest muudest tõendite kogumise viisidest"¹¹⁷.

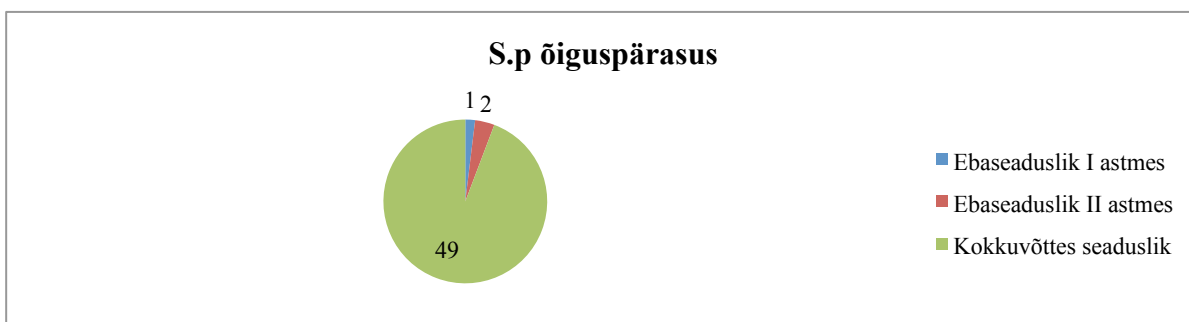
Vaatamata sellele, et *ultima ratio* kontrollimisel ei leitud selles osas puuduseid, võiks kohtud *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist rohkem kontrollida. Ühtegi korda ei kontrollitud *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist näiteks varavastastes või isikuvastastes süütegudes, kus on olemas kannataja ja palju teisi võimalusi tõendeid koguda.

¹¹⁵ Harju Maakohtu 21.12.2007 otsus nr 1-05-689, lk 6.

¹¹⁶ Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 otsus nr 1-09-4486, lk 142. Vt ka Tallinna Ringkonnakohtu 08.10.2012 otsust nr 1-08-7666, lk 34, Tallinna Ringkonnakohtu 28.03.2012 otsust nr 1-08-1292, lk 16

¹¹⁷ Tallinna Ringkonnakohtu 05.10.2011 otsus nr 1-10-8860, lk 21.

3. Alljärgnevalt on toodud välja s.p õiguspärasuse tulemused (tabel 6, alandmed lisas nr 2).

Tabel 6: s.p õiguspärasus

Esimesena on vaatluse all esimese astme kohtulahend kurikuulsas nn maadevahetuse kohtuasjas, kus süüdimõistmine rajanes valdavalt s.p-l.¹¹⁸ 19.06.2012 otsusega mõisteti süüdistatavad õigeks ja suur osa s.p-ga kogutud tõenditest arvati tõendite hulgast välja. Põhilisteks kohtu seisukohtadeks olid, et *ultima ratio* põhimõtet ei ole järgitud (formaalsed taotlused jms), osa eeluurimiskohtunikke on andnud loa jälitustoimingute tegemiseks 2 kuu jooksul teatud arv päevi, mistõttu ei ole võimalik kontrollida mitme päeva jooksul jälitustegevus tegelikult teostati, kogu jälitustegevus on ebaseaduslik ja põhjendamatu, load jälitustegevuseks anti puuduliku informatsiooni alusel, kuna jälitusprotokollid koostati hiljem (seega on ka hiljem koostatud jälitusprotokoll kohtukõlbmatu), jälituslube on antud välja rohkemaks kui kaheks kuuks ja pikendatud eelneva loa kehtivuse ajal, juhuleiuna saadud tõendid ei ole kasutatavad, kaitsjad ei ole saanud jälitustoimikuga tutvuda jms. Teise ja kolmanda astme kohtud ei nõustunud jälitustegevusele antud esimese astme kohtu hinnanguga ja leidsid, et jälitustegevus on õiguspärane. Just kardinaalsete erinevuste tõttu esimese astme kohtu ja kõrgemate astmete kohtute seisukohtade vahel, on avaldatud selles osas negatiivset arvamust.¹¹⁹

Võib diskuteerida selle üle, kas kõrgema astme kohtud oleksid pidanud tõendite uueks hindamiseks kriminaalasja tagasi saatma esimese astme kohtule, kuid kokkuvõttes jälitustegevusele ja s.p-le antud hinnang on autori arvates tuginedes kohtulahendis toodud põhjendustele ja faktidele õigustatud. Tegemist oli õiguspäraselt saadud tõendikogumiga, mida ei oleks olnud võimalik koguda muud moodi kui jälitustegevusega. Täna on maadevahetuse protsess jõudnud ka EIK-sse.

¹¹⁸ Harju Maakohtu 19.06.2012 otsus nr 1-09-4486, Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 otsus nr 1-09-4486 ja Riigikohtu kriminaalkollegiumi 30.06.2014 otsus nr 3-1-1-14-14.

¹¹⁹ R. Maruste: maadevahetus kui peegelpilt. Postimees Online arvamus, 09.07.2014. Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/2851375/rait-maruste-maadevahetus-kui-pegelpilt> (02.05.2015).

Tallinna Ringkonnakohtu 24.09.2012 otsuses nr 1-11-2627¹²⁰ tuvastati ühe s.p protokollis tõendina kasutamise lubamatus, kuna s.p-d rakendati süüteo osas (KarS § 157), mis ei võimaldanud sellel ajal kehtinud KrMS alusel s.p-d raskendada. Eelnimetatud kriminaalasi jäi ainukeseks, kus tuvastati rikkumine.

Tallinna Ringkonnakohtu 16.12.2010 otsuses nr 1-09-13864¹²¹ tuvastati, et ühe jälitusloa alusel võis s.p-d rakendada konkreetse telefoninumbri osas, kuid ka muude telefoninumbrite osas, mis on süüdistatava kasutuses. Kohus leidis, et ühte telefoninumbrit ei saa pidada süüdistatava kasutuses olnuks, kuna telefon, mille sees see number, oli leiti kinnipidamisel teiselt süüdistatavalt. Kohus lisas, et arvestades jälitustoimingute olemust ja seda, et pealtkuulamiseks on vajalik kohtu luba, ei saa süüdistatava kasutuses olevaks lugeda tema lähemas tutvusringkonnas olevate isikute abonente põhjusel, et nende kaudu võib kolmandate isikutega suhelda ka süüdistatav. See tooks kaasa olukorra, kus võiks asuda seisukohale, et pealt tuleb kuulata kõiki isiku lähema tutvusringkonna või lähemate sugulaste kasutuses olevaid telefoniabonente, kuna nende vahendusel võib suhelda ka isik, kelle suhtes on jälitustoiminguks luba antud. Seega loeti ühe telefoninumbri s.p ebaseaduslikuks ja arvati tõendite kogumist välja. Riigikohtu kriminaalkolleegium jäi aga 28.04.2011 otsuses nr 3-1-1-31-11¹²² teisele seisukohale ja saatis asja tagasi samale ringkonnakohtule, ning sedastas: "küsimus, kas jälitustoiminguks antud loas märgitud numbriga telefoni näol oli tegemist süüdistatava kasutuses oleva telefoniga, on faktiline asjaolu ja vastus sellele sõltub eeskätt tõenditele antavast hinnangust. Olenevalt kuriteo tehiooludest võib sama numbriga telefoni ühine kasutamine olla süüdistatavate käitumist iseloomustavaks tunnusjooneks (näiteks grupilise kuriteo puhul). Välistatud pole seegi, et süüdistatav kasutabki kuritegude toimepanemiseks vaid teiste isikute telefone. Seega tuleb tõendeid hinnates kaaluda, kas konkreetsel juhul järgiti jälitustoimingu loa piire või mitte." Autor on puudutanud isikute ringi küsimust eelnimetatud Riigikohtu lahendi valguses magistritöö peatükis 2.2.3. Seejärel leidis Tallinna Ringkonnakohtu 13.06.2011 otsuses nr 1-09-13864¹²³, et ka teise telefoninumbri s.p on Riigikohtu lahendi valguses lubatud tõend.

Kokkuvõtvalt saab väita, et valitud kohtulahendite pinnalt on uurimisasutused rakendanud s.p-d õiguspäraselt. Kuivõrd kõikides kriminaalasjades s.p seaduslikkust üksipulgi ei kontrollitud (nt *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist), siis on võimalik, et s.p-ga seotud

---

¹²⁰ Tallinna Ringkonnakohtu 24.09.2012 otsus nr 1-11-2627, lk 11-12.

¹²¹ Tallinna Ringkonnakohtu 16.12.2010 otsus nr 1-09-13864, lk 8-9.

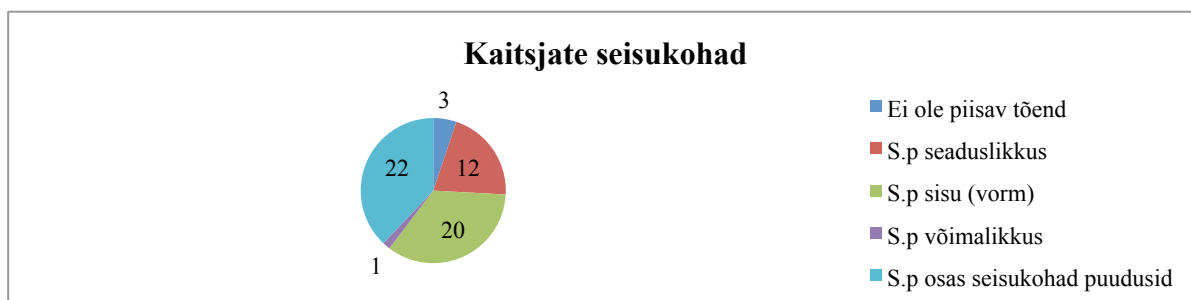
¹²² Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28.04.2011 otsus nr 3-1-1-31-11, p 17.3.

¹²³ Tallinna Ringkonnakohtu 13.06.2011 otsus nr 1-09-13864, lk 8.

rikkumisi on rohkem. Magistritöö autor on seisukohal, et kui tõhustada jälitustegevuse rakendamise aegset kontrolli, mida on käsitletud magistritöö peatükis 2.3.1, siis isegi kui kohtumenetluses s.p seaduslikkust ei kontrollita, on see kohtueelses menetluses läbi käidud etapp.

4. Alljärgnevalt on toodud välja kaitsjate seisukohad s.p osas (tabel 7, algandmed lisas nr 2).

Tabel 7: kaitsjate seisukohad

Tabelis on kajastatud kaitsjate esimeses astmes toodud seisukohad, kuna üldjuhul jäävad seisukohad kohtuastmetes suuresti samaks. Kui järgmistes astmetes on kaitsjate seisukohad kardinaalselt muutunud, siis on see osa eraldi tabeli all välja toodud. Osades kriminaalasjades viitasid kaitsjad erinevatele puudustele korraga. Näiteks s.p sisu ja seaduslikkuse või seaduslikkuse ja võimalikkuse puudustele. Tabelist nähtub, et väga paljudes kriminaalasjades viitasid kaitsjad s.p-ga seotud erinevatele puudustele. Eeltoodu viitab sellele, et tõenduslikult on jälitustegevusega saadud tõendid tõendamisel enamasti üliolulised. Samuti ehitatakse tihti kaitsetaktika üles just s.p-ga kogutud tõendite kahtluse alla seadmisesest lähtuvalt. Märkimist väärib asjaolu, et kategooria "s.p osas seisukohad puudusid" all võivad olla ka sellised kriminaalasjad, kus kohtulahendis ei ole viidatud otseselt kaitsjate seisukohtadele s.p osas, vaid on näiteks üldiselt märgitud, et süüdistatava osas ei ole koosseisupärane tegu tõendatud vms.

Kõige rohkem viidati s.p-ga kogutud teabe sisulistele puudustele, ehk sellele, et näiteks prokurör või ka kohus on isikute vahelisi vestlusi tõlgendanud meelevaheldselt, ebaõigesti, süüdistusest lähtuvalt jms. Markantse näite võib tuua altkäemaksu kriminaalasjas matkimise käigus salvestatud telefonivestluse kohta, kus kaitsja väitis, et s.p-ga salvestatud teavet ei saa tõendina kasutada, kuna süüdistatav oli vestluse ajal alkoholijoobes.¹²⁴ Narkootikumidega seotud süüteod on tavapäraselt küllaltki konspireeritud ja isikute vahelisel vestlusel ei

¹²⁴ Pärnu Maakohtu 19.11.2012 otsus asjas nr 1-12-4098, lk 14.

nimetata asju tegelike nimedega, räägitakse vihjamisi, pinnapealselt, kasutatakse mõistujuttu jms. Selliselt toimides jäetakse kohtumenetluses võimalus erinevateks tõlgendusteks ja sisustamisteks, mis ei pruugi tihtipeale kuigi usutavad olla.

Kohus on ühes kriminaalasjas tabavalt märkinud: "süüdistatavad on omavahelistes vestlustes jälitusprotokollidest tulenevalt teinud maksimaalselt võimaliku (sh oma sõnakasutuses), et minimaliseerida võimalik kuriteo avastamine ja sellekohaste tõendite teke ja olemasolu, kuid samas tulebki rõhutada pealtkuulatud ja salvestatud vestluste omavahelise konteksti suurt olulisust. Kriminaalasja materjalide põhjal ongi oluline, mis enne või pärast pealtkuulamist objektiivselt toimus, mis võimaldab mõista süüdistatavate kuritegelikku käitumist. Seejuures kasutatakse süüdistatavatele endile konkreetsest tegevusest tulenevalt kindlalt mõistetavaid, aga üldkontekstis lugejale arusaadavaid väljendeid."¹²⁵

Näiteks isikute vaheline vestluse sisu oli järgmine: isik A tellib isikult B "10 jänest" ja soovib seda saada "150-ga". Kõnedest selgub ka see, et ainet soovitakse saada nädalavahetuseks ja siis oleks koos olla "tšill". Kohtumenetluses viidati, et jutt käis proteiinipulbrist, mitte narkootikumide vahendamisest. Kohus sellise käsitlusega ei nõustunud.¹²⁶ Veel on näiteks kohtumenetluses selgitatud, et narkootikumide asemel vesteldi sõidukite ostu-müügitehingutest¹²⁷ ja Viagra tablettidest¹²⁸. Ühes pistisega seotud kriminaalasjas läks kaitsja isegi nii kaugele, et seadis kahtluse alla asjaolu, kas isikud, kes pealtkuulatud telefonikõnedes kõnelesid, on ikka samad, jälitusprotokollis märgitud isikud.¹²⁹

Vastavalt magistritöö peatükile 2.5, on siinkirjutaja seisukohal, et pärast s.p-ga tõendikogumi saamist, tuleks saadud teabe pinnalt viia kohtueelses menetluses läbi isikute küsitlemine. Isikutel oleks võimalik enne kohtumenetlust selgitada, mida nad ühe või teise kõnega on mõelnud. Juhul, kui kohtumenetluses hakatakse eelnimetatud selgitusi diametraalselt muutma, siis tuleks seda kohtule mõistlikult põhjendada. Eeltoodud küsitlemise kohustus (see ei tähenda muidugi seda, et isik, kellel on ütluste andmisest keeldumise õigus, ei või seda kasutada) võiks vähendada kohtumenetluses s.p sisu üle vaidlemist. Kohus saaks hinnata, kas süüdistatava ja teiste isikute s.p sisule antud tõlgendus on koosmõjus teiste tõenditega usutav või mitte. Samuti ei tekiks situatsiooni, kus isik näeb oma vestlustele antud süüdistajapoolset

---

¹²⁵ Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2010 otsus nr 1-08-7474, lk 51.

¹²⁶ Pärnu Maakohtu 07.03.2011 otsus nr 1-10-9941, lk 15.

¹²⁷ Harju Maakohtu 16.12.2009 otsus nr 1-09-11493, lk 26.

¹²⁸ Harju Maakohtu 15.07.2009 otsus nr 1-09-338, lk 24.

¹²⁹ Pärnu Maakohtu 15.10.2012 otsus nr 1-11-5367, lk 4.

tõlgendust alles süüdistuse lugemisel, ilma et ta oleks saanud vestluste kohta anda omapoolseid selgitusi. Eeltoodud küsimus on tõstatud ka GO Bus kriminaalasjas¹³⁰

"S.p sisu" all on toodud ära ka s.p vormilised puudused, kuna mõnel juhul võib ebaõigesti vormistatud protokoll muuta s.p sisu. Samas tõendi lubatavust vormiline puudus üldjuhul ei puuduta. Näiteks jälitusprotokollil puudus s.p-d reaalselt läbi viinud kaitsepolitsei ametniku allkiri, protokollis oli vaid Maksu- ja Tolliameti ametniku allkiri.¹³¹ Ühes varastatud asjade turustamise kriminaalasjas väitsid kaitsjad, et osades kõnesalvestuse protokollides puudub kõne lõpp. Kohus selgitas, et primaarne tõend on salvestus, mis on kohtus läbi kuulatud ja kohus tuginebki salvestusele. Süüdistatav ei eitanud kuulatud salvestuse õigsust.¹³²

Järgmine suurem kategooria on "s.p seaduslikkus". Selle kategooria alla on koondatud valdkonnad, mis põhiliselt puudutavad teises kriminaalasjas s.p-ga kogutud tõendi lubatavus (nö juhuleid), s.p õiguspärasuse kontroll ja tõendi lubatavus, mida on puudutatud käesoleva peatüki punktis 2 ja 3 ning kaitsja ning kliendi vahelise vestluse s.p-d. Mõnes kriminaalasjas viidati jälitustegevuse üldisele vastuolule PS-ga ja Euroopa põhiõiguste ja vabaduste kaitse konventsiooniga, ning taotleti jälitustegevuse regulatsiooni põhiseaduslikkuse järelvalve menetluse algatamist. Kohtud leidsid, et menetluse algatamiseks puudub vajadus, kuna kohtumenetluslik kontroll jälitustegevuse üle on antud asjas olnud piisavalt põhjalik välistamiseks PS ja Euroopa põhiõiguste ja vabaduste kaitse konventsiooni sätete riivet.¹³³ Siinkirjutaja leiab, et jälitustegevuse regulatsiooni vastavus põhiõiguste võimalikult heale tagatavusele, peaks olema järgitud ja kontrollitud juba enne kohtumenetlust.

Paldiski linnapea Jaan Mölderiga seotud kriminaalasjas tuli vaatluse alla juhuleiu temaatika. Kohus oli seisukohal, et ühes kriminaalasjas antud loa alusel jälitustoimingu tulemusena saadud teave on tõendina kasutatav ka teises kriminaalmenetluses, kuid seda tingimusel, et selle kogumisel on järgitud seadusega seatud nõudeid. Leiti, et teises kriminaalasjas on kogutud tõend seaduspäraselt, mistõttu sai seda ka konkreetses kriminaalasjas kasutada.¹³⁴

---

¹³⁰ Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2010 otsus nr 1-08-7474, lk 24.

¹³¹ Harju Maakohtu 09.01.2012 otsus nr 1-08-1292, lk 69, Pärnu Maakohtu 21.11.2011 otsus nr 1-08-7666, lk 41.

¹³² Harju Maakohtu 18.06.2009 otsus nr 1-08-16172, lk 107.

¹³³ Harju Maakohtu 30.03.2012 otsus nr 1-09-20251, lk 125, Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2010 otsus nr 1-08-7474, lk 60-61.

¹³⁴ Harju Maakohtu 03.12.2012 otsus nr 1-12-4361, lk 15. Juhuleiu temaatika käis läbi ka maadevahetuse protsessis, Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 otsus nr 1-09-4486, lk 142.

Tihti viidati kaitsjate poolt sellele, et jälitusmaterjalidega ei olnud võimalik tutvuda. Samas mitmes asjas on kohtud leidnud, et jälitusmaterjalidega oli võimalik tutvuda, kuid süüdistatavad ei ole seda võimalust kasutanud.¹³⁵

Go Bus kriminaalasjas suhtlesid jälitusloa alusel s.p-le allutatud isikud juristiga, mistõttu oli kaitsja seisukohal, et sellist teavet ei saa konfidentsiaalsuskohustuse tõttu tõendina kasutada (vt magistratöö peatükki 2.5). Siinkohal nõustub siinkirjutaja kohtu seisukohaga, et pealtkuulatavate isikutega suhtlev jurist, edastades teavet, mis puudutab kuriteo toimepanemist, ei kuulu KrMS § 126⁷ lg 2 kaitsealasse, kuna siinkohal langeb võimalik konfidentsiaalsuskohustusega kaitstav teave, kriminaalaja tehiolud ning tõendamiseseme asjaolud kokku. Siinkirjutaja ei nõustu kohtu seisukohaga, et konfidentsiaalsuskohustuse edastatud teabe tõendina kasutamise keelu osas peetakse vajalikuks kaitsta eelkõige kolmandaid isikuid, kes ei ole konkreetse kriminaalmenetlusega seotud, kuid kelle kohta käiv teave võib salajasel pealtkuulamisel kõne alla tulla.¹³⁶ Põhjused, et kahtlustataval võib olla kaitsjaga mingis muus menetluses kliendisuhe, mistõttu ka selline vestlus vajab kaitset.

Konkurentsialase süüteoga seotud kriminaalasjas on kaitsja seisukohal, et kuna salvestatud on ka kaitsja ja süüdistatava vahelist vestlust, tuleb kogu s.p-ga kogutud teave lugeda ebaseaduslikuks. Kohtu hinnangul on tähtis see, kas eelnimetatud vestlusi kasutatakse kohtumenetluses tõendina või mitte. Antud asjas ei olnud kaitsja ja süüdistatava vaheline vestlus kordagi kohtuliku uurimise esemeks, mistõttu jäi kohtule arusaamatuks, et tõendikogumist tuleks välja jätta kõik salvestused tervikuna. Siinkirjutaja nõustub kohtuga, et selline olukord, kus ühe vahepealse kõnega enda kaitsjale annulleeritaks kogu s.p-ga saadud teave. Näiteks juhul, kui kõne sisuks oli õnne soovimine sünnipäeva puhul. Kaitsjad on samas kriminaalasjas viidanud ka sellele, et konfidentsiaalsust sisaldav teave tuleks kustutada või teisisõnu – „ära kaotada“, nagu poleks seda olnudki. Kohus sellise käsitlemisega ei nõustunud, kuna sellise s.p läbi võivad teatavaks saada ka isikut õigustavad tõendid. Samuti saab uurimisasutusi nõ kustutamise tõttu süüdistada kallutatud menetluse läbiviimises. Hiljem on raske kontrollida, kas kustutatud teave oli oluline või mitte.¹³⁷

"S.p võimalikkuse" kohta saab tuua huvitava näite Kihnu vallavanema Johannes Lease kriminaalasjas, kus kaitsja väitis, et Johannes Lease ei saanud viibida praamil, kus

---

¹³⁵ Pärnu Maakohtu 08.05.2012 otsus asjas nr 1-11-2627, lk 31, Harju Maakohtu 30.03.2012 otsus asjas nr 1-09-20251, lk 123,

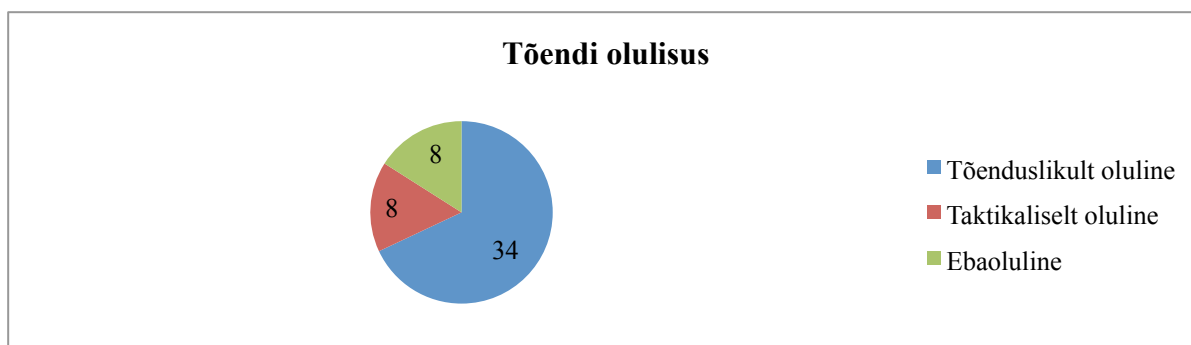
¹³⁶ Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2010 otsus asjas nr 1-08-7474, lk 63.

¹³⁷ Tartu Ringkonnakohtu 11.03.2008 otsus asjas nr 1-05-689, lk 10.

jälitusprotokoll kohaselt viidi läbi suulise vestluse s.p-d. Johannes Lease viibis sel ajal politseis. Kohus selgitas, et politseis viibimine on tõendatud, kuid see ei välista seda, et isik sõitiski hommikul praamiga mandrile, kus toimus ülekuulamine.¹³⁸

"Ei ole piisav tõend" kategooria alla on toodud kaitsja väited, kus konkreetselt viidatakse, et s.p-ga kogutud tõendid ei kinnita süüteo toimepanemist süüdistatava poolt (näiteks: "kokkuvõttes näitab jälitusprotokoll parimal juhul võimalikkust, et sündmused võisid toimuda vastavalt süüdistuses kirjeldatule. Sellest aga on süüdimõistmiseks vähe, kuna näidata tuleb, et süüdistatavale omistatud teod on tõendatud kahtluseta").¹³⁹

5. Alljärgnevalt on toodud välja s.p-ga saadud tõendi olulisuse tulemused (tabel 8), algandmed lisas nr 2).

Tabel 8: s.p-ga kogutud tõendi olulisus

Nagu tabelist nr 8 näha (täpsemad andmed lisas nr 2), siis suures enamuses oli s.p-ga kogutud tõendid olulised. Andes tõendi olulisusele hinnangut, on siinkirjutaja lähtunud kohtu veendumusest (näiteks kohus viitab, et jälitustegevusega kogutud tõendid on olulised), s.p-ga kogutud tõendite käsitlemise mahust (ehk kui palju on tõenditele viidatud ja neid kohtu poolt uuritud), teiste tõendite kaalust ja hulgast (ehk kas s.p näol oli tegemist põhitõendiga, või üksnes toetava tõendiga), kuid ka taktikalisest aspektist (nii palju, kui on võimalik seda lahendist välja lugeda ja järeldada). Juhul, kui tõend oli nii taktikaliselt, kui ka tõenduslikult oluline, siis lähtuti sellest, kas suurem oli taktikaline või tõenduslik olulisus.

Lisaks oli üheks kriteeriumiks kaitsjate poolsed viited. Näiteks kui kaitsjate põhilised argumendid puudutasid suuresti s.p-d, siis viitab see samuti s.p-ga kogutud tõendite olulisusele.

¹³⁸ Tallinna Ringkonnakohtu 19.03.2008 otsus asjas nr 1-06-5729, lk 19.

¹³⁹ Harju Maakohtu 26.02.2013 otsus asjas nr 1-12-8219, lk 3.

Lisa nr 2 tabelist nähtub, et üheski ametialases süüteos ei olnud s.p-ga kogutud tõendid ebaolulised. Ametialastes süütegudes mängisid s.p-ga kogutud tõendid just tõenduslikku rolli. Eeltoodud tulemus ei ole üllatav, kuna ametialastes süütegudes on üldjuhul kõik asjassepuutuvad isikud kriminaalselt seotud ja huvitatud isiklikust kasust, mistõttu näiteks ütluste kaudu on tõendite kogumine keeruline.

Narkootikumidega seotud süütegudes ei olnud s.p-ga kogutud tõendid olulised vaid kahes kriminaalasjas 19-st. Esimeses kriminaalasjas¹⁴⁰ kinnitasid s.p-ga kogutud tõendid tunnistaja ütlusi, mis oli põhitõendiks. Teises kriminaalasjas¹⁴¹ saadi varjatud jälgimise kaudu teada sõiduki liikumise teekond, misjärel peatati sõiduk koos narkootikumidega kinni. Siinjuures vajab mainimist, et s.p oli tõenduslikult oluline ainult narkootikumidega seotud süütegudes. Põhiliselt saadi s.p-ga teada kahtlustatava ja narkootikumide asukoht või liikumise teekond. Seejärel peeti kahtlustatavad koos narkootilise ainega kinni. Samuti kasutati pealtkuulatud vestlusi isikute mõjutamisel. Näiteks kahtlustatav rääkis kambrikaaslasele, kuidas ta käitles narkootikume, aga seda vestlust kuulati pealt. Hiljem lindistust kuulates tunnistas kahtlustatav oma teod üles.¹⁴² Narkootikumidega seotud süütegudes koguti s.p-ga ka tõenduslikku teavet. Põhiliselt sellistel juhtudel, kui narkootikume isikute valdusest ei leitud ning salaja pealtkuulatud vestluse osakaal oli suur.

Varavastastes süütegudes ei olnud s.p-ga kogutud tõendid olulised kümnest kriminaalasjast neljas. Kriminaalasjades, kus tõendid olid ebaolulised, leidis mitmeid teisi tõendeid, mis said tõenduslikult määravaks, näiteks dokumentaalsed tõendid, isikute ütlused. Tihti jälitusprotokollid pigem toetasid ütlusi. Veel ei olnud s.p-ga kogutud tõendid olulised avaliku korra vastases ja isikuvastases süüteos, lisaks eelnevalt mainitud kahes narkootikumidega seotud süüteos. Täpselt samamoodi nagu varavastases süütegudes oli ka eeltoodud süütegudes palju teisi tõendeid, mis said tõenduslikult määravaks. Samas kahes teises isikuvastases süüteos olid s.p-ga kogutud tõendid tõenduslikult olulised. Näiteks Tartu roimar tappis naisterahva, ja rääkis juhtunust detailselt oma kambrikaaslasele, vestlus salvestati. Ilma s.p-ta oleks võinud asja lahendamine osutada keeruliseks, kuna naisterahva laipa ei leitudki.¹⁴³ Põhimõtteliselt samamoodi läks ka teises isikuvastase süüteoga seotud kriminaalasjas, kus

---

¹⁴⁰ Pärnu Maakohtu 07.03.2011 otsus nr 1-10-9941.

¹⁴¹ Tartu Maakohtu 22.02.2010 otsus nr 1-09-16999.

¹⁴² Viru Maakohtu 04.05.2006 otsus nr 1-06-1611.

¹⁴³ Tartu Maakohtu 10.12.2007 otsus nr 1-07-6016.

kahtlustatav rääkis kambrikaaslasele asetleidnud sündmustest, kus röövimise käigus tapeti vanainimene.¹⁴⁴

Õigusemõistmise takistamisega seotud süüteoos rääkis kinnipeetav sõbrale teise kinnipeetava tapmisest, kuid sõber sellest ametivõimudele teada ei andnud. Vestlus salvestati ning see sai sõbra süüdi tunnistamisel põhiliseks tõendiks.¹⁴⁵

Kõikides maksualastes süütegudes olid s.p-ga kogutud tõendid tõenduslikult olulised. Kahes kriminaalasjas¹⁴⁶ tõi kohus otsesõnu välja, et s.p-ga kogutud tõenditel on asja lahendamisel oluline roll. Autor, töötades Maksu- ja Tolliametis, võib praktilistest kogemustest kinnitada, et hästi organiseeritud käibemaksupettuste tõendamisel jääb vaid isikute ütlustest väheseks, kuna nõ õiged vastused on pähe õpitud, ütlustes puuduvad vastuolud jne. Üldjuhul vastab skeemis osalevate äriühingute raamatupidamine nõuetele, mistõttu ei saa ka dokumentatsiooni pinnalt etteheiteid teha. Seega jäävad ametnike käed maksumenetluses lühikeseks ning tuleb alustada kriminaalmenetlust, mille raames läbi viidav jälitustegevus on hästi rahastatud ja läbimõeldud skeemide lahendamisel ülioluline. Jälitustegevuse raames on võimalik tuvastada pettuse organisaatorid ja tegelikud kasusaajad. Näiteks eeltoodud maksualastes kriminaalasjades koguti s.p-ga teavet, mis kinnitas, et äriühingute juhatuse liikmete valdusesse, kes vähendasid realselt mittetegutsevate äriühingute nimel väljastatud arvete alusel käibemaksukohustust, liikusid tagasi realselt mittetegutsevatele äriühingutele väidetava kauba eest makstud rahad. Nimetatud tõendil on oluline kaal maksualaste süütegude tõendamisel.

Ülejäänud tabelis nr 2 (magistritöö lk 42) nimetatud süütegude lahendamisel olid s.p-ga kogutud tõendid tõenduslikult olulised. Kokkuvõtvalt saab väita, et põhiliselt varavastastes süütegudes osutusid s.p-ga kogutud tõendid ebaolulisteks. Kohtulahendite analüüs kinnitas, et põhiliselt peitkuritegude lahendamisel on s.p-ga kogutud tõendid nii tõenduslikult kui ka taktikaliselt olulised.

---

¹⁴⁴ Tartu Maakohtu 20.06.2011 otsus nr 1-10-2963.

¹⁴⁵ Harju Maakohtu 31.05.2011 otsus nr 1-11-4073.

¹⁴⁶ Harju Maakohtu 21.11.2011 otsus nr 1-08-7666, Harju Maakohtu 09.01.2012 otsus nr 1-08-1292.

KOKKUVÕTE

01.01.2013 jõustunud KrMS-ga uuendati oluliselt varasemalt kehtinud jälitustegevuse regulatsiooni, millega tagati põhiõiguste parem kaitse ning regulatsioon muutus detailsemaks. Samas arvestades magistritöös viidatud kriitikale ja kitsaskohtadele (näiteks Riigikohtu ja kaitsjate sellekohased seisukohad), ei ole kehtiv regulatsioon kaugeltki ideaalne. Seetõttu seadis autor oma töö üheks eesmärgiks analüüsida Eestis kehtivat kriminaalmenetlusliku jälitustegevuse regulatsiooni ja salajase pealtkuulamise kehtiva regulatsioon vastavust EIK nõuetele. Lisaks on töös analüüsitud seda, kas salajase pealtkuulamise rakendamisel on isikute põhiõigused piisavalt tagatud ning milliseid regulatsiooni parandavaid muudatusi võiks üle võtta teistest riikidest. Autor tõdeb, et uurimuse raames ei tuvastatud meie seaduses ega praktikas otsest vastuolu EIK nõuete või PS-ga, kuid leiti puudujääke, mille ületamisel muutuks regulatsioon veelgi tõhusamaks.

Just eri riikide seaduste võrdluses antud küsimuses näeme, et Eesti jälitustegevuse regulatsioon peaks olema detailsem. Praktika ühtlustamiseks ning jälitustoimingu taotluste ja lubade kvaliteedi parandamiseks tuleks KrMS-i lisada jälitustoimingu taotluses ja loas sisalduma pidavad kohustuslikud nõuded. Autor tõi magistritöös välja võimalikud salajase pealtkuulamise taotluse ja loa nõuded, kuid jälitustoimingute eripärast tulenevalt, võivad need ülejäänud jälitustoimingute osas mõneti erineda. Kohustuslikud nõuded olid näiteks Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, Saksamaa ja Serbia kriminaalmenetluse seadustikes.

Autori välja pakutud nõuded, mida salajase pealtkuulamise taotlus peaks sisaldama:

1. isiku(te) nime ja aadressi, kelle suhtes salajast pealtkuulamist rakendatakse;
2. väidetavat kuritegu, mille põhjal luba taotletakse;
3. eraruume või telefoninumbreid, mida pealt kuulatakse;
4. meetme tüüpi, meetodikat, ulatust ja kestust;
5. uurimisasutuse nime, kes hakkab salajast pealtkuulamist läbi viima;
6. teabe liiki, mida meetmete abil koguda tahetakse ning nende tähtsust menetluses (eesmärk);
7. fakte ja tõendeid, millel kahtlustus põhineb;
8. *ultima ratio* kaalutlused;
9. meetme vajalikkust ja proportsionaalsust puudutavaid kaalutlusi;
10. juhul, kui tegemist on edasilükkamatu juhuga, siis ka vastavaid kaalutlusi.

Autori välja pakutud nõuded, mida salajase pealtkuulamise luba peaks sisaldama:

1. jälitustoimingu liiki (näiteks salajane pealtkuulamine);
2. uurimisasutuse nimetust, kellele jälitustoimingu läbiviimine on määratud;
3. Salajase pealtkuulamise läbiviimise eesmärgi, viisi, ulatust ja tähtaega. Samuti kõiki teisi tingimusi, mis võivad mõjutada jälitustoimingu läbiviimist;
4. kõiki üksikasju ja põhjendusi, mis identifitseerivad pealtkuulatava sideühenduse (telefoninumbrid) ja kuriteo, mille osas salajane pealtkuulamine toimub;
5. kõiki üksikasju ja põhjendusi, mis identifitseerivad salajasele pealtkuulamisele allutatud isikute ringi;
6. *ultima ratio* kaalutlused;
7. poolt- ja vastuargumendid salajase pealtkuulamise rakendamiseks;
8. põhiõiguste riive proportsionaalsus;
9. juhul, kui tegemist on edasilükkamatu juhuga, siis ka vastavat kaalutlused;
10. juhul, kui salajast pealtkuulamist rakendatakse eraruumis, siis eraruumi aadress ja põhjendused, miks on jälitustoiming vajalik just selles ruumis.

Täiendada tuleks edasilükkamatu juhuga seotud salajase pealtkuulamise taotluse ja loa nõudeid. Ainuüksi KrMS-s sisalduvate kohustuslike andmetega (loa andja, loa andmise kuupäev ja kellaaeg, jälitustoiming millele luba antakse, kui on teada, siis selle isiku nimi, kelle suhtes jälitustoiming tehakse ja jälitustoimingu loa tähtaeg) taasesitamist võimaldav luba ei oma põhiõiguste kaitse seisukohalt tõhusat kaitset. Põhiõiguste parema tagamise seisukohalt, peaksid vähemalt edasilükkamatu juhu olemasolu põhjendavad kaalutlused nähtuma nii esialgsest taotlusest kui ka loast. Praeguses regulatsioonis seda nõuet ei ole.

KrMS nimetab ühe jälitustoimingu tegemise alusena võimalikku kriminaalmenetluse huvide kahjustamist. See tähendab, et juhul, kui kriminaalmenetluse huvid võivad kahjustada saada, on jälitustoimingu tegemine lubatud. Kriminaalmenetluse huvi näol on tegemist määratlemata õigusmõistega, mille võimalikku tähendust on raske lahti mõtestada. See võib aga kaasa tuua mõiste liialt avara sisustamise, mis võib ohustada isikute põhiõigusi. Teiste riikide regulatsioonides sellist mõistet ei olnud, seega arvestades eeltooduga, tekib küsimus, kas sellise mõiste seadusesse lisamine oli vajalik.

Üheks kitsaskohaks kehtiva KrMS-i valguses on kolmandate isikute õigused, kes ei ole kahtlustatavad, kuid kes suhtlevad temaga või kelle sidevahendeid kahtlustatav kasutab.

KrMS ei kohusta uurimisasutusi selliste isikute osas eraldi jälitusluba taotlema, kuid autori hinnangul oleks sellise nõude lisamine isikute põhiõiguste tagamise seisukohalt vajalik. Vältimaks olukorda, kus eelnimetatud isikud saavad näiteks salajase pealtkuulamise objektiks, kuid neid ei pruugita hiljem jälitustoimingu rakendamisest teavitada. Seega kui isik saab salajase pealtkuulamise objektiks, siis peaks seaduses olema kohustus taotleda tema suhtes eraldi jälitusluba.

Autori hinnangul vajab kõige suuremaid muudatusi just jälitustoimingu rakendamise aegne kontroll eeluurimiskohtuniku poolt. Samuti tuleks mõelda eraldiseisva kontrollorgani loomise peale (Norra näitel). Töös analüüsitud kohtupraktikast ilmnes, et kohtud kontrollisid vähestes lahendites salajase pealtkuulamise seaduslikkust (sh *ultima ratio* põhimõtte täitmist). Kui tõhustada jälitustegevuse rakendamise aegset kontrolli, siis isegi kui kohtumenetluses salajase pealtkuulamise seaduslikkust ei kontrollita, on seda kohtueelses menetluses põhjalikult analüüsitud ja võimalikud ebaseaduslikult kogutud tõendid välistatud. Näiteks seaduses võiks olla kohustus, et pärast konkreetse jälitusloa lõppemist teeb uurimisasutus eeluurimiskohtunikule raporti/aruande, mille pinnalt kohtunik tuvastab, kas jälitustoiminguga kogutud teave vastab taotluses toodud asjaoludele, kahtlustele, põhjendustele, taotluses toodud ulatusele, viisile ning tähtajale. Eeluurimiskohtunikul või kontrollorganil oleks võimalik koheselt pärast jälitustoimingu loa lõppemist võimalikele puudujääkidele reageerida (sh keelduda järgmisest jälitustoimingu loa andmisest, kui eelnev jälitusluba ei ole eesmärki täitnud). Eraldiseisva kontrollorgani eeliseks on asjaolu, et siis oleks järelvalve all ka eeluurimiskohtunike põhjendused lubade andmisel. Eestis on ainukeseks sõltumatuks administratiivse kontrolli organiks Riigikohtu julgeoleku asutuste järelvalve komisjon, kuid teoreetilises kirjanduses on tekkinud küsitavusi, kas sellel organil jagub kompetentsi ja vahendeid piisavalt tõhusaks kontrolliks.

Autori arvates peaks KrMS-s olema kohustus pärast salajase pealtkuulamise rakendamist isikut salvestatud teabe osas küsitleda. Kindlasti mitte iga jälitusloa lõppemisel, vaid kui tõendikogum on koos ja pealtkuulamise salajas hoidmine ei ole enam vajalik. Sellise kohustuse vajalikkust kinnitas ka analüüsitud kohtupraktika, kuna väga paljudes lahendites (50-st kriminaalasjast 20-s) oli vaidluse all isikute vestluste sisu tõlgendamine.

Autor on arvamusel, et kaitsjate vestluste salajane pealtkuulamine, peaks olema üldjuhul keelatud. Lubatud vaid näiteks: piiratud arvu kuritegude osas, ja kui kaitsja osas taotletakse eraldiseisev luba, või kui salajase pealtkuulamise objekti pealtkuulamisel selgub, et salajase

pealtkuulamise objekti ja kaitsja vaheline vestlus puudutab kuritegelikku tegevust, siis annab eeluurimiskohtunik sellele konkreetsele vestlusele *ex post* loa. KrMS sõnastus "ei kasutata tõendina", annab siiski võimaluse kuulata pealt ja koguda konfidentsiaalsust sisaldavaid andmeid, neid ei saa hiljem lihtsalt kohtumenetluses kasutada. Teadmine, et vestlust võidakse pealt kuulata, võib oluliselt vähendada kaitsja ja isiku vahelise vestluse kvaliteeti. Juhul, kui kaitsja osas taotletakse eraldi salajase pealtkuulamise luba, ehk temast saab salajase pealtkuulamise objekt, siis peaks vältima klientide ja kaitsja vaheliste vestluste salvestamist, mis ei ole olulised ja ei puuduta kriminaalmenetlust, tagamaks privaatsust ja konfidentsiaalsust.

Üheks jälitustegevust puudutavaks probleemiks on jälitustoimingust teavitamise ja jälitusmaterjalidega tutvustamise temaatika. Autor jõudis seisukohal, et kui kohtueelne menetlus on lõppenud (või hiljemalt kriminaalmenetluse lõppemisel), on uurimisasutusel kohustus teavitada salajase pealtkuulamise rakendamisest kõiki kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹³ lg-s 1 nimetatud isikuid. Praktikas lähtuvad uurimisasutused sellest, et jälitustoimingust teavitamine leiab aset alles siis, kui asjasse puutuvatele isikutele on võimalik andmeid ka tutvustada. Magistritöö autor pakub välja menetluskorra, mis tagaks paremini jälitustegevusega puudutatud isikute põhiõiguste kaitset: isikuid teavitatakse igal juhul pärast kohtueelse menetluse lõppu jälitustoimingu läbiviimisest (kui ei ole täidetud just teavitamata jätmise erandlikud alused, kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹³ lg 2 p-des 1 kuni 3), kuid kui mingil põhjusel ei saa materjale osaliselt või tervenisti tutvustada (ja see võib saada ka teavitamata jätmise põhjuseks), siis tutvub materjalidega loa(d) väljaandnud eeluurimiskohtunik isiku taotluse alusel (Bosnia ja Hertsegoviina näitel). Seejärel, kui eeluurimiskohtunik tuvastab rikkumise, on isikul võimalik esitada läbiviidud jälitustoimingu osas kaebus kohtule (ehk isik realiseerib PS § 15 lg-st 1 tuleneva üldise kohtutee õiguse). Erilistel asjaoludel võib teavitamist edasi lükata, kuid siis tuleb selleks mõistliku aja jooksul (mitte ühe aasta möödumisel) saada eeluurimiskohtuniku luba (mitte prokurööri luba). Juhul, kui eeluurimiskohtunik otsustab isiku teavitamata jätta, siis sellise otsustusprotsessi käigus tuvastaks ta ka võimalikud rikkumised. Kui vaatamata rikkumiste tuvastamisele, ei saa isikut vastavate aluste tõttu jälitustoimingust teavitada, siis teeb eeluurimiskohtunik teavitamata jätmise otsuse, kuid niipea kui vastavad alused on ära langenud, teavitatakse isikut jälitustoimingust ja ka võimalikest rikkumistest, seejärel on isikul õigus esitada kaebus kohtule. Magistritöö autori poolt välja pakutud menetluskord tagaks just isikute, kelle õigusi ja vabadusi on salajase pealtkuulamisega riivatud (nt eraelu puutumatus, kuid kelle suhtes ei kogutud tõendeid kriminaalmenetluses) ehk nõ kolmandate isikute, menetluslikud garantiid.

KrMS-s ei ole sätestatud tähtaega, kui kaua võib isikut jätta salajasest pealtkuulamisest teavitamata. EIK on asunud seisukohale, et kunagi peab isik saama teada tema suhtes rakendatud jälitustegevusest, ja et riik ei tohi selle „kunagi“ saabumisele seada põhjendamatu takistusi. Seega on oluline, et KrMS reguleeriks lõpliku teavitamata jätmise nõuded.

Kohtupraktika analüüsist selgus, et suures osas kuulati pealt süütegudes, mille organiseerituse ja konspireerituse tase on kõrge (põhiliselt narkokuritegudes ja ametialastes kuritegudes). Siiski selgus, et salajast pealtkuulamist kasutati ka varavastastes ja sellistes kuritegudes, kus tõendeid on enamasti võimalik koguda muul viisil.

Autor jõudis arvamusele, et kohtud võiksid rohkem hinnata *ultima ratio* põhimõttest kinnipidamist (*ex post*), kuna loa olemasolu ja sellest kinnipidamise kontroll on suhteliselt formaalne. Eriti olukorras, kus jälitustegevusaegse kontrolli regulatsioon on nõrk. Põhilised puudused loa andmisel võivad tulla justnimelt *ultima ratio* põhimõtet rikkudes, ehk nõrgemat vastupanu teed minnes, kus teiste uurimistoimingute võimalikkus on kaalumata jäänud. Samuti ei nähtu analüüsitud lahenditest, millised on kohtu võimalikud kahtlused, otsustamiseks, kas kontrollida salajase pealtkuulamise seaduslikkust või mitte.

Positiivne on tõdeda, et valitud kohtulahendite pinnalt on uurimisasutused rakendanud salajast pealtkuulamist õiguspäraselt (50-st kriminaalasjast 49-s on olnud salajane pealtkuulamine seaduslik). Samuti nähtus kohtupraktika analüüsist, et salajase pealtkuulamisega kogutud tõendid on olnud peitkuritegude lahendamisel kas taktikaliselt või tõenduslikult olulised (50-st kriminaalasjast 42-s). Vajab mainimist, et analüüsi tulemusel osutusid salajase pealtkuulamisega kogutud tõendid ebaolulisteks põhiliselt varavastes kuritegudes, mis ei ole oma olemuselt peitkuriteod. Seetõttu tuleb eeluurimiskohtunikel jälitusloa andmisel kriitilise pilguga kaaluda jälitusloa andmist kuritegude osas, kus tavapäraselt on võimalik tõendeid koguda ka muude meetmetega.

Autor leiab, et töö hüpotees, KrMS jälitustegevuse ja salajase pealtkuulamise regulatsiooni täiendamise vajalikkusest on leidnud kinnitust. Samuti leidis kinnitust, et s.p on oluline peitkuritegude lahendamise vahend. Käesolevas töös pakutud lahendused ja seisukohad on põhjendatud nii teooriaga kui ka läbiviidud kohtupraktika ja teiste riikide regulatsioonide analüüside tulemustega.

SUMMARY

SURVEILLANCE AND WIRE-TAPPING AS A SURVEILLANCE ACTIVITY

Surveillance is without doubt a field where the possible infringements on persons' fundamental rights can collide with the public interest. In order to protect the internal and external peace of the state, the infringement of persons' fundamental rights on reasoned grounds needs to be permitted. One such measure is wire-tapping, which is the most common surveillance activity in Estonia. Therefore it is extremely important in a democratic state based on the rule of law that the surveillance regulations correspond to certain requirements and take persons' fundamental rights into account in the best possible way.

January 1, 2013 saw an amendment to the Code of Criminal Procedure that introduced substantial changes to the surveillance regulations previously in force. This update marked a great stride ahead in this field. Nevertheless, the regulation currently in force is neither perfect nor without flaws; it encompasses a number of complications, to which the author of the present Master's thesis wishes to draw attention as well as to offer ideas for improvement. The problems considered in this thesis have previously been pointed out by, among others, the Supreme Court and some practicing lawyers.

Taking into account a number of reports, opinions, observations and positions, the author of the present Master's thesis seeks to examine the new surveillance regulation and determine whether or not the regulation currently in force requires amendments. In order to narrow down the subject, the thesis focuses on wire-tapping, which is analysed with a view to the January 1, 2013 changes to the Code of Criminal Procedure. First and foremost, the author surveys the ways that the regulation of wire-tapping and surveillance is specified in the legislation of Estonia and other countries. In order to achieve this objective (Chapter II, theoretical study), the author generalises and compares the wire-tapping and surveillance regulations in Estonia and other countries. The countries of reference include member states of the European Union (hereafter: EU) (Croatia, Poland, France, Germany, Serbia), candidate states to the EU (Albania, Bosnia and Herzegovina), non-EU states (Kyrgyzstan, Norway), as well as our immediate neighbour Latvia. Furthermore, the author explores the relevant judicial practice of the Estonian courts and the European Court of Human Rights, theoretical research, various analyses, proposals, explanatory memoranda, etc.

In order to achieve the side objective of the thesis (Chapter I) and assess the quality of the regulations concerning surveillance and wire-tapping, the author maps the circle of the main fundamental rights that wire-tapping infringes upon. The author also offers an overview of the minimum standards that surveillance regulation needs to adhere to. In order to achieve the side objective, the author researches relevant theoretical literature as well as the judicial practices of the European Court of Human Rights and Estonian courts.

There has been a lot of debate concerning the question whether employing surveillance and wire-tapping over multiple months has justified itself in the criminal procedure, or how important the evidence obtained by the means of surveillance has been in the judicial proceedings (primary evidence or supporting evidence). The third objective of this thesis (Chapter III, empirical study) is to generalise on the recent Estonian judicial practice concerning cases where evidential information has been obtained, among other means of gathering evidence, also by wire-tapping. The author examines whether or not evidence obtained by wire-tapping has been primary evidence, whether wire-tapping has been tactically necessary and whether the surveillance activities have been lawful. Additionally, Chapter III aims to help to achieve the second objective of the thesis, considering, based on judicial decisions, which potential shortcomings concerning wire-tapping are pointed out by the counsel and by the courts.

The author of this thesis poses the following hypothesis: the surveillance regulation encompassed within the Code of Criminal Procedure is not sufficient to secure the fundamental rights of persons in every way and needs to be amended. Wire-tapping is an essential tool in solving concealed criminal offences.

The study did not identify any direct conflicts with the opinions of the European Court of Human Rights or the Constitution, but it did ascertain a number of points where further amendments would render the regulation more precise and would thus contribute to securing the fundamental rights of persons. The need for more detail in the surveillance regulation becomes evident in the comparison of relevant legislations of different states. In order to harmonise the actual practice and improve the quality of the applications and permissions of surveillance activities, the Code of Criminal Procedure should list the obligatory requirements that the application and the permission for surveillance activities need to contain. The author outlines the possible requirements for the application and the permission for wire-tapping within the thesis, but these may differ to some extent depending on the specifics of particular

surveillance activities. Obligatory requirements were included, for example, in the codes of criminal procedure of Bosnia and Herzegovina, Croatia, Germany and Serbia.

Certain amendments should be introduced to the requirements for applications and permissions for wire-tapping in cases of urgency. A permission that can be reproduced which contains solely the obligatory data named in the Code of Criminal Procedure (the issuer of permission, the date and time of issue of the permission, surveillance activities for which the permission is issued, the name of the person with regard to whom the surveillance activities are conducted, if known, and the term of the permission for surveillance activities) does not represent an effective protection from the point of view of securing the fundamental rights of person. From the perspective of improved protection of fundamental rights, the considerations that justify the existence of urgency should be discernible both from the initial application and the permission. The current regulation does not include this requirement.

The Code of Criminal Procedure names damaging the interests of the criminal procedure as a general condition for performing surveillance activities. This means that in case the interests of the criminal procedure could be infringed, conducting surveillance activities is allowed. The interests of the criminal procedure is, however, an unspecified legal term, the possible meaning of which is difficult to interpret. This could lead to an overly broad interpretation of the term, which could endanger the fundamental rights of persons. The regulations of other states did not include such a term; in the light of the above the question arises whether including this term in the legislation was necessary.

An issue within the current Code of Criminal Procedure concerns the rights of third persons who are not suspects, but who interact with the suspect or whose means of communication the suspect uses. The Code of Criminal Procedure does not require the investigative bodies to apply for a separate permission for surveillance for such third persons, but the author of the current thesis estimates that adding such a requirement would be necessary from the point of view of guaranteeing the fundamental rights of persons, for instance, in order to avoid a situation where the aforementioned persons become subject to wire-tapping, but are not informed of the application of the surveillance activity after the fact.

In the author's opinion, the most extensive reviewing is required for the matter of control of the surveillance activity by the preliminary investigation judge during its conduct. Creating a discrete controlling organ should also be considered (such as the Norwegian example). The

judicial practice analysed for this work showed that the courts verified the lawfulness of wire-tapping (including complying with the *ultima ratio* principle) in few decisions. If the verification process during conducting the surveillance activity was enhanced, then even if the lawfulness of wire-tapping was not verified during the judicial proceedings, it would still be thoroughly analysed during the pre-trial procedure and any possible unlawfully collected evidence would be excluded. For instance, the regulation could include a requirement that after the expiry of a particular permission for wire-tapping, the investigative body submits a report to the preliminary investigation judge, from which the judge establishes whether or not the information collected by the wire-tapping procedure corresponds to the circumstances, suspicions and reasons as well as the extent, means, and term stated in the application. The preliminary investigation judge or controlling body would also be able to act on any possible deficits immediately after the expiry of the permission (including refusing to grant the next permission of surveillance activities if the previous permission has not achieved its aim).

In the author's considered opinion, the Code of Criminal Procedure should include an obligation to question the person about the recorded information after wire-tapping procedures have been carried out. (Certainly not after the expiry of each wire-tapping permission, but rather, only when the body of evidence has been collected and maintaining the secrecy of this instance of wire-tapping is no longer necessary.) The need for such an obligation was confirmed by the analysis of judicial practice, because in a large number of the decisions (in 20 out of 50 criminal cases) the precise interpretation of the content of the conversations between persons was called into question.

The author believes that wire-tapping the counsel's conversations should, as a general rule, be prohibited. It should be allowed only, for example:

1. in cases of limited necessary elements of criminal offence, and;
2. if a separate permission has been obtained regarding the counsel, or;
3. if by intercepting the object of wire-tapping it turns out that the conversation between the object of wire-tapping and the counsel concerns a criminal activity, then the preliminary investigation judge gives an *ex post* permission for that particular conversation.

The wording of the Code of Criminal Procedure - *shall not be used as evidence* - still allows for wire-tapping and for obtaining confidential data; the data just cannot be used during the judicial proceedings. The awareness that the conversation may be listened in can substantially

diminish the quality of the conversation between the person and the counsel. If a separate permission for wire-tapping is obtained regarding the counsel, or the counsel becomes an object of wire-tapping, recording conversations between the clients and the counsel that are not relevant and do not concern the criminal proceedings should be avoided in order to ensure privacy and confidentiality.

One of the problems concerning surveillance is the subject of informing of the surveillance activity and allowing access to the surveillance materials. The author's conclusion is that once the pre-trial procedure has ended (or at the end of the criminal procedure at the latest), the investigative body has a duty to inform all the persons named in § 126¹³ subsection 1 of the Code of Criminal Procedure of the conduct of the wire-tapping activities. In practice, investigative bodies act on the principle that informing persons of the surveillance activity takes place only when it is possible to allow access to the data. The author of this thesis would like to propose a procedure that should grant a stronger protection of the fundamental rights of persons submitted to surveillance: such persons will be informed of the conducted surveillance activity after the end of the pre-trial procedure (unless the exceptional premises for not informing have been met, see § 126¹³, subsection 2, clauses 1 to 3 of the Code of Criminal Procedure), but if for some reason the materials cannot be shown in part or in full (which could also be grounds for not informing the person concerned), then the preliminary investigation judge who authorised the measures will familiarise themselves with the materials (as exemplified by Bosnia and Herzegovina). Then, if the preliminary investigation judge identifies an infringement, the person concerned will be able to file a complaint regarding the performed surveillance activity with the court (i.e. the person will exercise the right of recourse to the courts codified in § 15, subsection 1, of the Constitution). Informing the person may be postponed under special circumstances, but in that case, the preliminary investigation judge's permission (not the prosecutor's permission) for the postponement must be obtained within a reasonable period of time (not over one year). If the preliminary investigation judge decides not to inform the person, they would also identify any possible infringements during the procedure. If despite the existence of infringements grounds exist due to which the person cannot be informed of the surveillance activities, the preliminary investigation judge makes the decision not to inform the person, but as soon as said grounds are no longer present the person will be informed of the surveillance activity as well as of the possible infringements and they have the right to file a complaint with the court. The procedure proposed by the author of this thesis would, in particular, ensure the procedural guarantees of the persons whose rights and freedoms (such as inviolability of private life)

have been infringed on by wire-tapping, but who were not subject to data collection within the criminal procedure, or so-called third persons. The Code of Criminal Procedure does not set a term to the period during which a person may remain uninformed of the wire-tapping. The European Court of Human Rights has assumed the position that a person has to be informed about surveillance activities conducted on them in time and that the state may not set unjustifiable obstacles to that. Therefore it is important for the Code of Criminal Procedure to regulate the requirements of not informing such persons.

The goal of the empirical study is to find out by generalising on the Estonian judicial practice:

1. To which crimes and in which ways was wire-tapping applied?
2. Did the court familiarise itself with the surveillance file related to wire-tapping and did it examine the adherence of the investigative body to the principle of *ultima ratio*?
3. In how many cases did the court find the performance of wire-tapping lawful and, when not, then why?
4. Did the defense counsel refer to any shortcomings related to wire-tapping and if so, then which?
5. Was the evidence thus obtained important in the criminal procedure and if so, how?

The sample includes 50 decisions of courts of first instance between 2006 and 2014. If the decision made in the same criminal matter has been appealed and it concerns wire-tapping, then the sample also includes the decisions of higher instances (34 decisions of courts of appeal of second instance and 4 decisions of courts of appeal of third instance, for a total of 88 decisions).

The analysis of the judicial practice showed that wire-tapping was frequently applied in cases of offences with a high level of organisation and conspiracy (mainly drug-related offences and criminal official misconduct). However, wire-tapping was also used for criminal offences against property and other offences where it is generally possible to gather evidence in other ways.

The author concluded that the courts could examine more the adherence to the *ultima ratio* principle (*ex post*), because the control of the existence and adherence to the permission is relatively formal. The main weaknesses in approving a permission may come from the very infringement of the *ultima ratio* principle, or taking the easy way out, if the viability of other investigative activities has not been thoroughly considered. Nor do the analysed decisions cast

light on any possible doubts of the court while deciding whether or not to verify the lawfulness of wire-tapping.

It is good to be able to conclude from the sampled judicial decisions that the investigative authorities have applied wire-tapping lawfully (in 49 criminal matters out of 50, wire-tapping was performed lawfully). The analysis of the judicial practice also showed that the evidence gathered by wire-tapping has been either tactically or evidentially important in solving concealed criminal offences (in 42 criminal matters out of 50). This conclusion is based on the opinion of the court (for instance, if the court points out that the evidence gathered by wire-tapping is important), the frequency with which such evidence was evoked (how much they had been referred to and how much they were examined by the court), the amount and weight of other evidence (or whether wire-tapping was primary evidence or merely supporting evidence), but also on the tactical aspect (to the extent that it was possible to infer it from the decision). If the evidence was important both tactically and evidentially, then priority was given to the higher importance. It should be pointed out that the analysis showed that evidence gathered by wire-tapping proved unimportant mainly in cases related to criminal offences against property, which by their nature are not concealed criminal offences. Therefore preliminary investigation judges should thoroughly consider granting a permission for surveillance activities concerning offences where evidence can normally also be obtained through other means.

The author finds that the hypothesis concerning the necessity of amending the surveillance and wire-tapping regulation within the Code of Criminal Procedure has been confirmed. It has also been confirmed that wire-tapping is an important tool for solving concealed criminal offences. The solutions and opinions offered in the current work have been substantiated both by theory and actual judicial practice as well as the results of an analysis of third countries' regulations.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Aarnio. Õiguse tõlgendamise teooria. Tallinn: Õigusteabe AS Juura - 1996.
2. Ashworth. Should the police be allowed to use the deceptive practices? *Law Quarterly Review* 1998/114 (Jan).
3. B. Gercke, K-P. Julius, D. Temming. *Strafprozessordnung (Heidelberger kommentar)* 2008.
4. E. Kergandberg. Natuke privaatsust ja mõnevõrra enam selle jälitustegevuslikust riivist isikuandmeid töötleva Eesti avaliku võimu poolt. *Juridica VIII/2005*.
5. E. Kergandberg. *Per aspera ad fair trail*. *Juridica I/2011*.
6. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2. täiendatud trükk. Kirjastus Juura, 2008
7. G. Fezer. *Effektiver Rechtsschutz bei Verletzung der Anordnungsvoraussetzung Gefahr im Verzug*. Festschrift für Peter Riess. Berlin, New-York: Walter de Gruyter 2002.
8. I. Cameron. *National Security and the European Convention on Human Rights*. Iustus/Kulwer 2000.
9. J. Sootak, P. Pikamäe. *Karistusseadustik*. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2004, lk 644-645.
10. K. Jaanimägi - Ü. Madise jt. *Eesti Vabariigi Põhiseadus*. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2012.
11. L. Glikman. Põhjendamatu sekkumine majandustegevusse ja jälitustegevus. *Juridica IV/2011*.
12. M. Albers. Isikuandmete kaitse põhiõiguslik alus: kas õigus informatsioonilisele enesemääramisele ja/või eraelu austamisele. *Juridica VIII/2005*.
13. P. De Koster. *Terrorism: special investigation techniques*. Strasburg: Council of Europe Publishing - 2005.
14. S. Laos. Jälitustegevuse seaduslikkuse kontroll - *Tractatus terribiles*: artiklite kogumik professor Jaan Sootaki 60. juubeliks. Tallinn: Juura 2009.
15. S. Laos. Riigi sisejulgeolekut tagava jälitustegevuse eesmärgid ja kontroll – *Akadeemis* 2008/11.
16. T. Moonen. *Special investigation techniques, data processing and privacy protection in the jurisprudence of the european court of human rights* – *Pace International Law Review Online* 2010/9, Vol 1.
17. U. Lõhmus. Pealtkuulamine ja Eesti Põhiseaduses sätestatud õigus sõnumite saladusele. *Juridica VII/2008*.

18. Y. Buruma. Accountability for Human Rights in the World of Intelligence. Some tentative conclusions.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

19. Eesti Vabariigi Põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I 27.04.2011, 2
20. Elektroonilise side seadus. - RT I 2004, 87, 593 ... RT I 30.12.2014, 7.
21. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RT II 2000, 11, 57.
22. Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364 ... RT I 23.12.2014, 16.
23. Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I 2003, 27, 166 ... RT I 30.12.2014, 9.
24. Vangistuseseadus. - RT I 2000, 58, 376 ... RT I 12.07.2014, 10.
25. 22.10.2013 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv nr 2013/48/EL.
Arvutivõrgus:<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:294:0001:0012:ET:PDF> (17.02.2015).

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Kasutatud maakohtu otsused

26. Harju Maakohtu 21.12.2007 otsus nr 1-05-689.
27. Harju Maakohtu 22.02.2008 otsus nr 1-07-6926.
28. Harju Maakohtu 28.04.2008 otsus nr 1-07-8495.
29. Harju Maakohtu 12.09.2008 otsus nr 1-08-168.
30. Harju Maakohtu 24.10.2008 otsus nr 1-06-10564.
31. Harju Maakohtu 18.06.2009 otsus nr 1-08-16172.
32. Harju Maakohtu 15.07.2009 otsus nr 1-09-6338.
33. Harju Maakohtu 05.09.2009 otsus nr 1-06-15769.
34. Harju Maakohtu 24.11.2009 otsus nr 1-07-8975.
35. Harju Maakohtu 16.12.2009 otsus nr 1-09-11493.
36. Harju Maakohtu 31.05.2010 otsus nr 1-09-13864.
37. Harju Maakohtu 11.06.2010 otsus nr 1-11-11143.
38. Harju Maakohtu 20.09.2010 otsus nr 1-09-11289.
39. Harju Maakohtu 21.03.2011 otsus nr 1-10-17278.
40. Harju Maakohtu 11.04.2011 otsus nr 1-10-8860.

41. Harju Maakohtu 31.05.2011 otsus nr 1-11-4073.
42. Harju Maakohtu 10.11.2011 otsus nr 1-08-16794.
43. Harju Maakohtu 21.11.2011 otsus nr 1-08-7666.
44. Harju Maakohtu 20.12.2011 otsus nr 1-11-11606.
45. Harju Maakohtu 09.01.2012 otsus nr 1-08-1292.
46. Harju Maakohtu 30.03.2012 otsus nr 1-09-20251.
47. Harju Maakohtu 19.06.2012 otsus nr 1-09-4486.
48. Harju Maakohtu 13.09.2012 otsus nr 1-11-499.
49. Harju Maakohtu 03.12.2012 otsus nr 1-12-4361.
50. Harju Maakohtu 26.02.2013 otsus nr 1-12-8219.
51. Harju Maakohtu 15.04.2013 otsus nr 1-13-1215.
52. Pärnu Maakohtu 30.11.2007 otsus nr 1-06-5729.
53. Pärnu Maakohtu 08.12.2008 otsus nr 1-07-12184.
54. Pärnu Maakohtu 19.01.2010 otsus nr 1-09-702.
55. Pärnu Maakohtu 01.02.2011 otsus nr 1-08-1838.
56. Pärnu Maakohtu 07.03.2011 otsus nr 1-10-9941.
57. Pärnu Maakohtu 26.10.2011 otsus nr 1-11-5019.
58. Pärnu Maakohtu 28.03.2012 otsus nr 1-11-8854.
59. Pärnu Maakohtu 08.05.2012 otsus nr 1-11-2627.
60. Pärnu Maakohtu 15.10.2012 otsus nr 1-11-5367.
61. Pärnu Maakohtu 19.11.2012 otsus nr 1-12-4098.
62. Tartu Maakohtu 19.11.2007 otsus nr 1-07-1404.
63. Tartu Maakohtu 10.12.2007 otsus nr 1-07-6016.
64. Tartu Maakohtu 06.11.2009 otsus nr 1-09-5622.
65. Tartu Maakohtu 22.02.2010 otsus nr 1-09-16999.
66. Tartu Maakohtu 10.03.2010 otsus nr 1-08-7474.
67. Tartu Maakohtu 19.04.2010 otsus nr 1-09-4010.
68. Tartu Maakohtu 20.06.2011 otsus nr 1-10-2963.
69. Tartu Maakohtu 18.12.2012 otsus nr 1-12-10529.
70. Viru Maakohtu 04.05.2006 otsus nr 1-06-1611.
71. Viru Maakohtu 09.12.2009 otsus nr 1-05-464.
72. Viru Maakohtu 27.01.2010 otsus nr 1-09-13447.
73. Viru Maakohtu 09.09.2010 otsus nr 1-10-6783.
74. Viru Maakohtu 05.10.2011 otsus nr 1-10-10863.
75. Viru Maakohtu 03.04.2013 otsus nr 1-12-7540.

Kasutatud ringkonnakohtu otsused

76. Tallinna Ringkonnakohtu 11.03.2008 otsus nr 1-05-689.
77. Tallinna Ringkonnakohtu 19.03.2008 otsus nr 1-06-5729.
78. Tallinna Ringkonnakohtu 07.04.2009 otsus nr 1-07-12184.
79. Tallinna Ringkonnakohtu 19.01.2009 otsus nr 1-07-8495.
80. Tallinna Ringkonnakohtu 19.03.2009 otsus nr 1-06-10564.
81. Tallinna Ringkonnakohtu 27.10.2009 otsus nr 1-08-16172.
82. Tallinna Ringkonnakohtu 24.11.2009 otsus nr 1-09-6338.
83. Tallinna Ringkonnakohtu 02.03.2010 otsus nr 1-07-8975.
84. Tallinna Ringkonnakohtu 04.05.2010 otsus nr 1-09-11493.
85. Tallinna Ringkonnakohtu 16.12.2010 otsus nr 1-09-13864.
86. Tallinna Ringkonnakohtu 17.03.2011 otsus nr 1-09-11289.
87. Tallinna Ringkonnakohtu 22.06.2011 otsus nr 1-08-1838.
88. Tallinna Ringkonnakohtu 05.10.2011 otsus nr 1-10-8860.
89. Tallinna Ringkonnakohtu 13.06.2011 otsus nr 1-09-13864.
90. Tallinna Ringkonnakohtu 06.02.2012 otsus nr 1-11-5019.
91. Tallinna Ringkonnakohtu 28.03.2012 otsus nr 1-08-1292.
92. Tallinna Ringkonnakohtu 20.09.2012 otsus nr 1-11-8854.
93. Tallinna Ringkonnakohtu 24.09.2012 otsus nr 1-11-2627.
94. Tallinna Ringkonnakohtu 08.10.2012 otsus nr 1-08-7666.
95. Tallinna Ringkonnakohtu 19.10.2012 otsus nr 1-11-11143.
96. Tallinna Ringkonnakohtu 04.02.2013 otsus nr 1-11-5367.
97. Tallinna Ringkonnakohtu 07.03.2013 otsus nr 1-12-4098.
98. Tallinna Ringkonnakohtu 03.04.2013 otsus nr 1-12-4361.
99. Tallinna Ringkonnakohtu 22.05.2013 otsus nr 1-12-8219.
100. Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 otsus nr 1-09-4486.
101. Tallinna Ringkonnakohtu 30.09.2013 otsus nr 1-13-1215.
102. Tallinna Ringkonnakohtu 21.01.2013 otsus nr 1-09-20251.
103. Tallinna Ringkonnakohtu 20.01.2014 otsus nr 1-12-2761.
104. Tartu Ringkonnakohtu 22.05.2008 otsus nr 1-07-1404.
105. Tartu Ringkonnakohtu 30.04.2010 otsus nr 1-05-464.
106. Tartu Ringkonnakohtu 11.06.2010 otsus nr 1-09-5622.
107. Tartu Ringkonnakohtu 15.06.2010 otsus nr 1-09-16999.
108. Tartu Ringkonnakohtu 29.11.2010 otsus nr 1-09-4010.

109. Tartu Ringkonnakohtu 10.12.2012 otsus nr 1-08-7474.
110. Tartu Ringkonnakohtu 31.01.2012 otsus nr 1-10-10863.

Kasutatud Riigikohtu otsused

111. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10.10.2000 otsus nr 3-1-1-85-00.
112. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.07.2001 otsus nr 3-1-1-10-11.
113. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 05.12.2008 otsus nr 3-1-1-63-08.
114. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 26.03.2009 otsus nr 3-1-1-5-09
115. Riigikohtu halduskolleegiumi 13.11.2009 otsus nr 3-3-1-63-09.
116. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 26.05.2010 otsus nr 3-1-1-22-10.
117. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28.04.2011 otsus nr 3-1-1-31-11.
118. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21.05.2012 otsus nr 3-1-1-31-12.
119. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 11.04.2013 otsus nr 3-1-2-1-13.
120. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 11.12.2013 otsus nr 3-1-1-92-13.
121. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 29.09.2014 otsus nr 3-1-1-37-14.
122. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30.06.2014 otsus nr 3-1-1-14-14.
123. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalve kolleegiumi 12.01.1994 otsus nr III-4/A-1/94.
124. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalve kolleegiumi 20.03.2006 otsus nr 3-4-1-33-05.
125. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalve kolleegiumi 26.03.2009 otsus nr 3-4-1-16-08.

Kasutatud Euroopa Inimõiguste kohtu otsused

126. Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.09.1978 otsus, kaebuse nr 5029/71, *Klass ja teised vs. Saksamaa*.
127. Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.04.1990 otsus, kaebuse nr 11801/85, *Kruslin vs. Prantsusmaa*.
128. Euroopa Inimõiguste Kohtu 25.06.1997 otsus, kaebuse nr 20605/92, *Halford vs. Inglismaa*.
129. Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.08.1998 otsus, kaebuse nr 88/1997/872/1084, *Lambert vs. Prantsusmaa*.
130. Euroopa Inimõiguste Kohtu 16.02.2000 otsus, kaebuse nr 27798/95, *Amann vs. Šveits*.
131. Euroopa Inimõiguste Kohtu 29.06.2000 otsus, kaebuse nr 54934/00, *Weber ja Saravia vs. Saksamaa*.

132. Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.05.2007 otsus, kaebuse nr 14437/05, *Modarca vs. Moldovaavia*.
133. Euroopa Inimõiguste Kohtu 28.06.2007 otsus, kaebuse nr 62540/00, *Ekimdzhiev vs. Bulgaaria*.
134. Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.03.2009 otsus, kaebus nr 4378/02, *Bykov vs. Venemaa*.
135. Euroopa Inimõiguste Kohtu 09.06.2009 otsus, kaebuse nr 72094/01, *Kvasnica vs. Slovakkia*.
136. Euroopa Inimõiguste Kohtu 14.09.2009 otsus, kaebus 25198/02, *Iordachi jt vs. Moldova*.
137. Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.03.2012 otsus, kaebus 59577/08, *Leas vs. Eesti*.

MUUD KASUTATUD ALLIKAD

138. A. Ahven jt. Kuritegevus Eestis 2012. Tallinn: Justiitsministeerium 2013. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/taitmisaruande_lisa_2012.pdf (02.05.2015).
139. Eesti Advokatuuri arvamus KrMS ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (286 SE) kohta. 1-9/107, 17.11.2008. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).
140. Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud Interneti väljaanne, 2012. Arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee> (02.05.2015).
141. J. Salla. 2013. aasta jälitusstatistika aruanne. – Kriminaalpoliitika analüüs 2014/2. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/jalitusstatistika_aruanne_2013_14022014.pdf (02.05.2015).
142. K-M. Vaher. Seadus, mille tegeliku eesmärgi kohta hämatatakse. Postimees, 24.04.2013. Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/1213360/ken-marti-vaher-seadus-mille-tegeliku-eesmargi-kohta-hamatakse> (02.05.2015).
143. M. Kruusamäe, T. Reinthal. Riigikohus, jälitustegevuse kohtulik eelkontroll Eestis, kohtupraktika analüüs. Mai 2013, Tartu. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1503/6_Lisa_5_Jalitustegevuse_analuus.pdf (02.05.2015).
144. M. Rask. Ettekanne Riigikogu 2013. aasta kevadistungijärgul. Ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. 06.06.2013. Arvutivõrgus: <http://www.riigikohus.ee/?id=667> (02.05.2015).

145. Märkuste tabel seaduse eelnõu nr 286 SE juurde. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).
146. Rait Maruste: maadevahetus kui peegelpilt. Postimees Online arvamus, 09.07.2014. Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/2851375/rait-maruste-maadevahetus-kui-pegelpilt> (02.05.2015).
147. Recommendation Rec (2005) 10 of the Committee of Ministers to member states on “special investigation techniques” in relation to serious crimes inc Lüding acts of terrorism. Chapter 1. Arvutivõrgus: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=849269&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75> (02.05.2015).
148. Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile seadusega prokuratuurile pandud ülesannete täitmise kohta 2013. aastal. Arvutivõrgus: http://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/article_files/riigi_peaprokurori_ettekanne_pohiseaduskomisjonile_16_06_2014.pdf (02.05.2015).
149. Riigikohtu arvamus KrMS ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 286 SE nr 10-4-1-2, 09.12.2010. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/> (02.05.2015).
150. Riigikogu toimetatud stenogramm 25.09.2012. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee> (02.05.2015).
151. S. Laos. Eriarvamus Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsusele nr 3-1-1-14-14. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1724/3-1-1-14-14_eriavamus_S_Laos.pdf (02.05.2015).
152. S. Laos. Sisemise rahu tagamiseks teostatava jälitustegevuse legitiimsed eesmärgid ja seaduslikkuse kontroll. Õiguskantsleri 2007. aasta tegevuse ülevaade. Arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee> (02.05.2015).
153. Õiguskantsler. Ettepanek nr 12, jälitustoimingust teavitamise ja selle kontrolli kohta. 17.05.2011. Arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee> (02.05.2015).
154. 286 SE II-1 seletuskiri KrMS-i ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule. 18.11.2010. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee> (02.05.2015).
155. 295 SE. Kriminaalmenetluseseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 16.10.2012. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee> (02.05.2015).

Kasutatud internetileheküljed

157. Criminal Procedure Code of the Republic of Albania - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
158. Criminal Procedure Code of the Republic of French - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
159. Criminal Procedure Code of the Republic of Bosnia and Herzegovina - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.02.2015).
160. Criminal Procedure Code of the Republic of Horvatia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
161. Criminal Procedure Code of the Kingdom of Norway - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
162. Criminal Procedure Code of the Republic of Poland - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
163. Criminal Procedure Code of the Republic of Kyrgyzstan - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
164. Criminal Procedure Code of the Republic of Latvia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.02.2015).
165. Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia - Arvutivõrgus: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (02.05.2015).
166. The German Code of Criminal Procedure - Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html - p0678 (02.05.2015).

LISAD

Lisa nr 1: võrdlusriikide regulatsioonide eesti keelsed tõlked

1. Albaania

Artikkel 221 Jälitustegevuse piirangud

3. Pealtkuulamist/salajast jälgimist on lubatud taotleda isiku suhtes:

- a) keda kahtlustatakse kuriteo toimepanemises;
- b) keda kahtlustatakse kahtlusaluselt teabe saamises või kahtlusaluselt teabe edastamises;
- c) kes võtab osa tehingutest kahtlusaluselt;
- d) kelle salajane jälgimine võib viia kuriteopaiga avastamiseni või kahtlusaluselt tuvastamiseni.

Artikkel 222

Otsus pealtkuulamist/jälitustegevust lubada

- 1. Kohus annab pealtkuulamiseks loa süüdistaja või erasüüdistaja (kannatanud poole) taotlusel seaduse alusel motiveeritud otsusega, kui see on vältimatu uurimise läbiviimiseks ja kui on olemas süüdistuse tõestamiseks piisav hulk tõendeid.
- 3. Pealtkuulamise luba sätestab pealtkuulamise läbiviimise korra ja selle kestuse, mis ei tohi ületada 15 päeva. Kohus saab süüdistaja taotluse alusel vajadusel luba pikendada 20 päeva võrra kuritegude menetlemisel ja kuni 40 päeva võrra raskete kuritegude menetlemisel.

Artikkel 223

Pealtkuulamise läbiviimine

- 3. Protokollid ja (muud) salvestised tuleb kohe anda üle süüdistajale ja viie päeva jooksul pärast jälitustoimingute lõppemist lisatakse need kriminaaltoimikusse /.../. Kui protokollide ja salvestiste kriminaaltoimikusse lisamine võib uurimist kahjustada, annab kohus loa lükata protokollide ja salvestiste kriminaaltoimikusse lisamine edasi kuni eeluurimise lõppemiseni.

Artikkel 226

Kasutamise keeld

- 2. Pealtkuulatud vestlust nende vahel, kelle kohustus on hoida vestlust saladuses seoses nende kutsetegevuse või kohustusega, ei tohi kasutada, välja arvatud juhul, kui eelnimetatud isikud on samade faktide kohta tunnistuse andnud või need mingil teisel viisil avaldanud

3. Bosnia ja Hertsegoviina

PEATÜKK 9 ERIUURIMISTOIMINGUD

Artikkel 116

Eriuurimistoimingute liigid ja nende kohaldamise tingimused

(1) Kui tõendeid ei ole võimalik saada muul viisil või tõendite kogumine võib tekitada ebaproportsionaalseid raskuseid, on võimalik taotleda eriuurimistoiminguid isiku osas, kelle suhtes on olemas põhjendatud kahtlus, et ta on sooritanud kuriteo või on koos teiste isikutega osalenud kuriteo sooritamises või osaleb parasjagu käesoleva seaduse artiklis 117 ära toodud kuriteo toimepanemises.

(3) Meedet, millele on viidatud selle seaduse paragrahvis 2 punktis a), on võimalik taotleda ka isiku osas, kelle suhtes on põhjendatud kahtlus, et ta saab või annab selle seaduse artiklis 117 nimetatud kuritegude täideviijale kuritegudega seotud informatsiooni, samuti isiku osas, kelle suhtes on põhjendatud kahtlus, et täideviija kasutatavad sidevahendid kuuluvad neile.

Artikkel 117

Kuriteod, mille osas võib salajasi uurimistoiminguid taotleda

Kuriteod, mille korral võib kasutada käesoleva seaduse artiklis 116 paragrahvis 2 nimetatud meetmeid:

- a) Bosnia ja Hertsegoviina terviklikkuse vastased kuriteod;
- b) inimsusevastased kuriteod ja kuriteod rahvusvahelise õigusega kaitstud väärtuste vastu;
- c) kuriteod, mis on seotud terrorismiga;
- d) kuriteod, mis vastavalt seadusele on karistatavad ....

Artikkel 118

Pädevus meetmeid taotleda ja meetmete kestus

(1) Käesoleva seaduse artiklis 116 paragrahvis 2 nimetatud meetmete kasutamiseks on õigus anda luba eeluurimiskohtunikul süüdistaja asjakohaselt põhjendatud taotluse alusel. Taotluses peaksid sisalduma andmed isiku kohta, kelle osas soovitakse meetet rakendada, samuti käesoleva seaduse artikli 116 paragrahvides 1 ja 3 viidatud kahtluste põhjendused, põhjused meetme rakendamiseks ja muud olulised meetme rakendamist vajalikuks muutvad asjaolud ning viide rakendatavate meetmete tüübile, meetodikale, ulatusele ja kestusele. Luba peab sisaldama süüdistaja taotluses ära toodud andmeid ning meetme rakendamise loa tähtaega.

(2) Erandjuhtudel, kui kirjalikku luba ei ole võimalik õigeaegselt saada ja loa saamise viibimine kannab riski, võib käesoleva seaduse artiklis 116 viidatud meetmete rakendamist alustada eeluurimiskohtuniku suulise loa alusel. Kohtu kirjalik luba tuleb saada 24 tunni jooksul alates suulise loa andmisest.

(3) Käesoleva seaduse artikli 116 paragrahvi 2 punktis a) /.../ viidatud meetmete rakendamiseks antakse luba kuuks ajaks. Oluliste asjaolude ilmnemisel saab käesoleva seaduse artikli 116 paragrahvi 2 punktides a), b) ja c) /.../ viidatud meetmeks antud luba pikendada süüdistaja motiveeritud taotluse alusel ühe kuu võrra, kuid kokku mitte rohkem kui kuus kuud. /.../.

Artikkel 119

Meetmete rakendamisel saadud materjal ja rakendatud meetmetest teavitamine

(1) Käesoleva seaduse artiklis 116 nimetatud meetmete teostamise lõpetamisel tuleb kogu meetmete rakendamisel kogutud teave, andmed ja objektid ning koostatud raport politsei poolt üle anda süüdistajale. Süüdistaja peab rakendatud meetmete kohta koostatud kirjaliku raporti üle andma eeluurimiskohtunikule. Raporti alusel peab eeluurimiskohtunik hindama, kas meetmed on läbi viidud kooskõlas antud loaga.

(3) Eeluurimiskohtunik peab koheselt pärast käesoleva seaduse artikli 116 paragrahvis 2 nimetatud meetmete rakendamist informeerima nendele allutatud isikut. Isik võib nõuda kohtult loa ning selle rakendamise meetodi seaduslikkuse hindamist.

4. Horvaatia

12. Spetsiaalne tõendite kogumine

Artikkel 332

(1) Kui uurimist ei saa läbi viia mitte mingil teisel viisil või uurimine võib endas kätkeada suuri raskusi, võib uurimiskohtunik riigiprokuratuuri põhjendatud kirjaliku taotluse alusel anda loa ajutiselt teatud põhiseaduslike õiguste kasutamist piiravate meetmete rakendamiseks isiku osas, kelle suhtes on põhjendatud kahtlus, et ta on pannud toime kuriteo või on võtnud osa kuriteo toimepanemisest, millele on viidatud käesoleva seaduse artiklis 334:

- 1) telefonikõnede ja muude tehniliste kaugsidevahendite jälgimine ja pealtkuulamine;
- 2) /.../;
- 3) sisenemine kohtadesse eesmärgiga viia läbi jälgimist ja tehnilist salvestamisest nendes kohtades;
- 4) - 8) /.../.

(2) Erandkorras, kui olukord nõuab, et toiminguid alustatakse koheselt, võib riigiprokurör anda käesoleva artikli paragrahvis 1 nimetatud loa enne uurimise alustamist 24 tunniks. Riigiprokurör peab loa koos teatisega, milles on välja toodud loa andmise aeg ja põhjendused, 8 tunni jooksul alates loa välja andmisest uurimiskohtunikule edastama. Eeluurimiskohtunik peab koheselt andma hinnangu loa seaduslikkuse osas. Kui eeluurimiskohtunik aktsepteerib riigiprokuröri luba, siis võib riigiprokurör jätkata vastavalt käesoleva artikli paragrahvile 1. Kui uurimiskohtunik lükkab loa tagasi, siis on riigiprokuröril õigus 8 tunni jooksul otsus edasi kaevata. Kohtunike komitee otsustab kaebuse üle 12 tunni jooksul.

(4) Paragrahvis 1 punktis 1 nimetatud toimingut võib taotleda isiku osas, kelle osas on põhjendatud kahtlused, et ta annab või saab käesoleva seaduse artiklis 334 nimetatud kuriteo toimepanijalt kuritegudega seotud informatsiooni ja sõnumeid, et kuriteo toimepanija kasutab tema telefoni või teisi sidevahendeid, või et ta varjab kuriteo toimepanijat või aitab kuriteo toimepanijat mitte avastada, peites kuriteo toimepanemisega seotud vahendeid, jälgi või kuriteo läbi või mõnel muul viisil saadud objekte.

Artikkel 334

(1) Artiklis 332 paragrahvis 1 nimetatud spetsiaalseid tõendite kogumise viise on lubatud kasutada järgmiste karistusseadustikus välja toodud kuritegude osas:

- 1) kuriteod Horvaatia Vabariigi vastu (peatükk 12), kuriteod rahvusvahelise õigusega kaitstud väärtuste vastu (peatükk 13), kuriteod seksuaalse vabaduse ja seksuaalse moraali vastu (peatükk 14) ja kuriteod Horvaatia Vabariigi relvajõudude vastu (peatükk 26), mille karistumääraks on vanglakaristus viieks või rohkemaks aastaks;
- 2) mõrv (artikkel 90), inimrööv (artikkel 125), kupeldamine (artikkel 195), lapspornograafia arvutis või internetis (artikkel 197a), röövimine (artikkel 218 paragrahv 2), elektrooniliste andmete, programmide ja süsteemide konfidentsiaalsuse, terviklikkuse või kättesaadavuse rikkumine (artikkel 223), elektrooniline võltsimine (artikkel 223a), arvutipettus (artikkel 224a), Euroopa Ühenduste vastane pettus (artikkel 224b),

väljapressimine (artiklid 234 ja 235), rasked kuriteod üldsuse ohutuse vastu (artikkel 271), raha võltsimine (artikkel 274), rahapesu (artikkel 279), altkäemaksu saamine majanduslikus tehingus (artikkel 294a), altkäemaksu pakkumine majanduslikus tehingus (artikkel 294b), hoidumine tollikontrollist (artikkel 298), tõendusmaterjali rikkumine (artikkel 304), õigusemõistmisega seotud ametniku vastu avaldatud sund (artikkel 309), kuulumine kuritegelikku ühendusse (Artikkel 333) ning vastava rühmituse või kuritegeliku ühendusega koostöös toime pandud kuriteod, illegaalsete relvade ja lõhkeseadeldiste valdamine (artikkel 335), ameti ja ametivõimu kuritarvitus (artikkel 337), kuritarvitused valitsusülesannete täitmisel (artikkel 338), illegaalne eestkoste (artikkel 343), pistise võtmine (artikkel 337) ja pistise andmine (artikkel 338);

- 3) laste ja alaealiste kasutamine pornograafias (artikkel 196), pornograafia tutvustamine lastele (artikkel 196), autoriõiguse ja etenduskunstnike õiguste rikkumine (artikkel 229), illegaalne autori teoste ja esinemiste kasutamine (artikkel 230), produtsendi õiguse heli- või videosalvestistele ja ringhäälingu õiguse rikkumine (artikkel 231), patendiõiguse rikkumine (artikkel 232), tööstusomandiõiguse rikkumine ja teise äriühingu nime loata kasutamine (Article 285), juhul kui need kuriteod on pandud toime kasutades arvutisüsteeme või arvutivõrke;
- 4) kuriteod, mille karistumääraks on pikaajaline vangistus.

(2) Spetsiaalseid tõendite kogumise meetodeid, millele on viidatud artiklis 332 paragrahvis 1, võib lisaks lubada laste või alaealiste vastaste kuritegude osas.

Artikkel 335

(1) Taotlus, millele on viidatud käesoleva seaduse artikli 332 paragrahvis 1, peab sisaldama olemasolevaid andmeid isikute kohta, kelle osas hakatakse jälitusmeetmeid rakendada, olemasolevaid fakte, mis tõendavad jälitusmeetme vajaduse õigustatust ja jälitusmeetme ajalised tingimused, mis peavad olema proportsionaalsed eesmärgi saavutamiseks, samuti ka jälitusmeetme läbiviimise viis, ulatus ja koht. Jälitusmeetme peavad läbi viima politseivõimud.

(3) Spetsiaalsed tõendi kogumise meetmed võivad kesta kuni kuus kuud. Riigiprokuröri nõudmisel võib eeluurimiskohtunik mõjuvatel põhjustel meetmete kestust pikendada veel kuue kuu võrra. Eriti keerulistel juhtumitel võib eeluurimiskohtunik meetmeid pikendada veel kuueks kuuks. Kui eeluurimiskohtunik keeldub riigiprokuröri taotluse rahuldamisest, siis väljastab ta vastava otsuse, mida riigiprokurör saab vaidlustada kaheksa tunni jooksul. Komitee otsustab kaebuse 12 tunni jooksul.

(7) Käesoleva seaduse artiklite 75, 76 ja 114 sätteid kohaldatakse suhtlusele süüaluse ja kaitsja vahel kohasel viisil.

Artikkel 76

(1) Kui süüdistatav on eeluurimisvanglas või kohtuistungieelses kinnipidamisasutuses, võib kaitsja temaga suuliselt või kirjalikult ilma järelevalveta suhelda.

(2) Kui käesolevas seaduses ei ole teistmoodi sätestatud, võib eeluurimiskohtunik riikliku süüdistaja põhjendatud taotluse alusel otsustada süüdistuse esitamiseni jälgida süüdistatava ja kaitsja vahelisi kirju, sõnumeid ja vestlusi:

- 1) kriminaalmenetlustes, mis puudutavad järgmiseid karistusseadustikus nimetatud kuritegusid: tapmine (artikkel 90), /.../;
- 2) kriminaalmenetlustes, kus on põhjendatud kahtlus, et kuriteod on toime pandud isikute grupi või kuritegelik organisatsiooni poolt ja on tõenäosus, et vestlus kaitsjaga viib kuritegude varjamiseni või aitab kuriteo täideviijat pärast kuriteo toimepanemist või kui on asjaolusid, mis viitavad sellele, et süüdistatav võib kuritegu korrata, kuriteokatse lõpule viia või paneb toime roima.

Artikkel 337

(1) Käesoleva seaduse artiklis 332 nimetatud meetmeid viivad läbi politseivõimud. Politsei peab meetmete läbi viimise protsessi kohta koostama igapäevase raporti ja samuti dokumenteerima tehnilisi kandeid, mis saadetakse riigiprokuröridele tema nõudmisel.

5. Kõrgõztan

Artikkel 188. Suhtluse jälgimine

(1) Kui on olemas piisavad põhjused uskumaks, et kahtlusaluse, süüdistatava või mõne teise isiku telefoni või teiste sidevahendite kaudu võidakse edastada kriminaalasjaga seotud informatsiooni, siis võib seda informatsiooni jälgida ja salvestada raskeid ja väga raskeid kuritegusid käsitlevate kriminaalrajade menetluse raames uurija poolt esitatud ja riikliku süüdistaja poolt rahuldatud taotluse alusel.

(2) Kui ohvri, tunnistaja või nende lähisugulaste vastu on esitatud vägivalda-, väljapressimis- või muude kriminaalsete tegude ähvardus, siis on telefoni või teiste sidevahendite jälgimine ja salvestamine lubatud nende isikute kirjaliku taotluse või, selle puudumisel, prokuröri loa alusel.

(3) Uurija taotlus telefoni ja teiste sidevahendite jälgimiseks ja salvestamiseks peab sisaldama järgmist informatsiooni:

- 1) kriminaalasi, kus meedet kasutatakse;
- 2) põhjused, miks sellised uurimistoimingud on vaja läbi viia;
- 3) isiku perekonnanimi, ees- ja isanimi, kelle telefoni või muud sidevahendit jälgitakse või salvestatakse;
- 4) jälgimise ja salvestamise ajaline kestus;
- 5) organ, kellele on ülesandeks antud jälgimis- või salvestamistegevus läbi viia.

(5) Telefoni ja teisi sidevahendeid võib jälgida või salvestada maksimaalselt kuus kuud. Tegevus tuleb lõpetada uurija nõudmisel, kui seda ei ole vaja. Mitte mingil juhul ei tohi see edasi kesta, kui asjaomase kriminaalaja eeluurimine on lõpetatud

6. Läti

Peatükk 11

Eriuurimistoimingud

Paragrahv 210. Eriuurimistoimingute tegemise korraldus

(1) Selles peatükis nimetatud eriuurimistoiminguid rakendatakse, kui kriminaalmenetlusega tõestatavate asjaolude välja selgitamiseks on tarvis hankida teavet ilma kriminaalmenetlusega seotud isikut ja antud teavet omavaid isikuid teavitamata.

(2) Menetlust juhtivad isikud või nende poolt määratud asutused ja isikud viivad eriuurimismeetmeid läbi eeluurimiskohtuniku otsuse alusel. Kui uurimistegevuse viiside ja meetodite kasutamine on sellise meetme rakendamiseks vajalik, võib operatsiooni läbiviimise määrata ainult asutustele, millele seadus selleks õiguse tagab (käesolevas peatükis edaspidi spetsialiseeritud asutus).

(3) Eriuurimistoimingu läbiviimine on lubatud ainult vähem tõsiste, tõsiste või eriti tõsiste kuritegude puhul.

Paragrahv 212. Luba eriuurimistoimingute läbiviimiseks

(1) Eriuurimistoimingud viiakse läbi eeluurimiskohtuniku loa alusel, välja arvatud käesolevas paragrahvis kindlaks määratud juhtudel.

(4) Eriolukordades võib menetlust juhtiv isik eriuurimistoiminguid alustada riigiprokuröri nõusoleku alusel, kui eeluurimiskohtuniku luba saadakse hiljemalt järgmisel tööpäeval.

Paragrahv 213. Otsus eriuurimistoimingu läbiviimise kohta

(1) Eeluurimiskohtunik võtab eriuurimistoimingu läbiviimise kohta vastu otsuse pärast menetlust juhtiva isiku põhjendatud taotluse ja kriminaalasja materjalide läbivaatamist.

(2) Otsuses märgitakse ära eriuurimistoiming, asutus või isikud, kellele toimingu läbiviimine määratud on, läbiviimise eesmärk ja tähtaeg ning kõik teised tingimused, mis mõjutavad toimingu läbiviimist, sealhulgas luba kuriteo toimepanekus osalemist või kuriteos toetajana osalemist matkida.

Paragrahv 222. Isiku helijälgimine

(1) Isiku helijälgimine teda ennast teavitamata viiakse läbi eeluurimiskohtuniku otsuse alusel juhul, kui on põhjendatud oletus, et isiku vestlused või muud tema tekitatud helid võivad sisaldada teavet tõendatavate asjaoludega seotud faktide kohta ja kui vajaliku teabe saamine ei ole ilma sellise protseduurita võimalik.

(2) Isiku helijälgimine tema enese kirjalikul nõusolekul viiakse läbi menetlust juhtiva isiku otsuse põhjal, kui on põhjendatud oletus, et selle isiku või mõne tema sugulase vastu võib olla suunatud kuritegu või kui see isik on seotud või võib olla kaasatud kuriteo sooritamisse.

Paragrahv 229. Eriuurimistoimingu tulemuste kasutamine tõendamises

(2) Kui tõendamises kasutatakse isiku salaja salvestatud väljendusi või tegevusi, on isiku küsitlemine seoses nende väljenduste või tegevustega kohustuslik. Kui isik on tutvunud tema teadmata saadud faktidega, teavitatakse teda läbi viidud salajasest toimingust sel määral, mil see toiming teda otseselt mõjutab.

Paragrahv 231. Tutvumine materjalidega, mis ei ole kriminaalasjale lisatud

(2) Kriminaalmenetlusega seotud isik, kellel on õigus pärast eelmenetluse lõppu kriminaalasja materjalidega tutvuda, võib esitada eeluurimiskohtunikule taotluse kriminaalasjale lisamata materjalidega tutvumiseks.

(3) Eeluurimiskohtunik annab taotlusele hinnangu, võttes arvesse kriminaalasjaga seotud materjali võimalikku olulisust ja lubatavaid põhiõiguste piiranguid, ja võib lisamata materjaliga tutvumise keelata, juhul kui tutvumine võib oluliselt ohustada kriminaalmenetlusega seotud isiku elu, tervist või seadusega kaitstud huve või kui materjaliga tutvumine mõjutab ainult kolmanda isiku erasaladust.

(4) Kriminaalmenetlusega seotud isik, kes on tutvunud kriminaalmenetlusele lisamata materjalidega, võib menetlust juhtivale isikule esitada taotluse vastavate materjalide kriminaalmenetlusele lisamise kohta. Taotluse kohta tehakse otsus samade protseduuride alusel, mis teiste pärast eelmenetluse lõppu esitatud taotluste kohta.

(5) Kohtumenetluse käigus esitatud taotluse kohta eriuurimistoimingu käigus saadud kriminaalmenetlusele lisamata materjaliga tutvumise osas langetab otsuse sama kohtu koosseis, tutvudes taotluse ja kriminaalasja materjalidega ja vajadusel taotluse esitaja ning riigiprokuröri konsulteerides.

7. Norra

Peatükk 16 a. Heli pealtkuulamine ja muu sidevahendite kontroll (side kontroll)

Paragrahv 216 a. Kohus võib väljastada korralduse, mille alusel politsei võib läbi viia side jälgimistegevust, kui on põhjust kedagi kahtlustada sellise teo läbiviimises või läbiviimise katses, mis

- a) on seaduse alusel karistatav 10 aasta pikkuse või pikema vanglakaristusega, või
- b) rikub karistusseadustiku paragrahve 90, 91, 91 a, 94, vrd. 90, 104 a, esimese lõike teine lause, või paragrahvi 104 a, teine lõige, vrd. esimese lõike teine lause, või paragrahve 162 või 317, vrd. 162, või mis rikub strateegiliste kaupade, teenuste ja tehnoloogia jne ekspordi kontrolli käsitleva seaduse paragrahvi 5.

Side jälitustegevust lubava otsuse võib langetada isegi juhul, kui karistusseadustiku paragrahvide 44 või 46 sätete alusel karistust ei rakendata. See kehtib ka juhul, kui asjaolude tõttu ei ole kahtlustatav süüid avaldanud.

Side jälitustegevus võib koosneda konkreetsete telefonide, arvutite või teiste elektriliste sidevahendite, mis kuuluvad kahtlustatavale või mille suhtes võib eeldada, et kahtlustatav neid kasutab, vahendusel peetud kõnede või teiste sideviiside helilisest jälgimisest. Sidevahendite tuvastamist tehnilise varustuse abil, vrd. paragrahv 216 b, teise lõike punkt (c), mis on läbi viidud vestluste või teiste sideviiside jälgimise abil, käsitletakse samuti side jälitustegevusena

Paragrahv 216 c. Luba side kontrolli läbi viia võib anda ainult juhul, kui on olemas eeldus, et selline heli pealtkuulamine või kontroll omab olulist mõju kohtuasja selgitamisele ning et selgitamine on ilma selleta oluliselt keerulisem.

Kui telefon, mida kahtlustatav eeldatavasti kasutab, on ligipääsetav suurele hulgale inimestele, võib side kontrollimise loa anda ainult juhul, kui selleks on eriline põhjus. Sama kehtib advokaadi, arsti, preestri või teiste isikute, kes, nagu praktika näitab, telefoni teel väga konfidentsiaalseid kõnelusi peavad, telefoni kontrollimise kohta, eeldusel, et vastav isik ei ole ise kahtlustatav. Käesoleva lõike esimene ja teine lause kehtivad vastavalt ka teistele sidevahenditele.

Teisest lõikest tulenev erilise põhjuse nõue kehtib igasugusele paragrahvi 216 a kolmanda lõike teisest lausest lähtuvatele sidevahendite tuvastamisele, kuid ei kehti paragrahvi 216 b teise lõike punktist (c) lähtuval tuvastamisele.

Paragrahv 216 d. Olulise ohu korral, et viivitus uurimist negatiivselt mõjutab, piisab kohtu korralduse asemel ka juurdleva ametivõimu korraldusest. Juurdleva ametivõimu korraldus esitatakse niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem kui 24 tundi pärast kontrolli alustamist, kohtule heakskiidu saamiseks. Kui tähtaja lõpp langeb väljas poole kohtu tavalist tööaega, pikendatakse seda kohtu taasavamiseni. Kohtule esitatud avalduses toob juurdlev ametivõim ära käesoleva paragrahvi esimesest lausest lähtuva otsuse langetamise põhjuse. Kohtu hinnang sellele, kas esimesest lausest lähtuvad tingimused on täidetud, lisatakse kohtusalvestistesse. Kui politseivõimud langetavad käesoleva peatüki sätete alusel side kontrollimise otsuse või taotleavad selleks kohtu nõusolekut, langetab otsuse politseiülem või politseiülema asetäitja. Politseiülema äraolekul võib otsuse langetada tema alaline asetäitja. Politseiülem võib vanemriigiprokuröri kirjaliku nõusoleku alusel langetada otsuse, et teised uurimisorgani juhtpositsioonidel olevad ametnikud saavad sama pädevuse kui politseiülema alaline asetäitja.

Paragrahv 216 f. Luba side kontrollimiseks antakse piiratud ajaperioodiks, mis ei või olla pikem kui hädatarvilik. Sellist luba ei või anda kauemaks kui neli nädalat korraga. Kui aga kahtlus on seotud karistusseadustiku peatükkidega 8 või 9 seotud kuriteoga, võib loa anda kuni kaheksaks nädalaks korraga, kui uurimise iseloom või teised eritingimused viitavad sellele, et loa suhtes uue otsuse langetamine nelja nädala järel oleks mõttetu. Side kontrollimine lõpetatakse enne kohtu korralduses sätestatud ajapiirangu lõppu, kui kontrolli aluseks olnud tingimused on ära langenud või sellist kontrolli ei peeta enam kohaseks.

Paragrahv 216 h. Kontrollikomisjon teostab kontrolli selle suhtes, kuidas politseivõimud ning juurdlust läbiviivad ametivõimud käesolevas peatükis käsitletud juhtumeid lahendavad. See säte ei kehti aga juhtumite suhtes, mida katab luure, jälitustegevuse ning julgeolekuteenistuste kontrolli sätestav seadus. Mainitud komisjon koosneb vähemalt kolmest Kuninga poolt määratud liikmest. Määratakse ka üks või mitu asendusliiget, kes liituvad komisjoniga alaliste liikmete puudumisel. Komisjoni esimees vastab Ülemkohtu kohtunikele kehtivatele nõuetele. Politsei ning juurdlust läbiviivad ametivõimud annavad komisjonile üle kogu side kontrollimist käsitleva teabe, dokumendid, salvestised jne, mida komisjon kontrolli teostamiseks vajalikuks peab. Komisjon võib küsitlemisele kutsuda kõiki politseijõududes või juurdlust läbiviivates ametivõimudes töötavaid isikuid ning ka teisi side kontrollimises osalevaid isikuid. Kõik sellised isikud on kohustatud komisjonile tõendeid andma vaatamata nende saladuskohustusele. Edasised komisjoni ülesandeid ning menetluskorda puudutavad reeglid kehtestab Kuningas.

Paragrahv 216 j. Iga isikut tuleb nende taotluse alusel informeerida sellest, kas nende suhtes on käesoleva peatüki alusel side kontrollimist rakendatud. See ei kehti aga karistusseadustiku peatükkidega 8 või 9 seotud kuritegusid puudutavate kohtuasjade kohta. Sellist teavet on lubatud välja anda ainult pärast käesoleva sätte jõustumist heaks kiidetud side kontrollimise juhtude kohta. Sellist teavet ei või anda, kui kontrollimise lõpust on möödunud vähem kui aasta. Kohus võib välja anda korralduse, mis kehtestab sellise teabe kinnipidamise või selle avaldamise määratud ajaks edasilükkamise, kui selle avaldamine kahjustaks uurimist või kui teised asjaolud näitavad, et teavet tuleks kinni pidada või selle avaldamine edasi lükata. Paragrahvis 216 e sätestatu kehtib vastavalt.

Peatükk 16b. Muu vestluse heliline pealtkuulamine tehniliste vahendite abil

Paragrahv 216 l. Kui on põhjust kedagi kahtlustada seaduse alusel vanglakaristusega karistatava teo täideviimises või täideviimise katses, võivad politseivõimud kasutada tehnikaseadmeid, et kahtlustatava telefonikõnelusi või teisi kõnelusi pealt kuulata või salvestada, juhul, kui politsei kas osaleb kõneluses või on saanud vestluse ühe osapoolse nõusoleku. Paragrahvi 216 a teine lõige kehtib vastavalt. Otsuse langetavad juurdlust läbiviivad ametivõimud. Paragrahvi 197 kolmas lõige kehtib vastavalt.

8. Poola

Peatükk 26

Jälitustegevus ja vestluste salvestamine

Artikkel 237. § 1. Pärast menetluse algust võib kohus riigiprokuröri taotluse alusel anda korralduse telefonikõnede pealtkuulamist ja salvestamist, et käsiloleva menetluse jaoks tõendusmaterjali avastada ja saada või et tõkestada uue kuriteo toimepanek.

§ 2. Kiireloomuliste juhtude korral võib kõnede pealtkuulamiseks ja salvestamiseks korralduse anda riigiprokurör, kes aga peab 5 päeva jooksul alates korralduse väljastamisest kohtult korraldusele heakskiidu saama.

§ 3. Telefonikõnede pealtkuulamine ja salvestamine on lubatud ainult käimasoleva menetluse korras või kui on olemas põhjendatud oletus, et sooritusel on uus kuritegu, mis puudutab:

- 1) mõrva või tapmist,
- 2) avaliku julgeoleku ohustamist või katastroofi põhjustamist,
- 3) inimkaubandust,

- 4) inimröövi,
- 5) lunaraha nõudmist,
- 6) õhu- või veesõiduki ebaseaduslikku hõivamist,
- 7) röövimist või vägivaldset röövimist,
- 8) riigi suveräänsuse või iseseisvuse vastast tegevust,
- 9) riigikorra või riigi kõrgeimate võimuorganite või Poola Vabariigi relvajõudude vastast tegevust,
- 10) spionaaži või riigisaladuste paljastamist,
- 11) relvade, lõhkeainete või radioaktiivsete ainete kogumist,
- 12) rahavõltsimist,
- 13) narkokaubandust,
- 14) kuritegelikus ühenduses osalemist,
- 15) märkimisväärse väärtusega vara,
- 16) seoses kriminaalmenetlusega vägivald või ebaseaduslike ähvarduste kasutamist.

§ 4. Jälitustegevus ja telefonivestluste salvestamine on lubatud kahtlustatava ja süüdistatava ning kannatanu või kolmandate isikute suhtes, kellega süüdistatav võib ühendust võtta või kes võib kuriteo täideviija või kuriteoga seotud olla.

Artikkel 238. § 1. Telefonikõnede pealtkuulamist ja salvestamist võib läbi viia kuni 3 kuud. Põhjendatud juhtumite korral on tähtaega võimalik pikendada veel kuni 3 kuu võrra.

Artikkel 239. Jälitustegevuse ja telefonikõnede salvestamise läbiviimise korralduse teatavaks tegemine isikule, kelle suhtes korraldus on antud, võib viibida kriminaalasja läbiviimiseks vajaliku perioodi võrra, kuid mitte pärast kriminaalasja määrustepärast lõppu.

9. Prantsusmaa

Artikkel 100.

Kahe aasta pikkuse või pikema vanglakaristusega karistatavate kuritegude ja väärtegude uurimiseks võib eeluurimiskohtunik juhul, kui uurimise asjaolud seda nõuavad, anda korralduse telekommunikatsioonide pealtkuulamiseks, salvestamiseks ja transkriptsiooniks. Sellised toimingud viiakse läbi eeluurimiskohtuniku alluvuses ja järelevalvel.

Artikkel 100-1.

Artikli 100 alusel välja antud korraldus peab sisaldama kõiki üksikasju, mis identifitseerivad pealtkuulatava sideühenduse, kuriteo, mille asjus pealtkuulamine toimub ning pealtkuulamise tähtaja.

Artikkel 100-2.

Pealtkuulamisotsus kehtib maksimaalselt neli kuud. Seda on võimalik pikendada ainult kooskõlas samade vormi ja tähtaja reeglitega.

10. Saksamaa

Paragrahv 100a

[Side salajast pealtkuulamist käsitlevad tingimused]

(1) Sidet võib salaja pealt kuulata ja salvestada ka asjaomaste isikute teadmata, kui

1. teadaolevatest faktidest võib järeldada, et isik on kas täideviija, õhutaja või kaasaaitajana toime pannud lõikes (2) osutatud tõsise kuriteo või juhul, kus katsega kaasneb kriminaalvastutus, on teinud sellise kuriteo toimepaneku katse või on sellise kuriteo toimepanekuks mõne teise kuriteo toimepaneku läbi valmistunud; ning
2. ka konkreetne juhtum on eriti tõsise loomuga; ning
3. teised faktide tuvastamise või süüdistatava asukoha välja selgitamise viisid oleksid palju keerulisemad või lõpeksid eeldatavasti edutult.

(2) Tõsised kuriteod lõike (1) punkti 1 tähenduses on:

1. Kriminaalkoodeksi alusel:
  - a) rahuvastased kuriteod, riigireetmine, õigusriigi põhimõttel toimiva demokraatliku riigikorra ohustamine, riigireetmine ja välisjulgeoleku ohustamine vastavalt paragrahvidele 80-82, 84-86, 87-89a ja 94-100a;
  - b) mandaadivaldajatelt altkäemaksu võtmine ja neile altkäemaksu pakkumine vastavalt paragrahvile 108e;
  - c) riigikaitse vastased kuriteod vastavalt paragrahvidele 109d-109h;
  - d) avaliku korra vastased kuriteod vastavalt paragrahvidele 129-130;
  - e) raha ja ametlike pitserite võltsimine vastavalt paragrahvidele 146 ja 151, kummalgi juhul koostoimes paragrahviga 152, samuti paragrahvi 152a lõikega (3) ning paragrahvi 152b lõigetega (1)-(4);
  - f) seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod paragrahvides 176a, 176b, 177 lõige (2) punkt 2 ning 179 lõige (5) punkt 2 osutatud juhtudel;
  - g) lapsi ja alaealisi kaasavate pornograafiliste kirjutiste levitamine, ost ja valdamine vastavalt paragrahvi 184b lõigetele (1)-(3) ning paragrahvi 184c lõikele (3);
  - h) tahtlik tapmine ja tapmine vastavalt paragrahvidele 211 ja 212;
  - i) isikuvabaduse vastased kuriteod vastavalt paragrahvidele 232-233a, 234, 234a, 239a ja 239b;
  - j) grupi poolt toime pandud vargus vastavalt paragrahvi 244 lõike (1) punktile 2, ja grupi poolt toime pandud vargus raskendavail asjaoludel vastavalt paragrahvile 244a;
  - k) röövimine või väljapressimine vastavalt paragrahvidele 249-255;
  - l) varastatud kauba äriotstarbeline käitlemine, grupiviisiline varastatud kauba käitlemine ning grupiviisiline varastatud kauba äriotstarbeline käitlemine vastavalt paragrahvidele 260 ja 260a;
  - m) rahapesu või ebaseaduslikult omandatud vara varjamine vastavalt paragrahvi 261 lõigetele (1), (2) ja (4);
  - n) pettus ja arvutipettus paragrahvi 263 lõike (3) teise lausega sätestatud tingimustel ning paragrahvi 263 lõike (5) juhul, kummalgi juhul koostoimes paragrahvi 263a lõikega (2);
  - o) subsiidiumipettus paragrahvi 264 lõike (2) teise lausega sätestatud tingimustel ning paragrahvi 264 lõike (3) juhul, koostoimes paragrahvi 263 lõikega (5);
  - p) kuriteod, mis on seotud dokumentide võltsimisega paragrahvi 267 lõike (3) teise lausega sätestatud tingimustel ning paragrahvi 267 lõike (4) juhul, kummalgi juhul koostoimes paragrahvi 268 lõikega (5) või paragrahvi 269 lõikega (3), samuti vastavalt paragrahvi 275 lõikele (2) ning paragrahvi 276 lõikele (2);
  - q) pankrot paragrahvi 283a teise lausega sätestatud tingimustel;
  - r) konkurentsivastased kuriteod vastavalt paragrahvile 298 ning paragrahvi 300 teise lausega sätestatud tingimuste olemasolul vastavalt paragrahvile 299;

- s) avalikku julgeolekut ohustavad kuriteod paragrahvides 306-306c, paragrahvi 307 lõigetes (1)-(3), paragrahvi 308 lõigetes (1)-(3), paragrahvi 309 lõigetes (1)-(4), paragrahvi 310 lõikes (1), paragrahvides 313, 314, paragrahvi 315 lõikes (3), paragrahvi 315b lõikes (3) ning paragrahvides 361a ja 316c osutatud juhtudel;
- t) altkäemaksu võtmine ja pakkumine vastavalt paragrahvidele 332 ja 334.

2. Maksuseadustiku alusel:

- a) maksudest kõrvalehoidumine paragrahvi 370 lõike (3) teise lause punktis 5 sätestatud tingimustel;
- b) äriotstarbeline, vägivaldne või grupiviisiline salakaubavedu vastavalt paragrahvile 373;
- c) maksudest kõrvalehoidmisega seotud vara käitlemine paragrahvi 374 lõike (2) definitsiooni kohaselt;

3. Ravimiseaduse alusel:

Kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 95 lõike (1) punktist 2a, paragrahvi 95 lõike (3) teise lause punkti 2 alapunktis b sätestatud tingimustel;

4. Varjupaigataotluste menetlusseaduse alusel:

- a) süsteemi kuritarvitava varjupaigataotluse esitamisele õhutamine vastavalt paragrahvi 84 lõikele (3);
- b) äriotstarbeline või grupiviisiline süsteemi kuritarvitava varjupaigataotluse esitamisele õhutamine vastavalt paragrahvile 84a;

5. Elukohaseaduse alusel:

- a) välismaalaste ebaseaduslikult üle piiri toimetamine vastavalt paragrahvi 96 lõikele (2);
- b) surmaga lõppev ebaseaduslikult üle piiri toimetamise katse ning äriotstarbeline või grupiviisiline ebaseaduslikult üle piiri toimetamine vastavalt paragrahvile 97;

6. Väliskaubanduse ja maksete seaduse alusel:

ettekatsetatud kuriteod vastavalt väliskaubanduse ja maksete seaduse paragrahvidele 17 ja 18;

7. Narkootikumideseaduse alusel:

- a) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 29 lõike (3) teise lause punkti 1 sätetest, samas sätestatud tingimustel;
- b) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvist 29 ning paragrahvi 30 lõike (1) punktidest 1, 2 ja 4 ning paragrahvidest 30a ja 30b;

8. Lähteainete kontrolli seaduse alusel:

kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 19 lõikest 1, paragrahvi 19 lõike 3 teises lauses sätestatud tingimustel;

9. Sõjarelvade kontrolli seaduse alusel:

- a) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 19 lõigetest (1)-(3) ning paragrahvi 20 lõigetest (1) ja (2) ning paragrahvi 20a lõigetest (1)-(3), kõik koostoimes paragrahviga 21;
- b) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 22a lõigetest (1)-(3);

10. Rahvusvahelise õiguse vastaste kuritegude seaduse alusel:

- a) genotsiid vastavalt paragrahvile 6;
- b) inimsusevastased kuriteod vastavalt paragrahvile 7;

- c) sõjakuriteod vastavalt paragrahvidele 8-12;

11. Relvaseaduse alusel:

- a) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 51 lõigetest (1)-(3);
- b) kuriteod, mis lähtuvad paragrahvi 52 lõike (1) punktidest 1 ja 2, alapunktidest c ja d, ning paragrahvi 52 lõigetest (5) ja (6).

(3) Sellise korralduse võib väljastada ainult süüdistatava suhtes või isikute suhtes, kellest võib teadaolevate faktide alusel eeldada, et nad võtavad vastu või edastavad süüdistajale saadetud või süüdistaja poolt edastatavaid sõnumeid, või et süüdistatav kasutab nende telefoniühendust.

(4) Kui leidub faktilisi põhjusi eeldamiseks, et lõike (1) alusel läbi viidud meetmete abil on võimalik saada üksnes eraelu põhifunktsioone käsitlevat teavet, ei või neid meetmeid rakendada. Lõike (1) alusel meetmete läbi viimise käigus saadud eraelu põhifunktsioone käsitlev teave ei kuulu kasutamisele. Sellisest teabest tehtud salvestused kustutatakse viivitamatult. Nende saamise ja kustutamise fakt talletatakse.

Paragrahv 100b

[Korraldus side salajaseks pealtkuulamiseks]

(1) Paragrahvist 100a lähtuvate meetmete rakendamiseks võib kohus korralduse anda ainult prokuratuuri taotlusel. Kiireloomulises olukorras võib korralduse väljastada ka prokuratuur. Prokuratuuri poolt väljastatud korraldus kaotab kehtivuse, kui kohus seda kolme tööpäeva jooksul kinnitanud ei ole. Korralduse maksimaalne võimalik tähtaeg on kolm kuud. Tähtaega on võimalik pikendada kuni kolme kuu võrra korraga, kui korralduse andmise tingimused on endiselt olemas, võttes arvesse uurimise jooksul kogutud teavet.

(2) Korraldus vormistatakse kirjalikult. Korralduse rakendusosa toob välja

- 1. isiku nime ja aadressi, kelle suhtes meedet rakendatakse, kui need teada on;
- 2. telefoninumbri või pealtkuulatava telefoniühenduse või terminalseade muu koodi, eeldusel, et puuduvad faktid, mis viitaks sellele, et need on samaaegselt kasutusel ka teise terminalseade juures;
- 3. meetme tüübi, ulatuse ja kestuse ning tähtaja.

Paragrahv 100c

[Ilma asjaomase isiku teadmata rakendatavad meetmed]

(1) Eraruumides peetud erakõnet võib pealt kuulata ja tehniliste vahendite abil salvestada ka asjaomase isiku teadmata, kui

- 1. teadaolevate faktide põhjal võib järeldada, et isik on kas täideviija, õhutaja või kaasaaitajana toime
- 2. pannud lõikes (2) osutatud tõsise kuriteo või juhul, kus katsega kaasneb kriminaalvastutus, on teinud sellise kuriteo toimepaneku katse; ning
- 3. ka konkreetne juhtum on eriti tõsise loomuga; ning
- 4. faktide põhjal võib eeldada, et jälitustegevuse tulemuseks oleks süüdistatava ütluste salvestamine, mis oleks tähenduslikud faktide väljaselgitamiseks või kaassüüdistatava asukoha tuvastamiseks; ning
- 5. teised faktide tuvastamise või süüdistatava asukoha välja selgitamise viisid oleksid palju keerulisemad või lõpeksid eeldatavasti edutult

(2) Tõsised kuriteod lõike (1) punkti 1 tähenduses on:

1. Kriminaalkoodeksi alusel:

- a) rahuvastased kuriteod, riigireetmine, õigusriigi põhimõttel toimiva demokraatliku riigikorra ohustamine, riigireetmine ja välisjulgeoleku ohustamine vastavalt paragrahvidele 80, 81, 82, 89a vastavalt paragrahvile 94, paragrahvi 95 lõikele (3) ja paragrahvi 96 lõikele (1), kõigil juhtudel koostoimes paragrahviga 97b, ning vastavalt paragrahvile 97a, paragrahvi 98 lõike (1) teisele lausele, paragrahvi 99 lõikele (2), paragrahvile 100 ning paragrahvi 100a lõikele (4);
- b) kriminaalsete ühenduste moodustamine vastavalt paragrahvi 129 lõikele (1) koostoimes lõike (4) lause teise osaga ning terroristlike ühenduste moodustamine vastavalt paragrahvi 129a lõigetele (1), (2), (4) ning lõike (5) esimese lause, esimesele alternatiivile, kõigil juhtudel koostoimes paragrahvi 129b lõikega (1);
- c) raha ja ametlike pitserite võltsimine vastavalt paragrahvidele 146 ja 151, kummalgi juhul koostoimes paragrahviga 152, samuti paragrahvi 152a lõikega (3) ning paragrahvi 152b lõigetega (1)-(4);
- d) seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod paragrahvi 176a lõike (2) punktis 2 või lõikes (3), paragrahvi 177 lõike (2) punktis 2 või paragrahvi 179 lõike (5) punktis 2 osutatud juhtudel;
- e) lapsi kaasavate pornograafiliste kirjutiste levitamine, ost ja valdamine paragrahvi 184b lõikes (3) osutatud juhtudel;
- f) tahtlik tapmine ja tapmine vastavalt paragrahvidele 211 ja 212;
- g) isikuvabaduse vastased kuriteod vastavalt paragrahvile 234, paragrahvi 234a lõigetele (1) ja (2), paragrahvidele 239a ja 239b, ning inimkaubandus seksuaalse ekspluateerimise või tööjõuna ekspluateerimise eesmärgil vastavalt paragrahvi 232 lõigetele (3), (4) või (5), paragrahvi 233 lõikele (3), kõigil juhtudel sel määral, kui see puudutab kuritegu;
- h) grupi poolt toime pandud vargus vastavalt paragrahvi 244 lõike (1) punktile 2 ja grupi poolt toime pandud vargus raskendavail asjaoludel vastavalt paragrahvile 244a;
- i) rööv raskendavail asjaoludel ning surmaga lõppenud rööv vastavalt paragrahvi 250 lõikele (1) või (2) või paragrahvile 251;
- j) rööviga sarnanev väljapressimine vastavalt paragrahvile 255, ning eriti tõsine väljapressimine vastavalt paragrahvile 23, paragrahvi 253 lõike (4) teises lauses sätestatud tingimustel;
- k) varastatud kauba äriotstarbeline käitlemine, grupiviisiline varastatud kauba käitlemine ning grupiviisiline varastatud kauba äriotstarbeline käitlemine vastavalt paragrahvidele 260 ja 260a;
- l) eriti tõsine rahapesu juhtum või ebaseaduslikult omandatud vara varjamise juhtum vastavalt paragrahvile 261, paragrahvi 261 lõike (4) teises lauses sätestatud tingimustel;
- m) eriti tõsine altkäemaksu võtmise ja pakkumise juhtum vastavalt paragrahvi 335 lõikele (1), paragrahvi 335 lõike (2) punktides 1-3 sätestatud tingimustel;

2. Varjupaigataotluste menetlusseaduse alusel:

- a) süsteemi kuritarvitava varjupaigataotluse esitamisele õhutamine vastavalt paragrahvi 84 lõikele (3);
- b) äriotstarbeline või grupiviisiline süsteemi kuritarvitava varjupaigataotluse esitamisele õhutamine vastavalt paragrahvi 84a lõikele (1);

3. Elukohaseaduse alusel:

- a) välismaalaste ebaseaduslikult üle piiri toimetamine vastavalt paragrahvi 96 lõikele (2);
- b) surmaga lõppev ebaseaduslikult üle piiri toimetamise katse ning äriotstarbeline ja grupiviisiline ebaseaduslikult üle piiri toimetamine vastavalt paragrahvile 97;

4. Narkootikumideseaduse alusel:
  - a) eriti tõsine kuritegu vastavalt paragrahvi 29 lõike (1) esimese lause punktidele 1, 5, 6, 10, 11 või 13, lõikele (3), paragrahvi 29 lõike (3) teise lause punktis 1 sätestatud tingimustel.
  - b) kuritegu, mis lähtub paragrahvist 29a, paragrahvi 30 lõike (1) punktidest 1, 2 ja 4 või paragrahvist 30a;
5. Sõjarelvade kontrolli seaduse alusel:
  - a) Kuritegu, mis lähtub paragrahvi 19 lõikest (2) või paragrahvi 20 lõikest (1), kummalgi juhul koostoimes paragrahviga 21;
  - b) eriti tõsine kuritegu lähtuvalt paragrahvi 22a lõikest (1) koostoimes lõikega (2);
6. Rahvusvahelise õiguse vastaste kuritegude seaduse alusel:
  - a) genotsiid vastavalt paragrahvile 6;
  - b) inimsusevastased kuriteod vastavalt paragrahvile 7;
  - c) sõjakuriteod vastavalt paragrahvidele 8-12;
7. Relvaseaduse alusel:
  - a) eriti tõsine kuritegu, mis lähtub paragrahvi 51 lõikest (1) koostoimes lõikega (2);
  - b) eriti tõsine kuritegu, mis lähtub paragrahvi 52 lõike (1) punktist 1 koostoimes lõikega (5).

(3) Meedet võib rakendada ainult süüdistatava vastu ning ainult süüdistatava eraruumides. Meetme rakendamine teiste isikute eraruumides on lubatav ainult juhul, kui teadaolevate faktide põhjal võib eeldada, et

1. vastavalt paragrahvi 100 lõikele (2) korralduses nimetatud süüdistatav viibib nendes ruumides; ja et
2. meetme rakendamisest ainult süüdistatava valduses olevatele ruumidele ei piisa faktide välja selgitamiseks või kaassüüdistatava asukoha välja selgitamiseks.

Meetmeid võib rakendada ka juhul, kui need vältimatult mõjutavad kolmandaid isikuid.

(4) Meetme rakendamiseks võib korralduse anda ainult juhul, kui faktide, eriti jälitustoimingule allutatavate ruumide tüübi ja jälitustoimingule allutatavate isikute vahelise suhte põhjal võib eeldada, et jälitustegevus ei jäädvusta eraelu põhifunktsioone puudutavaid ütlusi. Asjaajamis- või äriotstarbelistes ruumides peetud kõnelusi ei arvata üldiselt eraelu põhifunktsioonide hulka. Sama kehtib toimepandud kuritegusid käsitlevate vestluste kohta ning ütluste kohta, mille abil kuritegu on toime pandud.

(5) Pealtkuulamine ja salvestamine tuleb viivitamatult katkestada, kui jälitustegevuse läbiviimise käigus tekivad viited sellele, et salvestatakse eraelu põhifunktsioone puudutavaid ütluseid. Salvestused sellistest ütlustest tuleb viivitamatult kustutada. Selliste ütluste kaudu saadud teavet ei ole lubatud kasutada. Andmete saamise ja kustutamise fakt tuleb talletada. Kui esimeses lauses sätestatud meede on katkestatud, võib seda jätkata lõikes (4) välja toodud tingimustel. Kahtluse tekkimise korral tuleb meetmete katkestamise või jätkamise kohta viivitamatult küsida kohtu otsust; paragrahvi 100d lõige (4) kehtib *mutatis mutandis*.

Paragrahv 100d

[Kohtualluvus]

(1) Paragrahvist 100c lähtuvate meetmete rakendamiseks võib korralduse anda ainult prokuratuuri taotluse alusel kohtute seaduse paragrahvi 74a lõikes (4) ette nähtud piirkonnakohtu talitusele ringkonnas, kus riigiprokuratuur asub. Kiireloomulistes olukordades võib korralduse väljastada ka eesistuja. Tema korraldus kaotab kehtivuse, kui kriminaalalitus seda kolme tööpäeva jooksul ei kinnita. Korralduse maksimaalne kehtivusaeg on üks kuu. Meetme pikendamine maksimaalselt ühe kuu kaupa on lubatud, kui meetme võtmise aluseks olevad tingimused ei ole ära langenud ning võttes arvesse juurdluse käigus kogutud teavet. Kui korralduse kehtivust on pikendatud kokku kuue kuu võrra, otsustab edasiste pikenduste üle kõrgem piirkonnakohus.

(2) Korraldus vormistatakse kirjalikult ning see sisaldab:

1. isiku nime ja aadressi, kelle suhtes meedet rakendatakse, kui need teada on;
2. väidetavat kuritegu, mille põhjal meetmeks korraldus antakse;
3. eraruume, mida pealt kuulatakse;
4. meetme tüüpi, ulatust ja kestust;
5. teabe liiki, mida meetmete abil koguda tahetakse ning nende tähtsust menetluses.

(3) Korraldus või korralduse pikendamise otsus täpsustab põhjustes tingimused ja põhilised kaalutlused, millel otsus rajaneb. Selles esitatakse iga juhtumi puhul järgnev:

1. konkreetsed faktid, millel kahtlustus põhineb;
2. meetme vajalikkust ja proportsionaalsust puudutavad kaalutlused;
3. faktilised näitajad, mis on ära toodud paragrahvi 100c lõike (4) esimeses lauses.

(4) Korralduse väljastanud kohust hoitakse kursis meetme käigu ja tulemustega. Korralduse aluseks olnud tingimuste äralangemisel annab kohus korralduse meetmete lõpetamiseks, juhul kui prokuratuur ei ole meetme lõpetamise käsku andnud. Meetme lõpetamiseks võib korralduse anda ka eesistuja.

Paragrahv 101

[Teavitamine]

(4) Lõikest (1) lähtuvatest meetmetest tuleb teavitada järgmiseid isikuid:

1. paragrahvi 100a puhul jälgitava side osalisi;
2. paragrahvi 100c puhul,
  - a) süüdistatavat isikut, kelle suhtes meedet rakendati;
  - b) teisi isikuid, kelle suhtes jälitustegevust rakendati;
  - c) isikuid, kellele jälitustegevusele allutatud eraruumid kuulusid või kes nendes ruumides elasid meetme rakendamise ajal;

Teade peab sisaldama infot lõikest (7) lähtuva kohtuliku kaebuse, sh selle tähtaja kohta. Teadet ei väljastata, kui asjaomase isiku esmased huvid, mis väärivad kaitset, teavitamist takistavad. Lisaks on lubatud käesoleva lõike esimese lause punktides 2, 3 ja 6 viidatud isiku, kellele meede ei olnud suunatud, teavitamine ära jätta, kui meede mõjutas seda isikut vaid riivamisi ning võib eeldada, et isik ei tunne teavitamise vastu huvi. Esimeses lauses loetletud isiku isikusamasuse välja selgitamise meetmeid tuleb rakendada ainult juhul, kui see tundub vajalik, arvestades meetme invasiivsuse taset asjaomase isiku suhtes, nende isikusamasuse välja selgitamisega seotud raskuste määra ning teavitamisest tulenevat kahju sellele isikule või teistele isikutele.

(5) Teavitamine leiab aset niipea, kui seda on võimalik teha ilma juurdluse eesmärki, teiste isikute elu, füüsilist puutumatust ning isikuvabadust, või olulisi varasid, sealhulgas paragrahvi 110a puhul politseiagendi jätkuva kasutamise võimalust ohtu seadmata. Kui teavitamine seoses käesoleva lõike esimese lausega edasi lükatakse, talletatakse edasilükkamise põhjused toimikus.

(6) Kui teavitamine vastavalt lõikest (5) edasi on lükatud ning ei ole aset leidnud 12 kuu jooksul alates meetme lõpetamisest, on edasise edasi lükkamise jaoks tarvis kohtu heakskiitu. Kohus langetab otsuse edasiste edasilükkamiste kestuse suhtes. Kohus võib teavitamise lõpliku äräjätmise suhtes nõusoleku anda, kui on kindel või sama hästi kui kindel, et teavitamise tingimused ei täitu ka tulevikus. Kui lühikese ajavahemiku jooksul on rakendatud mitut meedet, siis algab esimeses lauses osutatud ajapiirang viimase meetme lõpetamisest. Paragrahvi 100c puhul on esimeses lauses viidatud ajapiirang kuus kuud.

11. Serbia

3. Eritõendustoimingud

a) Põhisätted

Korralduse andmise tingimused

Artikkel 161

Eritõendustoimingute läbi viimiseks võib korralduse anda isiku suhtes, kelle suhtes on põhjendatud kahtlus, et ta on käesoleva koodeksi artiklis 162 viidatud kuriteo toime pannud ning kui kriminaalvastutusele võtmiseks vajalikku tõendusmaterjali ei ole võimalik saada muul viisil või kui selle saamisele on tõsiseid takistusi. Eritõendustoimingute läbi viimiseks võib erandkorras korralduse anda ka isiku suhtes, kelle suhtes on põhjendatud kahtlus, et ta valmistab ette käesoleva artikli esimeses lõigus mainitud kuritegu ning kui süüasja asjaolud näitavad, et kuritegu ei ole võimalik teisiti avastada, tõkestada või tõestada või et sellega kaasneks ebaproportsionaalsed raskused või oluline oht. Eritõendustoimingute jaoks korralduse andmise ja tähtaja määramise üle otsustamisel võtavad menetlust teostavad ametivõimud esmajärjekorras arvesse seda, kas sama tulemust on võimalik saavutada kodanike põhiõigusi vähem piiraval viisil.

Kuriteod, mille suhtes eritõendustoiminguid läbi viiakse

Artikkel 162

Käesoleva koodeksi artiklis 161 nimetatud tingimuste raames võib eritõendustoimingute läbi viimiseks anda korralduse järgnevatel kuritegude suhtes:

- 1) kuriteod, mis mõne teise statuudi kohaselt langevad eripädevusega prokuröri õiguspädevusse;
- 2) tahtlik tapmine raskendavil asjaoludel (Kriminaalkoodeksi artikkel 114), inimrööv (Kriminaalkoodeksi artikkel 134), pornograafilise materjali näitamine, hankimine ja omamine ning alaealiste ekspluateerimine pornograafias (Kriminaalkoodeksi artikli 185 lõigud 2 ja 3), väljapressimine (Kriminaalkoodeksi artikli 214 lõik 4), raha võltsimine (Kriminaalkoodeksi artikli 223 lõigud 1-3), rahapesu (Kriminaalkoodeksi artikli 231 lõigud 1-4), narkootiliste ainete ebaseaduslik tootmine ja levitamine (Kriminaalkoodeksi artikli 246 lõigud 1-3), iseseisvuse ohustamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 305), territoriaalse terviklikkuse ohustamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 307), mäss (Kriminaalkoodeksi artikkel 308), mässule õhutamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 309), õõnestustöö (Kriminaalkoodeksi artikkel 213), sabotaaž (Kriminaalkoodeksi artikkel 314), salakuulamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 315), riigisaladuse avalikustamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 316), avalikult üles kutsumine vihkamisele või sallimatusele seoses rahvuse, rassi ja usutunnistusega (Kriminaalkoodeksi artikkel 317), territoriaalse sõltumatuse rikkumine (Kriminaalkoodeksi artikkel 318), ühendus Põhiseaduse vastaste tegude eesmärgil (Kriminaalkoodeksi artikkel 319), vandenõu kuritegude sooritamiseks Serbia põhiseadusliku korra ja julgeoleku vastu (Kriminaalkoodeksi artikkel 320), tõsised kuriteod Serbia põhiseadusliku korra ja julgeoleku vastu (Kriminaalkoodeksi artikkel 321), relvade ja lõhkeainete ebaseaduslik valmistamine, valdamine ja müük (Kriminaalkoodeksi artikli 348 lõik 3), ebaseaduslik riigipiiri ületamine ning inimkaubandus (Kriminaalkoodeksi artikli 350 lõigud 2 ja 3), ameti kuritarvitamine (Kriminaalkoodeksi artikkel 359), mõjuvõimuga kauplemine (Kriminaalkoodeksi artikkel 366), altkäemaksu võtmine (Kriminaalkoodeksi artikkel 368), inimkaubandus (Kriminaalkoodeksi artikkel 388), pantvangide võtmine (Kriminaalkoodeksi artikkel 392) ning Andmekaitseaduse artikli 98 lõikudes 3-5 osutatud kuritegu;
- 3) õigusemõistmise takistamine (Kriminaalkoodeksi artikli 336 lõik 1), kui see on toime pandud seoses käesoleva lõigu 1) ja 2) alapunktiga seotud kuriteoga. Käesoleva koodeksi artiklis 183 osutatud eritõendustoimingu

läbiviimiseks võib korralduse anda ainult seoses käesoleva artikli 1) alapunkti 1. lõigus osutatud kuriteoga. Käesoleva koodeksi artiklis 161 osutatud tingimustel võib koodeksi artiklis 166 osutatud eritõendustoimingu läbiviimiseks korralduse anda ka järgnevate kuritegude suhtes: autoriõigusega kaitstud materjali või muu sarnaste õigustega kaitstud materjali loata ekspluateerimine (Kriminaalkoodeksi artikkel 199), arvutiprogrammide ja digitaalsete andmete rikkumine (Kriminaalkoodeksi artikkel 298 lõik 3), arvutisabotaaž (Kriminaalkoodeksi artikkel 299), arvutipettus (Kriminaalkoodeksi artikli 301 lõik 3) ja loata ligipääs kaitstud arvutitele, arvutivõrkudele ja digitaalsele andmetöötlusele (Kriminaalkoodeksi artikkel 302).

Kogutud materjali käsitlemine

Artikkel 163

Kui riigiprokurör ei alusta kriminaalmenetlust kuue kuu jooksul alates eritõendustoimingute läbiviimise käigus saadud materjali esmakordsest uurimisest või kui ta teatab, et ei kasuta neid menetluses või ei taotle kahtlustatava suhtes menetluse läbiviimist, annab eelmenetluskohtunik välja otsuse kogutud materjali hävitamise kohta. Eelmenetluskohtunik võib isikut, kelle suhtes käesoleva koodeksi artiklis 166 osutatud eritõendustoiming läbi oli viidud, teavitada käesoleva artikli esimeses lõigus viidatud otsuse tegemisest, juhul kui tolle isikusamasus oli toimingu läbiviimise käigus kindlaks tehtud ja kui see ei sea ohtu kriminaalmenetluse läbiviimise võimalikkust. Materjali hävitamine toimub eelmenetluskohtuniku järelevalve all, kes koostab selle kohta protokollid. Kui eritõendustoimingute läbiviimise käigus rikuti käesoleva koodeksi sätteid või menetlust läbiviiva ametivõimu korraldust, ei või kohtuotsus tugineda kogutud andmetele ning kogutud materjali käsitletakse vastavalt käesoleva koodeksi artikli 84 lõigule 3.

Korraldus side salajaseks pealtkuulamiseks

Artikkel 167

Käesoleva koodeksi artiklis 166 osutatud eritõendustoimingu läbiviimiseks annab käsu eelmenetluskohtunik põhjendatud korraldusega. Käesoleva artikli lõigus 1 osutatud korraldus sisaldab olemasolevat teavet isiku kohta, kelle suhtes side salajase pealtkuulamise korraldus antakse, kuriteo seaduslikku nimetust, kahtlustatava teadaolevat telefoninumbrit või aadressi või telefoninumbrit või aadressi, mille suhtes on põhjendatud oletus, et kahtlustatav neid kasutab, põhjuseid, millel oletus põhineb ning eritõendustoimingu läbiviimise viisi, ulatust ning tähtaega. Side salajane pealtkuulamine võib kesta kuni kolm kuud ning juhul, kui see on tõendite kogumise jätkamiseks vajalik, võib tähtaega kuni kolme kuu võrra pikendada. Kui on tegemist käesoleva koodeksi artikli 162 lõigu 1 allpunktis 1) osutatud kuritegudega, võib salajast pealtkuulamist erandkorras pikendada kõige enam kaks korda, kumbki kuni kolme kuu võrra. Pealtkuulamise läbiviimine peatatakse niipea, kui selle aluseks olevad põhjused ära langevad.

Side salajase pealtkuulamise läbiviimine

Artikkel 168

Käesoleva koodeksi artikli 167 lõigus 1 osutatud korralduse viib ellu politseiamet, Julgeolekuteabeamet või Sõjaväejulgeolekuamet. Side salajase pealtkuulamise läbiviimise kohta koostatakse iga päev aruanne, mis toimetatakse koos sidesalvestustega, kirjade või teiste kahtlustatavale saadetud või kahtlustatava poolt saadetud saadetistega vastava taotluse alusel eelmenetluskohtunikule ja riigiprokurörile.

Side salajase pealtkuulamise laiendamine

Artikkel 169

Kui side salajase pealtkuulamise läbiviimise käigus muutub ilmseks, et kahtlustatav kasutab teist telefoninumbrit või aadressi, laiendab käesoleva koodeksi artikli 168 lõigus 1 osutatud ametivõim side salajast pealtkuulamist vastavale telefoninumbri või aadressile ja teavitab riigiprokuröri sellest viivitamatult. Käesoleva artikli lõigus 1 osutatud teavituse kättesaamisel esitab riigiprokurör koheselt taotluse side salajase pealtkuulamise laiendamiseks. Taotluse üle otsustab eelmenetluskohtunik taotluse kättesaamisest 48 tunni jooksul ning teeb selle kohta protokollilise märke. Kui eelmenetluskohtunik käesoleva artikli lõigus 2 osutatud taotluse heaks kiidab, annab ta loa side salajase pealtkuulamise laiendamiseks, ning kui ta taotluse tagasi lükkab, hävitatakse käesoleva artikli lõigu 1 alusel kogutud materjalid (artikli 163 lõigud 1 ja 2).

Aruannete ja materjalide üleandmine

Artikkel 170

Side salajase pealtkuulamise lõppedes annab käesoleva koodeksi artikli 168 lõigus 1 osutatud ametivõim eelmenetluskohtunikele üle salvestised, kirjad ja muud saadetised ning eriaruande, milles sisaldub: pealtkuulamise alustamise ja lõpetamise aeg, pealtkuulamise läbi viinud ametniku andmed, kasutatud tehniliste vahendite kirjeldus, isikute, keda pealtkuulamine puudutas, arv ja nende kohta teada olevad andmed ning hinnang pealtkuulamise läbiviimise otstarbekuse ning tulemuste kohta.

Lisa nr 2: pealtkuulamist puudutavate Eesti Vabariigi kohtulahendite koondtabel

I aste

x	Nr	A	Kooseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jälitustoi mikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Oluline tõend	Kaasuse asjaolud
1	1-12-7540	2013	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Isik tõi suures koguses narkootilist ainet üle Eesti piiri
2	1-12-8219	2013	KarS § 202	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	Ei ole piisav tõend	Jah	Ei	Jah	Isik omandas kaubiku, mille sees oli teiste isikute omandis olev varu ning turustas vara
3	1-12-4361	2012	KarS § 201	Varavastane	Ametiisik	Telefon	Jah	SP seaduslikkus	Jah	Ei	Jah	Linnapea lõi näiliku koondamissituatsiooni ning määras linnavalituse töötajatele koondamishüvitist
4	1-12-10529	2012	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses metaamfetamiini
5	1-13-1215	2013	KarS §-d 199, 202	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isikud varastasid teiste isikute omandis olevat varu ning turustasid vara
6	1-12-4098	2012	KarS § 298	Ametialane	Ametiisik	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Pärnu äriühingu juhatuse liige pakkus uurijale altkäemaksu temaga seotud uurimise lõpetamiseks
7	1-11-499	2012	KarS § 209	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Isikud võltsisid varastatud sõiduki dokumente ja üritasid seda pangale müüa
8	1-11-2627	2012	KarS §-d 296, 294, 298,157	Ametialane/põhivabaduste rikkumine	Ametiisik	Telefon	Jah	SP seaduslikkus/ SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Liikluspolitseinikud võtsid altkäemaksu ja löid altkäemaksu andmiseks soodusolukorra. Lisaks levitas üks politseinik andmebaasidest nähtuvaid isikuandmeid

x	Nr	A	Kooseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jalitus toimikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Oluline tond	Kaasuse asjaolud
9	1-11-8854	2012	KarS §-d 184, 188	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud kasvatasid ja käitlesid kanepitaimi
10	1-09-20251	2012	KarS §-d 293, 297	Ametialane	Ametisik	Telefon	Jah	Ei ole piisav tond/SP seaduslikkus	Jah	Ei	Jah	Linnaplaneerimise Ameti ametnik sai erinevatelt ariuhingutelt pistist, vastutasuks kiirendas planeeringu protsesse ja järelvalvet
11	1-11-11606	2011	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures ja vakeses koguses amfetamiini
12	1-08-7666	2011	KarS § 3891	Maksualane	Puudub	Telefon	Jah	SP seaduslikkus/SP sisu (vorm)	Jah	Jah	Jah	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt ariuhingutelt puitmaterjali
13	1-08-1292	2012	KarS § 3892	Maksualane	Puudub	Telefon	Jah	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt ariuhingutelt metalli
14	1-11-5367	2012	KarS § 293	Ametialane	Ametisik	Telefon	Ei	SP sisu	Jah	Ei	Jah	ariuhingu juhatuse liige võttis Vana-Pärnu kaubamaja võimaliku ehitaja käest pistist, et just see konkreetne ehitaja valitakse arendajaks
15	1-11-11143	2012	KarS § 3891	Maksualane	Puudub	Telefon	Jah	SP seaduslikkus	Jah	Ei	Jah	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt ariuhingutelt diislikütust
16	1-06-15769	2011	KarS §-d 294, 296	Ametialane	Ametisik	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Veterinaar- ja Toiduameti kõrge ametnik võttis kala arimeestelt altkäemaksu, vastutasuks probleemideta kala vedu Venemaale
17	1-10-10863	2011	KarS §-d 184, 212	Rahvatervis/Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses marihuanaat ja amfetamiini. Lisaks kavandati sõiduki kindlustuskelmust (avariid)

x	Nr	A	Kooseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jälitustoi mikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Oluline tõend	Kaasuse asjaolud
18	1-08-16794	2011	KarS § 376	Ebaseaduslik majandustegevus	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isik käitles salasigarette ja ka -alkoholi, kuid SP-ga koguti teavet just salasigaretide käitlemise kohta
19	1-11-5019	2011	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini
20	1-10-8860	2011	KarS § 398	Süüteod väärtpaberingluses	Insaider	Telefon	Ei	SP seaduslikkus/SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isik omas insaiderina teavet aktsiate ülevõtmisest, kui see ei olnud veel avalik, ning jagas teavet kaaslasega varalise kasu saamise eesmärgil
21	1-08-1838	2011	KarS § 263	Avalik kord	Puudub	Telefon	Ei	SP seaduslikkus/SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Ei	Isikud peksid Pärnus läbi naisega jalutanud ärimehe. Üks süüdistatavatest vestles pärast intsidenti telefoni teel sõbraga, ja ütles, et toimus kaklus
22	1-10-2963	2011	KarS 114	Isikuvastane	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isikud tungisid röövimise eesmärgil vanuri koju ning tapsid ta
23	1-11-4073	2011	KarS § 306	Õigusemõistmise takistamine	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isik oli kinnipeetav ning vestles teise kinnipeetavaga telefoni teel. Vestluse käigus selgus, et vestluspartner tappis kaaskinnipeetava. Isik sellest teada ei andnud, ehk varjas kuritegu
24	1-09-13864	2010	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Jah	SP seaduslikkus	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses fentanüüli (SP luba oli antud konkreetse nr SP-ks, kui ka tema kasuses olnud nr-te SP-ks)
25	1-10-9941	2011	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon, SMS	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Ei	Isik käitles suures koguses amfetamiini ja mefedroni

x	Nr	A	Koosseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jälitustoitmikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Oluline tõend	Kaasuse asjaolud
26	1-09-11289	2010	KarS §-d 199, 202	Varavastane	Puudub	Telefon, SMS, suuline vestlus	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud varastasid erinevaid esemeid (tehnikat, kulda jms) ning turustasid neid
27	1-10-17278	2011	KarS § 114	Isikuvastane	Puudub	Suuline vestlus	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Isik lõi Šnelli pargis pesapalli kurikaga kahte isikut, mille tagajärjel üks isikutest suri
28	1-05-464	2009	KarS § 203	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Ei	Isik küsis teise isiku käest lahustit ning pani põlema garaaži. SP-ga kogutud tõend ei kinnitanud, et lahustit andnud isik oleks toime pannud asja rikkumise kihutamise
29	1-07-1404	2007	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini ja extacyt, vestlesid sellest telefoni teel, kasutes nõ moistukõnet, "esimene" ja "teine"
30	1-09-13447	2010	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud pakendasid suures koguses narkootilist ainet ja soovisid seda viia Eestist Soome
31	1-09-16999	2010	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Üks isikutest tuli Tartust Tallinna kokaini järele. Sõiduk peeti tagasiteel kinni
32	1-09-4486	2012	KarS 294, 298	Ametialane	Ametisik	Telefon	Jah	SP seaduslikkus/ SP sisu	Ei	Jah	Jah	Looduskaitseliste piirangutega kinnisasjade vahetusmenetluse läbiivimine altkäemaksu andjatele soodsatel tingimustel
33	1-08-7474	2010	KarS §-d 293, 297, 298	Ametialane	Ametisik	Telefon	Jah	SP seaduslikkus/ SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah	Valga maavanem sai GO Bus-ga seotud isikutelt pistist, vastutasuks võitis GO Bus bussiveo hanke
34	1-09-4010	2010	KarS § 214	Varavastane	Puudub	Telefon, suuline vestlus	Ei	Ei ole piisav tõend	Jah	Ei	Jah	Isikud nõudsid kannatanult 20 000 krooni, summa andmata jätmisel lubati kannatanu "kasti lüüa"

x	Nr	A	Koosseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jälitustoitmikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Olulised tõendid	Kaasuse asjaolud
35	1-07-6016	2007	KarS § 114	Isikuvastane	Puudub	Suuline vestlus	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Tartu roimar tappis ja vägistas naisterahva, kuid rääkis kogu loo kambrikaaslastele välja. Laipa ei leitud, seega oleks SP mittekasutamine võinud väga keeruliseks osutada
36	1-09-11493	2009	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon, SMS	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah (takt)	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini
37	1-09-5622	2009	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini ja MDMA tablette
38	1-09-6338	2010	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah (takt)	Isikud käitlesid suures koguses GHB-d ja MDMA tablette
39	1-07-12184	2008	KarS § 209	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Isik palus teisel isikul müüa maha kinnisasi. Isik müüs selle maha, kuid raha ei andnud
40	1-08-16172	2009	KarS § 202	Varavastane	Puudub	Telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Ei	Isikud ostsid kokku varastatud asju, ja müüsid neid edasi
41	1-06-11564	2008	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Isikud käitlesid suures koguses kokaïini, tuues selle Peruust suure hammasratta sees Eestisse
42	1-07-8495	2008	Kars §-d 294, 296 ja 298	Ametialane	Ametisik	Protokoll, telefon	Ei	SP sisu (vorm)	Jah	Ei	Jah (I aste oli seisukohal, et SP tõendi test ei piisa, II aste sellega ei nõustunud)	Liikluspolitseinikud jätsid nt 1000 krooni eest väärteprotokolli koostamata
43	1-06-5729	2007	KarS §-d 293, 297	Ametialane	Ametisik	Protokoll, suuline vestlus	Jah	SP võimalikkus ja seaduslikkus	Jah	Ei	Jah	Kihnu vallavanem võttis pistist arendajalt, et just see arendaja saaks osaleda kihnu sadama arendustöödel

x	Nr	A	Kooseis	Liik	Eritunnus	Viis	Kohtupoolne jälitustoi mikuga tutvumine	Kaitsjaviited	SP seaduslikkus	Ultima Ratio kontroll	Oluline tõend	Kaasuse asjaolud
44	1-09-702	2010	KarS § 294	Ametialane	Ametiisik	Protokoll, telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Politseiametnik Gunnar Suur võttis altkäemaksu erinevate hüvede saamiseks
45	1-10-6783	2010	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Protokoll, telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Isik ostis suures koguses fentanüüli
46	1-08-168	2008	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Protokoll, telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Isik tellis suures koguses GHB lähteainet
47	1-05-689	2007	KarS § 400	Konkurentialane süüteg	Puudub	Protokoll, suuline vestlus	Ei	SP seaduslikkus	Jah	Jah	Jah	Isik soovis sõlmida konkurentsi kahjustava kokkulepe, mille sisuks oli teiste raudteeveo ettevõtete kaubaturule tõkesamine
48	1-06-1611	2006	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Protokoll, suuline vestlus	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Isik käitles suures koguses metaamfetamiini ja MDMA tablette ja tunnistas ennast ka selles süüdi
49	1-07-6926	2008	KarS § 184	Rahvatervis	Puudub	Protokoll, telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah (takt)	Hokimängija käitles suures koguses GHB-d
50	1-07-8975	2009	KarS § 2681 (nüüd KarS § 1332, 3)	Avalik kord	Puudub	Protokoll, telefon	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Laiaulatuslik prostitutsiooni teenuse pakkumine (enamuses arutati teenuse vahendust just läbi telefoni)

II aste

x	Nr	A	I ja II astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jälitustoimikuga?	Kas II aste tühistas I astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
1	1-11-11143	2012	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt äriühingutelt diislikütust
2	1-12-8219	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isik omandas kaubiku, mille sees oli teiste isikute omandis olev vara ning turustas vara
3	1-11-5367	2013	Jah	SP sisu (ka tõenduslikkused)	Ei	Ei	Jah (mõistis süüdi)	Äriühingu juhatuse liige võttis Vana-Pärnu kaubamaja võimaliku ehitaja käest pistist, et just see konkreetne ehitaja valitakse arendajaks
4	1-12-4098	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Pärnu äriühingu juhatuse liige pakkus uurijale altkäemaksu temaga seotud uurimise lõpetamiseks
5	1-08-7666	2012	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Jah	Ei	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt äriühingutelt puitmaterjali
6	1-08-1292	2012	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Jah	Ei	Isikud osalesid maksupettuses, kus soetati reaalselt mittetegutsevatelt äriühingutelt metalli

x	Nr	A	I ja II astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jälitustoimikuga?	Kas II aste tühistas I astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
8	1-11-8854	2012	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud kasvasid ja käitlesid kanepitaimi
9	1-10-10863	2012	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses marihuanaat ja amfetamiini. Lisaks kavandati sõiduki kindlustuskelmust (avariid)
10	1-11-5019	2012	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini
11	1-10-8860	2011	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Jah	Ei	Isik omas insaiderina teavet aktsiate ülevõtmisest, kui see ei olnud veel avalik, ning jagas teavet kaaslasega varalise kasu saamise eesmärgil
12	1-08-1838	2011	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud peksid Pärnus läbi naisega jalutanud ärimhe. Üks süüdistatavatest vestles pärast intsidenti telefoni teel sõbraga, ja ütles, et toimus kaklus
13	1-09-13864	2011	Jah	SP seaduslikkus	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Ei	Jah (lähtuvalt RK lahendist nr 3-1-1-31-11 mõisteti lõpuks süüdi)	Isikud käitlesid suures koguses fentanüüli (SP luba oli antud konkreetse nr SP-ks, kui ka tema kasuses olnud nr-te SP-ks)
14	1-09-11289	2011	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud varastasid erinevaid esemeid (tehnikat, kulda jms) ning turustasid neid

x	Nr	A	I ja II astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jälitustoimikuga?	Kas II aste tühistas I astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
15	1-05-464	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isik küsis teise isiku käest lahustit ning pani põlema garaaži. SP-ga kogutud tõend ei kinnitanud, et lahustit andnud isik oleks toime pannud asja rikkumise kihutamise
16	1-07-1404	2008	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini ja extacyt, vestlesid sellest telefoni teel, kasutes nõ moistukõnet, "esimene" ja "teine"
17	1-09-16999	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Üks isikutest tuli Tartust Tallinna kokaiini järele. Sõiduk peeti tagasiteel kinni
18	1-09-4010	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud nõudsid kannatanult 20 000 krooni, summa andmata jätmisel lubati kannatanu "kasti lüüa"
19	1-09-11493	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini
20	1-09-5622	2010	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust/Jah	Ei	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini ja MDMA tablette
21	1-09-6338	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses GHB-d ja MDMA tablette
22	1-07-12184	2009	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses amfetamiini ja MDMA tablette
23	1-08-16172	2009	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud ostsid kokku varastatud asju, ja müüsid neid edasi
24	1-06-11564	2009	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Isikud käitlesid suures koguses kokaiini, tuues selle Peruust suure hammasratta sees Eestisse

x	Nr	A	I ja II astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jätlustoimikuga?	Kas II aste tühistas I astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
25	1-07-8495	2009	Jah	SP sisu	Ei	Ei	Jah (mõistis süüdi)	Liikluspolitseinikud jätsid nt 1000 krooni eest väärteprotokolli koostamata
26	1-06-5729	2008	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kihnu vallavanem võttis pistist arendajalt, et just see arendaja saaks osaleda kihnu sadama arendustöödel
27	1-05-689	2008	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust/Ei	Ei	Isik soovis sõlmida konkurentsi kahjustava kokkulepe, mille sisuks oli teiste raudteeveo ettevõtete kaubaturule tõkesamine
28	1-09-20251	2013	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust/Jah	Ei	Linnaplaneerimise Ameti ametnik sai erinevatelt äriühingutelt pistist, vastutasuks kiirendas planeeringu protsesse ja järevalvet
29	1-12-4361	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Linnapea lõi näiliku koondamissituatsiooni ning määras linnavalituse töötajatele koondamishüvitist
30	1-09-702	2010	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Politseiametnik Gunnar Suur võttis altkäemaksu erinevate hüvede saamiseks
31	1-11-2627	2012	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Ei	Ei (kuid KarS § 157 koosseisu tõendanud SP protokoll arvati tõendite kogumist välja, kuna KarS § 157 ei võimaldanud SP taotlemisel SP-d)	Liikluspolitseinikud võtsid altkäemaksu ja löid altkäemaksu andmiseks soodusolukorra. Lisaks levitas üks politseinik andmebaasidest nähtuvaid isikuandmeid
32	1-07-8975	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Laiulatuslik prostitutsiooni teenuse pakkumine (enamuses arutati teenuse vahendust just läbi telefoni)

x	Nr	A	I ja II astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jälitustoimikuga?	Kas II aste tühistas I astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
33	1-09-4486	2013	Jah	Pealtkuulamise seaduslikkus	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Jah	Jah (mõistis süüdi)	Looduskaitsete piirangutega kinnisasjade vahetusmenetluse läbiivimine altkäemaksu andjatele soodsatel tingimustel
34	1-08-7474	2010	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust/Jah	Ei	Valga maavanem sai GO Bus-ga seotud isikutelt pistist, vastutasuks võitis GO Bus bussiveo hanke

III aste

x	Nr	A	II ja III astme kohtu seisukohtade erinevused seoses SP-ga	Kui erinesid, siis millises osas?	Täiendav SP seaduslikkuse kontroll	Mida kontrollis/Kas tutvus jälitustoimikuga?	Kas III aste tühistas II astme otsuse seoses SP-ga?	Kaasuse asjaolud
1	3-1-1-31-11	2011	Jah	SP seaduslikkus	Jah	Tõendi lubatavust/Ei	Jah	Isikud käitlesid suures koguses fentanüüli (SP luba oli antud konkreetse nr-i SP-ks, kui ka tema kasuses olnud nr-te SP-ks)
2	3-1-2-1-13	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kihnu vallavanem võttis pistist arendajalt, et just see arendaja saaks osaleda kihnu sadama arendustöödel
3	3-1-1-92-13	2013	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Linnapea lõi näiliku koondamissituatsiooni ning määras linnavalituse töötajatele koondamishüvitist
4	3-1-1-14-14	2013	Ei	Ei	Jah	Tõendi lubatavust, Ultima Ratio/Jah	Ei	Looduskaitsete piirangutega kinnisasjade vahetusmenetluse läbiivimine altkäemaksu andjatele soodsatel tingimustel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ **KRISTJAN MADISSON** _____

(sünnikuupäev: _____ 03.06.1988 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

JÄLITUSTEGEVUS JA SALAJANE PEALTKUULAMINE KUI JÄLITUSTOIMING

mille juhendaja on _____ Heino Tõnismägi _____,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 04.05.2015 Kristjan Madisson